

Structuurvisie Landelijk Gebied Gemeente Bergen

ontwerp 20 april 2010

Samenvatting

Voor u ligt de samenvatting van de structuurvisie voor het buitengebied, ofwel het landelijk gebied van Bergen. Deze samenvatting geeft de hoofdlijnen van het, in de structuurvisie geformuleerde, beleid tot 2020 weer. De volledige structuurvisie, inclusief kaartbeelden en de uitwerking voor de zes specifieke deelgebieden, kunt u terugvinden op www.bergen-nh.nl/...

De structuurvisie beschrijft de gewenste ontwikkeling van ons landelijk gebied. Het is een visie voor de komende 10 jaar; een leidraad die richting geeft aan het eigen gemeentelijk handelen en helpt bij het maken van keuzes met de blik gericht op de toekomst. Naast de beschrijving **wat** we willen bereiken, beschrijft de visie ook **hoe** we dit willen bereiken en met wie. Dit is vastgelegd in de uitvoeringsparagraaf.

Inleiding op de samenvatting.

Van de structuurvisie die meer dan 100 pagina's omvat is dit de samenvatting. In een aantal pagina's wordt u meegenomen door de visie. Voor het gebied is een centrale koers geformuleerd, waarin de onderwerpen staan die een belangrijke plaats hebben gekregen in het stuk en de dragers vormen voor het geformuleerde beleid. Naast het feit dat het een belangrijk agrarisch productiegebied is, herbergt het gebied een aantal kwaliteiten die beschermd en versterkt moeten worden om de aantrekkelijkheid voor inwoners en gebruikers te borgen.

Per thema zijn vanuit de analyse van het beleid de belangrijkste onderdelen opgenoemd die de hoofdpunten vormen voor de themavisie. Het plangebied is onderverdeeld in zes deelgebieden. Voor ieder deelgebied is een integrale visie opgesteld. Er wordt hierbij een afweging gemaakt tussen de hoofdpunten uit de themavisies. Vervolgens vindt een ruimtelijke vertaling plaats per deelgebied. De samenvatting is slechts een overzicht van de onderwerpen uit de structuurvisie. Voor een verder begrip is het noodzakelijk kennis te nemen van de gehele Structuurvisie Landelijk Gebied Bergen.

Centrale koers

Het landelijk gebied van onze gemeente omvat alle grond binnen de gemeente, met uitzondering van de dorpskernen en de duinen. Dit gebied is gevormd door de eeuwenlange invloed van wind en water. Naast deze natuurlijke omstandigheden heeft ook vooral het menselijk handelen, in de loop der tijd eigen sporen in het landschap nagelaten.

Het Bergens buitengebied is een divers landschap vol contrasten. De kleinschaligheid van de binnenduinrand en de openheid van polders geven dit gebied haar landschappelijke schoonheid. Daarnaast is het gebied van grote waarde voor de natuur, de agrarische productie en als ruimtelijke buffer tussen stedelijke gebieden. Tot slot heeft het landelijk gebied de functie van woon-, werk-, recreatie-, en toeristisch gebied. Kortom: het buitengebied beslaat veel thema's met even zoveel keuzes en dilemma's. De centrale koers van de gemeente helpt bij het maken van keuzes.

Centrale koers

De gemeente Bergen wil de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten behouden, versterken en herstellen. Dat doet zij al dan niet in samenwerking met betrokken partijen.

Landschappelijke kwaliteiten

- de zichtbare ontwikkelingsgeschiedenis in het landschap;
- de belevingselementen zoals openheid, doorzichten, duisternis en stilte;
- de natuurlijke waarden zoals duinrellen, weidevogelgebieden en zilte vegetaties.

Cultuurhistorische kwaliteiten

- de aanwezige historische structuurlijnen zoals het Noord-Hollands kanaal, de verkavelingstructuren, dijken en vaarten;
- de aanwezige cultuurhistorische objecten zoals molens, stolpboerderijen en het WOII-erfgoed.

Behoud en ontwikkeling

Om te zorgen voor behoud van deze kwaliteiten moeten bestaande functies worden versterkt en hersteld. Nieuwe gebruiksfuncties en ontwikkelingen moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- Zij moeten qua vormgeving in het landschap passen. Dit kan door beperking van het (bebouwde) oppervlakte, door hoge beeldkwaliteit van bebouwing en erfinrichting en door voldoende inpassing met karakteristieke beplanting.
- Zij moeten passen bij het karakter van het gebied.
- Zij mogen de rust niet verstoren (denk aan geluidhinder en verkeersaantrekkings)

Uitgangspunten per thema

Zoals eerder aangegeven zijn in het landelijke gebied diverse gebruiksfuncties aanwezig. Per thema zijn de belangrijkste uitgangspunten weergegeven.

Landschap / Cultuurhistorie

Ruim duizend jaar geleden is vanuit onze streek de ontwikkeling van Holland begonnen. Daarvan is nog veel te zien. We hebben een bijzonder landschap en een rijke cultuurhistorie in Bergen. Tijdens de landschapsconferentie waren alle aanwezigen het daarom over één ding eens: Bergen heeft een bijzonder buitengebied en dat willen we graag zo houden. De openheid en het agrarische karakter dienen in stand te blijven. De landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten van het gebied vormen de basis waarop het handelen de komende 10 jaar wordt gebaseerd.

Veel mensen maken zich zorgen over de verrommeling van het buitengebied. Een deel van de verrommeling wordt veroorzaakt door de toename van de paardenhouderij en de daarbij behorende randverschijnselen. Een striktere handhaving is van groot belang om ongewenste ontwikkelingen in het landschap tegen te gaan en te herstellen.

Hoofdpunten visie landschap/cultuurhistorie

- Waardevol agrarisch cultuurlandschap behouden.

IV

—

- Verrommeling opheffen en tegengaan.
- Cultuurhistorisch erfgoed beschermen en zichtbaar en beleefbaar maken.

Landbouw

De landbouw is de grootste grondgebruiker in het gebied. Een vitale agrarische sector is de beheerder van het landschap. De sector werkt in een complexe beleidsomgeving. De trend voor schaalvergroting zal binnen het werkgebied worden gefaciliteerd indien dit bedrijfseconomisch wordt onderbouwd en past binnen de kaders voor het behoud en versterken van het landschap. Schaalvergroting in zowel de bollensector als de veehouderij is maatwerk per bedrijf. Daarnaast worden mogelijkheden geboden om verbredingsactiviteiten te ontplooiën die ondergeschikt zijn aan de agrarische functie. Binnen het gebied is geen ruimte voor intensieve veehouderij. Ruwvoederteelt middels maïsteelt wordt vanwege landschappelijke en natuurlijke redenen afgewezen. Incidentele agrarische nieuwvestiging wordt mogelijk gemaakt, de voorkeur gaat uit naar hergebruik van bestaande bedrijfsopstallen. Nieuwe functies in het landelijk gebied op voormalige agrarische percelen mag geen belemmering inhouden van de agrarische bedrijfsvoering. Buiten de bollenconcentratiegebieden worden geen nieuwe bollengronden ontwikkeld.

Hoofdpunten visie landbouw

- er wordt ruimte geboden aan verbreding en schaalvergroting in de agrarische bedrijfsvoering
- er is in het landelijk gebied van Bergen geen ruimte voor intensieve veehouderij
- instandhouding van het bollenconcentratiegebied is van belang om de sector zekerheid te geven.

Wonen

De woningbouwtaakstelling uit de komende regionale woonvisie wordt in principe in de kernen opgevangen. Slechts indien de noodzaak kan worden aangetoond wordt uitbreiding bespreekbaar aansluitend op de kernen, in combinatie met andere functies. Zones rond de kernen / buurtschappen / bebouwingsclusters kunnen ook dienen als locatie voor compensatiewoningen elders uit het gebied.

Wonen in het landelijk gebied is een functie die van oudsher is gekoppeld aan agrarische activiteiten. In het kader van ruimte voor ruimte kunnen na sloop van agrarische opstallen een of meer woningen worden teruggebouwd. Dit geldt eveneens bij sloop van storende bebouwing. Ook bestaande stolpen kunnen, na beëindiging van de agrarische functie, een woonfunctie krijgen en worden gesplitst. Deze vormen van het realiseren van nieuwe woningen in het landelijk gebied zijn uitzonderingen op het provinciaal beleid waarbij woningbouw slechts plaats mag vinden in bestaande kernen.

Hoofdlijnen visie wonen

- Woningbouw vindt primair plaats binnen het bestaand stedelijk gebied. Uitbreiding vindt slechts plaats buiten de kern, indien de noodzaak hiervoor kan worden aangetoond.

- Een landschappelijke afronding van Egmond aan den Hoef en Egmond Binnen biedt in dat geval mogelijkheden.
- Vrijkomende agrarische bebouwing biedt ruimte aan realisatie van nieuwe woningen.

Natuur

De gemeente Bergen heeft veel natuur, van hoge kwaliteit. Dat is iets om trots op te zijn en uit te dragen. Naar de eigen bevolking en naar de bezoekers.

Het polderland herbergt belangrijke natuurwaarden. Bijzondere overgangen naar het duingebied, weidevogels, soortenrijke graslanden, een uitgebreid watersysteem met watergebonden natuurwaarden. Het is de kunst om natuurpotenties te benutten en de belangrijke natuurwaarden de bescherming te geven die ze verdienen. Tijdens de landshapsconferentie kwam naar voren dat het heel goed mogelijk is om agrariërs in te schakelen bij het beheer.

Hoofdpunten visie natuur

- Benutten potenties binnenduinrand, zoals kwelsituaties en duinrellen, bloemrijke graslanden, overgangen hoog/laag, zand/klei.
- Bij natuurontwikkeling rekening houden met de rijke cultuurhistorie van het gebied.
- De bijzondere natuur in de gemeente beter zichtbaar en beleefbaar maken.

Demografie/ welzijn/ leefbaarheid

De bevolkingsontwikkeling laat op het eind van de structuurvisieperiode een daling zien, er zijn prognoses die zelfs aangeven dat ook het aantal huishoudens zal dalen. De dalingen zijn een direct gevolg van de mindere mogelijkheden om te kunnen bouwen. De vraag naar woningen in de gemeente blijft onverminderd groot. De daling in inwoners en huishoudens heeft directe gevolgen voor de voorzieningen in de kernen en de inkomsten van de gemeente. Door de vergrijzing zal tevens de zorgvraag toenemen. Er worden mogelijkheden gecreëerd om mantelzorg mogelijk te maken, alsmede het invullen van zorgfuncties door agrariërs. Er wordt een netwerk opgezet om sociale knelpunten te signaleren.

Hoofdpunten visie leefbaarheid / welzijn

- versterken sociale samenhang ook in het landelijk gebied
- voorzieningen scheppen die de zelfstandigheid bevorderen en afhankelijkheid voorkomen

Recreatie en toerisme

De sector recreatie en toerisme is van groot economische belang voor de gemeente. Naast de duinen en het strand vormt het landelijk gebied een belangrijk aantrekkingspunt. De polders hebben een bijzondere geschiedenis en natuur. Dat is iets om trots op te zijn en uit te dragen naar de eigen bevolking en naar onze bezoekers. Het gebied heeft een belangrijke functie voor de inwoners en voor de stedelijke concentratie van de HAL-regio. De toegankelijkheid van het gebied voor fietsers, wandelaars en kanovaarders wordt verbeterd. Ontbrekende schakels worden aangelegd. In het gebied worden verder extra mogelijkheden gemaakt voor recreatief kamperen en voor campers. Een kleinschalige ontwikkeling van de haven in Groet wordt voorgestaan. Er worden in principe geen grootschalige recreatieve

ontwikkelingen toegestaan, tenzij voldaan wordt aan een aantal randvoorwaarden op het gebied van landschap, verkeersafwikkeling en grondgebruik.

Hoofdlijnen visie recreatie en toerisme

- het recreatief aantrekkelijke karakter van het landelijk gebied wordt behouden en versterkt en gepositioneerd binnen het regionale aanbod
- er is in het landelijk gebied in principe geen ruimte voor grootschalige toeristische attracties
- er wordt ruimte geboden aan extra mogelijkheden voor kamperen

Economie en bedrijvigheid

In de kernen is een ruim aanbod aan detailhandels- en horeca-activiteiten. In het landelijk gebied is nieuwe detailhandel uitgesloten. De bedrijventerreinen bij de kernen zijn nagevoeg vol. Het provinciaal beleid staat geen nieuwe bedrijventerreinen toe in het landelijk gebied. Wel bestaan er kansen op het voormalige MOB-complex bij Egmond aan den Hoef. Dit complex kan een functie krijgen voor nieuwe bedrijvigheid. Economische functies als recreatie en landbouw zijn als afzonderlijke thema's in de visie beschreven. In vrijkomende agrarische bebouwing kan onder voorwaarden een bedrijf worden gevestigd.

Hoofdlijnen visie economie / bedrijvigheid

- De belangrijkste economische bedrijvigheid in het landelijk gebied blijft de agrarische bedrijvigheid.
- Voor nieuwe bedrijvigheid is in het buitengebied in principe geen ruimte.
- Vrijkomende agrarische bebouwing kan, onder voorwaarden, ruimte bieden aan kleinschalige bedrijvigheid.

Verkeer

In het landelijk gebied is de verkeersveiligheid van de polderwegen van groot belang. Over het algemeen zijn de polderwegen vrij smal en niet berekend op drukke verkeersstromen. Verkeersluwer maken van deze wegen is gewenst, zodat de kwaliteit van wegen en bermen op peil blijft. Verder wordt gekozen voor het aantrekkelijker maken van alternatieven voor de auto. Hiertoe wordt een aantal bestaande fietspaden verbreed en zijn verschillende nieuwe fietsverbindingen in voorbereiding

Bergen is een toeristische gemeente. De stranden en duinen, waar de gemeente rijk aan is, hebben een grote aantrekkingskracht. Het gehele jaar door, maar vooral op de mooie zomerse dagen, komen hier veel mensen op af. Dat maakt het strandverkeer tot een van de grootste verkeerskundige dilemma's in de gemeente. Voor de bereikbaarheid van de kust is het streefbeeld voor 2020 dat het strandverkeer gepaard gaat met een acceptabele vorm van overlast voor onze inwoners. Er wordt onderzoek gedaan naar verbetering van de afwikkeling van het strandverkeer en vermindering van de parkeerdruk op locaties waar veel overlast wordt ervaren. Hierbij wordt als strategie een drietrapsraket voorgesteld, een aanpak in de volgende volgorde:

1. bestaande voorzieningen optimaliseren;
2. kleinschalige voorzieningen toevoegen;
3. grootschalige voorzieningen toevoegen

Er worden in deze structuurvisie geen uitspraken over de komst van permanente oplossingen als transferia en de verbinding Groet - N9 waar al jaren over gesproken wordt. Er wordt aangesloten bij een veelgehoorde mening op de Landschapsconferentie: als later blijkt dat die verbinding zinvol is, dan zal die zorgvuldig landschappelijk ingepast moeten te worden

Hoofdpunten visie verkeer

- Veilige polderwegen, sluisverkeer wordt ontmoedigd.
- Bereikbaarheid van de kust blijft een belangrijk speerpunt. Er wordt eerst ingezet op optimalisering van bestaande voorzieningen en het toevoegen van nieuwe kleinschalige voorzieningen, met name nieuwe fietsinfrastructuur.
- Een nieuwe afslag van de A9 bij Heiloo mag niet voor extra verkeer door de bebouwing van Egmond Binnen zorgen.

Duurzaamheid

Het besef dat het landelijk gebied waardevol is en om een zorgvuldige aanpak vraagt, wordt breed gedragen. Tijdens de landschapsconferentie werd hier voortdurend op gewezen. Er is daarom groot draagvlak voor een gepast omgaan met de beschikbare ruimte (duurzaam ruimtegebruik).

Bergen is in 2010 de Klimaatvriendelijkste Millennium Gemeente van Noord-Holland! Dat willen we in 2020 nog steeds zijn. Het klimaatbeleidsplan dat de komende jaren wordt uitgevoerd beschrijft de algemene klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen van Bergen. Bij alle projecten is de focus gericht op het terugdringen van de energievraag, duurzame energietechnieken toepassen en op efficiënte wijze fossiele brandstoffen inzetten.

Het buitengebied van Bergen is rijk aan water. Schoon water dat opwelt in binnenduinrand en een uitgebreid watersysteem in de polders. Het water draagt bij aan de identiteit van het gebied, maar heeft ook knelpunten, zowel op het terrein van de waterkwantiteit als de waterkwaliteit. In 2020 moeten de grootste problemen zijn opgelost. We hebben droge voeten en het water in de sloten is schoner.

Hoofdpunten visie duurzaamheid

- Stimuleren duurzaam ruimtegebruik en toepassen duurzaamheidsmaatregelen.
- Extra duurzame energieproductie mogelijk maken door inzet van energie uit duurzame bronnen.
- Een watersysteem dat gereed is voor de toekomst, zowel op het gebied van waterkwaliteit als waterkwantiteit

Vertaling van de uitgangspunten naar de deelgebieden

Verenigde Harger- en Pettemer Polder

In de afgelopen honderdvijftig jaar is de ruimtelijke kwaliteit van het landschap in de Harger- en Pettemerpolder vrijwel onveranderd gebleven. De provincie heeft vrijwel de gehele polder onder de Ecologische Hoofdstructuur gebracht. Inrichting en beheer van het gebied worden afgestemd op de unieke zilte natuurwaarden en de gradiëntsituaties. De komende tien jaar ontstaat er een nieuw evenwicht in het gebied tussen natuurontwikkeling en extensief natuurgericht en landbouwkundig beheer. Het beheer staat ten dienste van de natuur, waaraan de aanwezige agrariërs een bijdrage kunnen leveren.

De recreatieve waarde van het gebied ligt vooral in de fiets- en wandelmogelijkheden over dijken of door het poldergebied. Maar ook bij de beleving van de natuurwaarden in het gebied.

De ontwikkelingen in het gebied zijn sterk afhankelijk van de aanduiding van de Hondsbosche Zeewering als zwakke schakel in de kustverdediging. Het Rijk denkt na over mogelijkheden de zeewering te versterken. Uit de verschillende alternatieven heeft de regio een voorkeur uitgesproken voor een zandige oplossing, dus zand voor de dijk. De inbreng van de gemeente in dit proces is mede gestoeld op de keuze voor een zeewaartse verdediging en het beschermen van de belangen achter de dijk, zoals natuur en cultuurhistorie.

Noord-Oostelijke Polders

De Noord-Oostelijke polders vormen van oudsher een zeer open agrarische weidelandschap met een kenmerkende verkavelingstructuur. De bebouwing heeft een modern karakter en dito maat. Verdere schaalvergroting is in dit deelgebied, onder voorwaarden, toegestaan. Verder krijgen agrariërs de mogelijkheid om hun activiteiten te verbreden of om functieveranderingen doorvoeren.

Het gebied heeft een verkeersluw karakter en is daardoor aantrekkelijk voor recreatief fietsverkeer en wandelen. Kamperen wordt mogelijk gemaakt bij agrariërs en burgers in het gebied. Vestiging van nieuwe, reguliere kampeerterreinen wordt uitgesloten.

Vanuit landschappelijke overwegingen wordt geen maïsteelt toegestaan en is geen nieuwe bebouwing in het open veld mogelijk. Onder voorwaarden is vestiging van nieuwe agrarische bedrijven toegestaan.

Het gebied vormt een landschappelijke buffer met de verstedelijkte rand van Alkmaar. De passantenhaven aan het begin van de Hargervaart wordt toekomstbestendig gemaakt. Een aansluiting op de N9 wordt op korte termijn niet voorzien. Kansen worden benut om nieuwe natuur te realiseren op de overgangen in de noord-zuid lengte en binnen de Ecologische hoofdstructuur. In de Vereenigde Polders wordt waterberging gerealiseerd in de vorm van zogenaamde droge berging. Voormalige agrarische bebouwing biedt de mogelijkheid voor het vestigen van speciale woonvormen.

Bergemeer en omgeving

De omgeving van de Bergermeer wordt gekenmerkt door bijzondere actuele natuurwaarden en hoge potenties voor natuur. Het streven is erop gericht een doorlopend weidelandschap te creëren en in stand te houden tussen de duinen en de Westrand van Alkmaar.

In het gehele gebied is de agrarische identiteit leidend voor nieuwe ontwikkelingen. Ook in de Egmondermeer blijft het accent liggen op een veeteeltgebied. Kavelruil kan in dit gebied nieuwe mogelijkheden bieden voor een betere bedrijfsvoering.

Binnen de omgeving Bergermeer is extra waterberging noodzakelijk met name in de Bergermeerpolder, maar ook in de Damlanderpolder en de Philisteinsepolder. Het Hoogheemraadschap zet in op een geconcentreerde waterberging op het voormalige vliegveld.

Nieuwe bedrijvigheid kan worden gevestigd op het MOB-complex Egmond aan de Hoef. Ook het MOB-complex Bergen heeft haar functie voor defensie verloren. Hier is realisatie van extensieve woningbouw mogelijk, na sloop van de aanwezige bebouwing. Als alternatief kan worden onderzocht of een volledige sanering van zowel alle bebouwing en beplanting op het terrein mogelijk is, waarbij compensatie mogelijk is door extra woningbouw bij één van de kernen binnen de gemeente. Het achterblijvende terrein kan als natuur (open weidegebied) worden ingericht.

Het recreatief medegebruik van de polders wordt versterkt door de verbetering van fietsroutes in noord-zuid richting (Bergen - Heiloo) en oost-west richting (Alkmaar - 't Woud).

Sammerspolder

De Sammerspolder zal de komende tien jaar weinig veranderen. Het is en blijft een belangrijk gebied voor de bollenteelt. Vrijwel het gehele deelgebied is gelegen in het door de provincie aangemerkte bollenconcentratiegebied. Schaalvergroting en verbreding is onder voorwaarden mogelijk voor de bollentelers. Is het mogelijk om de bollenvelden ook buiten het bloeiseizoen een aantrekkelijk beeld te geven?

Behoud van de openheid en relatieve grootschaligheid is in het deelgebied het streefbeeld. Het accent qua recreatie en toerisme in de Sammerspolder ligt op de beleving van het landschap via wandelen, fietsen, kanoën en paardrijden.

Binnenduinrand Noord

De binnenduinrand is de overgangszone tussen de duinen en de polders en vormt de ruggengraat voor het landschap van Bergen. De zone kenmerkt zich door kleinschaligheid met open doorzichten en een wisselend en dorps karakter en heeft een fijnmazig netwerk van groen. In het gebied is geen ruimte voor grootschalige ontwikkelingen. Het is niet wenselijk om de landbouwfunctie in het lint te stimuleren, in verband met milieuzonering. Maïsteelt is niet toegestaan. Agrarische stolpen kunnen een nieuwe functie krijgen en blijven als landschapselement en cultuurhistorische drager behouden.

Kleinschalige seizoenkampeerplaatsen vormen een aanvulling op het bestaande aanbod. Het gebied leent zich voor eventuele uitbreiding van kampeermogelijkheden aansluitend op

X
—

aanwezige terreinen. Incidenteel kan invulling van het lint plaats vinden met woningbouw passend bij het landschap.

De duinrellen worden met de aanwezige gradiënten benut voor de ontwikkeling van natuurwaarden. Verrommeling in het gebied wordt tegengegaan.

Binnenduinrand Zuid

In de Binnenduinrand-Zuid is een versterking van de landschappelijke structuur gewenst. Nieuwe ontwikkelingen worden daarom ingezet als middel om de landschappelijke structuur te versterken.

Vanouds vormt de Binnenduinrand de zone waar het wonen was geconcentreerd. Verspreid over de hele Binnenduinrand-Zuid wordt in verschillende dichtheden gewoond. Wanneer gekozen wordt voor nieuwbouw in het buitengebied liggen in deze zone de grootste kansen. Door op strategische plekken in een robuuste groene setting nieuwe woningen toe te voegen kan de identiteit van het landschap worden versterkt

De variatie aan functies in de binnenduinrand (bollenteelt, duinrellen, duinweiden, woonkernen en buurtschappen, recreatierreinen) en daarmee ook variatie in sferen (agrarisch, natuurlijk, stedelijk) en dynamiek (rust, drukte) dient behouden te blijven

Uitvoeringsparagraaf

Het formuleren van het beleid is zinvol als het ook tot uitvoering kan worden gebracht. In een uitvoeringsparagraaf wordt daarom aangegeven hoe, wanneer en met wie het beleid wordt gerealiseerd.

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	WAAROM EEN STRUCTUURVISIE?	1
1.3	TOTSTANDKOMING	2
1.4	LEESWIJZER	4
2	HET LANDELIJK GEBIED	7
2.1	PLANGEBIED	7
2.2	ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS	7
2.3	HUIDIG GEBRUIK	9
2.4	NIEUWE ONTWIKKELINGEN	12
3	HET LANDELIJK GEBIED VAN BERGEN IN HAAR OMGEVING	17
3.1	RELATIE MET VISIES VAN DE PROVINCIE, BUURGEMEENTEN, E.D.	17
4	BELEID EN VISIE	22
4.1	DUURZAAM RUIMTEGEBRUIK: DE OVERKOEPELENDE VISIE	22
4.2	LANDSCHAP / CULTUURHISTORIE	24
4.3	LANDBOUW	30
4.4	WONEN	39
4.5	LEEFBAARHEID/WELZIJN	46
4.6	NATUUR	48
4.7	RECREATIE EN TOERISME	52
4.8	ECONOMIE / BEDRIJVGHEID	59
4.9	VERKEER	62
4.10	KLIMAAT- EN DUURZAAMHEIDSBELEID	65
5	DEELGEBIEDEN	73
5.1	INDELING DEELGEBIEDEN	73
5.2	VEREENIGDE HARGER- EN PETTEMERPOLDER	73
5.3	NOORDOOSTELIJKE POLDERS	79
5.4	OMGEVING BERGERMEERPOLDER	86
5.5	SAMMERPOLDER	94
5.6	BINNENDUINRAND NOORD	98
5.7	BINNENDUINRAND ZUID	104
6	UITVOERINGS PARAGRAAF	111
7	LITERATUURLIJST	116

1 INLEIDING

1

1.1 AANLEIDING

Bergen is zee, duinen en polders. Een agrarisch cultuurlandschap waar de wind altijd waait. Lusthof en werkland. Bunkers en bollen, rust en ruimte, openheid en beslotenheid. Toeristisch aantrekkelijk en in sommige delen ontoegankelijk. Een leesbaar cultuurhistorisch landschap, maar ook een gebied waar mensen wonen en werken. Bergen is rijk geschaard en veelzijdig. Een gebied waar zorgvuldig mee moet worden omgegaan. Hoe kan het landelijk gebied zich de komende tijd ontwikkelen? Welke functies komen op welke plek het best tot hun recht? En welke consequenties heeft dat voor andere functies? De gemeente heeft haar toekomstvisie voor het landelijk gebied vastgelegd in een structuurvisie: de 'Structuurvisie Landelijk Gebied Bergen'.

Deze structuurvisie heeft een voorgeschiedenis. In 2008 is door het college van burgmeester en wethouders een discussienota voor het landelijk gebied in procedure gebracht onder de naam: Gebiedsvisie. Uit de informatieavonden over dat stuk als ook uit de inspraak werd duidelijk dat delen van de bevolking zich niet in de hoofdlijnen van het gepresenteerde beleid konden vinden. Daarnaast voelde men zich vooral niet gehoord. De basis voor de Gebiedsvisie was gelegen in de notitie Bergen Verzetten (lit. 5). De inhoud daarvan was met een brede en interactieve inbreng vanuit stakeholders tot stand gekomen. De gemeenteraad heeft de Gebiedsvisie vanwege het ontbreken van draagvlak niet vastgesteld. Wel heeft de gemeenteraad een kader voor verdere uitwerking door het college aangereikt. Tevens heeft de raad het college de opdracht verleend een structuurvisie voor het landelijk gebied op te stellen met behulp van burgerparticipatie. De keuze voor het instrument van interactieve beleidsvorming heeft geleid tot een meerdaagse landschapsconferentie en een aantal landschapscafés. Deze bijeenkomsten hebben een veelheid aan informatie opgeleverd, die de basis heeft gevormd voor deze structuurvisie.

1.2 WAAROM EEN STRUCTUURVISIE?

Samen met bestemmingsplannen vormen structuurvisies de belangrijkste kaders voor het ruimtelijke beleid van een gemeente. In een structuurvisie worden afwegingen gemaakt om het toekomstige ruimtelijk beleid en de leefbaarheid op lokaal niveau vorm te geven. Er worden keuzes gemaakt over de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en leefbaarheid op de middellange en langere termijn. Daarbij wordt aangegeven welke noodzakelijke maatregelen op korte termijn moeten worden genomen om dit toekomstbeeld te kunnen bereiken. Het is een richtinggevend document waarin overheden, maatschappelijke organisaties, private partijen en burgers duidelijk wordt welk beleid de gemeente nastreeft en binnen welk kader dit gebeurt.

Op lokaal niveau komen zaken aan de orde die door het Rijk, provincie en mede-overheden, zoals hoogheemraadschap bij de gemeenten worden neergelegd. Vaak heeft dit verder uitwerking in gemeentelijk beleid, zoals het omgaan met vrijkomende agrarische bedrijven en waterberging. Daarnaast heeft bij deze structuurvisie ook de gemeenteraad een kader aangereikt waarover binnen de visie uitspraken gedaan moeten worden.

Een structuurvisie staat vooral voor het maken van integrale keuzes waarbij de verschillende themavelden als natuur, landbouw, wonen, bedrijvigheid, ruimtelijk met elkaar worden verbonden. Een structuurvisie heeft een lange tijdshorizon van minimaal 10 jaar. Met de kennis van dit moment wordt een gemeenschappelijk gedragen visie voor de toekomst opgesteld. Er wordt aangegeven waar we over een tiental jaren willen staan. Het is daarmee echter geen statisch document. De samenleving is dynamisch en daaruit volgen onherroepelijk vragen om ruimte die moeten worden beantwoord en, na keuze, al dan niet een plaats moeten krijgen in het gebied. Periodieke herijking is dan ook een belangrijk onderdeel in het proces om het beleid van de gemeente actueel te houden.

Belangrijk is niet alleen dat geformuleerd wordt wat we met elkaar willen met het gebied, maar ook hoe we dit met elkaar gaan realiseren. Een structuurvisie is naast een beleidskader dan ook uitvoeringsgericht. Met alle bij het buitengebied betrokken partijen willen wij actief tot realisatie van onze visie komen: niet alleen in woorden, maar juist in daden! In een uitvoeringsprogramma wordt de structuurvisie zoveel als mogelijk is vertaald in concrete projecten, gericht op uitvoering en realisering. Het uitvoeringsprogramma is daarbij een belangrijk communicatiemiddel, op grond waarvan prioriteiten kunnen worden gesteld.

Het karakter van een structuurvisie is zelfbindend. Dit betekent dat de gemeenteraad, die de structuurvisie vaststelt, zichzelf vastlegt / bindt op de visie. Alle beleidsbesluiten met ruimtelijke consequenties worden op de visie geijkt.

Plaats van de structuurvisie en een bestemmingsplan

In juli 2008 is de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (Lit. 28) in werking getreden ter vervanging van de oude wet. De gemeente heeft verschillende instrumenten toebedeeld gekregen in de nieuwe wet. De wet kent een gelaagdheid in de ruimtelijke plannen en gaat er vanuit dat de gemeenten voor (delen) van het grondgebied structuurvisies opstellen. In een structuurvisie worden de hoofdlijnen van het te voeren ruimtelijk beleid vastgelegd en de wijze waarop dit gerealiseerd gaat worden. Dit laatste heet de uitvoeringsparagraaf. De visie heeft over het algemeen een langere tijdshorizon dan 10 jaar en heeft een globaal karakter. De structuurvisie bevat dus het ruimtelijk beleid van een gebied.

Het instrument om dit beleid te realiseren is naast overeenkomsten, convenanten en subsidieregels ondermeer het bestemmingsplan. In het bestemmingsplan wordt het ruimtelijk beleid vertaald in voorschriften en regels op perceelsniveau. Op basis van het bestemmingsplan worden bijvoorbeeld bouw- en gebruiksrechten toegekend. Dit is de basis voor vergunningverlening, ontheffing of vrijstelling.

1.3 TOTSTANDKOMING

De structuurvisie is onderdeel van een trits van stukken die uitspraken doen over het landelijk gebied. In juni 2009 is met partijen die belangen hebben in het gebied gewerkt aan het opstellen van een Landschapsakkoord Bergen. Dit is een doorvertaling van het Akkoord van Apeldoorn op lokaal niveau. Het doel van het akkoord is om maatschappelijke organisaties, bedrijven en publieke partijen te verbinden om zich gezamenlijk actief in te zetten voor een krachtige impuls in de kwaliteit van het landschap om zo het landelijk gebied van Bergen mooier te maken en te houden. Het akkoord is door veel betrokken partijen ondertekend en vormt daarmee een krachtige basis voor uitvoering.

Na het landschapsakkoord is deze structuurvisie opgesteld. De structuurvisie is het instrument waarmee het ruimtelijk beleid voor het gebied wordt vastgelegd. Daarnaast heeft de structuurvisie tot doel om het beleid tot uitvoering te brengen. Dit is weergegeven in de uitvoeringsparagraaf. De gemeente legt zich hiermee vast op de beleidsdoelstellingen en geeft aan hoe en met wie ze dit wil gaan uitvoeren. Zonder uitvoering wordt immers het beleid niet gerealiseerd.

Na het landschapsakkoord en de structuurvisie wordt een Landschapsontwikkelingsplan (LOP) opgesteld. In de structuurvisie is beschreven *waar* de gemeente *welke* functies wil in het landelijk gebied. In het LOP vindt voor een aantal onderdelen een uitwerking plaats, waarbij centraal staat *hoe* een bepaalde functie of ontwikkeling landschappelijke verantwoord vorm kan krijgen. Het opstellen van het LOP is daarmee een belangrijk onderdeel van de uitvoeringsparagraaf van deze structuurvisie.

Voor de totstandkoming van deze structuurvisie is gebruik gemaakt van interactieve planvorming. Naast de gebruikelijke inspraakmogelijkheden is gekozen om vanaf de start de burgers te betrekken bij de visievorming. Dit door in het voortraject een landschapconferentie te organiseren en een tussentijdse toets door middel van landschapscafés.

Met enthousiasme is door vele belangstellenden en stakeholders bij het landelijk gebied van Bergen op verzoek van het college van burgemeester en wethouders gewerkt op de conferentiedagen in Egmond aan Zee aan richtlijnen voor het landelijk gebied van de gemeente Bergen. De landschapconferentie heeft op 24 en 25 september en 2 oktober 2009 plaatsgevonden. Circa 600 stakeholders in het landelijk gebied zijn hiervoor uitgenodigd waarvan circa 190 mensen de conferentie hebben bijgewoond. Tussen 28 september en 2 oktober 2010 heeft tevens een uitwerkweek plaatsgevonden waarbij in een groep van ongeveer 15 personen per deelgebied is doorgesproken. Onduidelijkheden en onbeantwoorde vragen zijn daarin verder uitgewerkt; ook zijn soms toch nieuwe elementen toegevoegd.

De aanwezigen hebben vanuit hun kennis en kunde het landelijk gebied en daarin onderscheiden deelgebieden bestudeerd en bediscussieerd en voor deelgebieden visies gemaakt (meerdere groepen per deelgebied). De conferentie en de uitwerkweek hebben de opstellers van de structuurvisie in staat gesteld om een vliegende start te maken met de visievorming.

Na de eerste twee conferentiedagen is vanuit de brede samenstelling een gemeenschappelijk gevoel ontstaan en zijn gezamenlijk richtingen voor het landelijk gebied geformuleerd. Het materiaal uit de landschapconferentie en de uitwerkweek is door een stedenbouwkundig bureau verwerkt in een voorlopige visie die op de derde conferentiedag aan de deelnemers is gepresenteerd. Er was een hoge mate van herkenbaarheid op de resultaten. Toch moest ook geconstateerd worden dat enkele deelnemers een andere richting op onderwerpen voorstond. Desondanks was de conferentie succesvol. De deelnemers hebben zich kunnen uitspreken op onderwerpen, er is serieus gewerkt aan thema's en deelgebieden, en er is begrip gekweekt voor elkaars standpunten.

In het vervolg is onder leiding van de gemeenteraad in zogenaamde landschapscafés een visie voorgelegd: Opmaat naar de structuurvisie, waarin de hoofdlijnen voor het landelijk gebied opgenomen zijn. De informatie avonden hebben plaatsgevonden van 8 tot en met 12 december 2009 op vier locaties binnen de gemeente. Onderwerp van gesprek was de uitkomst van de landschapconferentie.

Een breed publiek heeft daarbij kennis kunnen nemen van de Opmaat. Een 140-tal bewoners en belangstellenden hebben de bijeenkomst bezocht en een reactie gegeven. Deze reacties zijn door de griffie verwoord in het document "Verslag van Bevindingen". Samen met de "Opmaat naar de Structuurvisie" vormt dit de basis voor het Ontwerp Structuurvisie Landelijk Gebied

De gemeenteraad van Bergen heeft op ....2010 het besluit genomen dat het ontwerp van de structuurvisie gereed was om ter inzage te leggen. Na de ter inzage legging is een nota van antwoord opgesteld, waarin alle zienswijze zijn verwerkt. Tenslotte is de definitieve structuurvisie vastgesteld tijdens de raadsvergadering van ..... (deze paragraaf later actualiseren)

1.4 LEESWIJZER

In Hoofdstuk 2 van deze structuurvisie is een analyse van het gebied opgesteld. In Hoofdstuk 3 wordt de relatie onderzocht met het beleid van de provincie en de buurgemeenten. Er wordt dus over de grenzen gekeken. Vooral het provinciaal beleid geeft onderwerpen aan die een plaats moeten krijgen in de gemeentelijke structuurvisie. De kern voor beleid en visie is vastgelegd in Hoofdstuk 4. Per thema worden de beleidskaders geformuleerd en wordt een visie beschreven voor het gehele plangebied. Het algemene beleid is hier verwoord. Dit mondt uit in het beschrijven van drie hoofdpunten per thema. In Hoofdstuk 5 wordt het sectorale/thematische beleid integraal beschreven voor de zes deelgebieden. Hier worden ook de uitzonderingen op het algemene beleid aangeduid, dus verfijnd op gebiedsniveau. Uiteindelijk leidt dit alles tot Hoofdstuk 6: de uitvoeringsparagraaf.

Het formuleren van het beleid is zinvol als het ook tot uitvoering kan worden gebracht. In deze paragraaf wordt aangegeven wat, hoe, wanneer en met wie het beleid wordt gerealiseerd. In de tekst is met een (U) aangegeven welke voornemens een plek hebben gekregen in de uitvoeringsparagraaf.

2 HET LANDELIJK GEBIED

2.1 PLANGEBIED

De Structuurvisie Landelijk Gebied gaat over het buitengebied van Bergen. Het polderland tussen de duinen en de gemeentegrens van Alkmaar. Aan de noordzijde vormt de Hondsbossche Vaart de begrenzing van het buitengebied. Aan de zuidzijde loopt de gemeentegrens met Castricum en Heiloo midden door het open land.

De kernen doen niet mee in deze structuurvisie. Per kern wordt een eigen structuurvisie opgesteld. Natuurlijk liggen er wel belangrijke relaties tussen de dorpen en het buitengebied.

De duinen doen ook niet mee. De beheerders van de duinen maken de komende periode zelf hun toekomstvisies voor het duingebied, in de vorm van beheerplannen.

2.2 ONTWIKKELINGSGESCHIEDENIS

De gemeente Bergen is ontstaan onder eeuwenlange invloed van wind en water. Er is door de eeuwen heen een stelsel van oude strandwallen gevormd, die door de zee zijn opgeworpen, door de wind verder zijn gevormd en door de mens benut. Zij vormden in de geschiedenis de hogere delen in het landschap, waarop de ontwikkelingen zich continu hebben voortgezet. De binnenduinarandzone ligt op deze oude strandwallen, evenals de kernen van Alkmaar en Heiloo.

Het zeegat van Bergen

Gaan we terug in de geschiedenis dan zien we rond 7000 voor Christus een grote riviermonding ter hoogte van het huidige Bergen, het zeegat van Bergen genoemd. Achter het zeegat ontstond een krekengebied ter plaatse van het huidige West-Friesland. Na 2400 voor Christus vulde het getijdebekken zich met zand en klei. Rond 1300 voor Christus was het zeegat definitief gesloten. Het zeegat is herkenbaar door de aanwezigheid van haakwallen, waarop Bergen is ontstaan, dwars op de noord-zuid richting van de strandwallen, door het instromende zeewater.

Oude strandwallen

Tussen 3000 en 500 voor Christus werden door de opstuiving van zand de oude strandwallen gevormd. Deze zijn veel lager dan de jonge duinen en liggen nu aan de voet daarvan. Ze hellen flauw af richting de polders. Op deze oude strandwallen is de eerste bewoning ontstaan.

Strandvlaktes

Tussen de oude strandwallen lagen de strandvlaktes. Deze stonden onder invloed van twee stroomgeulen, de Oer-IJ en Rekere. De Rekere lag ten oosten van het huidige Bergen en Egmond, ongeveer op de plek van het Noord-Hollands kanaal. In deze strandvlaktes vormde

zich tussen 3000 en 1000 voor Christus veen. Later is het veen weggeslagen en is over het veen klei afgezet vanuit de stroomgeulen. Aan de zuidzijde van de gemeente Bergen ontstonden het Berger- en Egmondermeer, die vanaf de 12^e eeuw weer verlandden. Aan de noordzijde werd meer veen afgezet, wat later werd weggeslagen en bedekt met klei.

Ontginningen binnenduintrand en strandvlaktes

Vanaf circa 600 na Christus ontstond op de oude strandwallen de Herenweg met de eerste vormen van bebouwing. Vanaf circa 900 werden de eerste strandvlakten en (veen)gebieden door boerengemeenschappen ontgonnen. Men groef parallelle sloten voor de ontwatering. Hierdoor ontstond de strokenverkaveling met onregelmatig karakter nabij Schoorl en Aagtdorp. Vanaf de 12^e eeuw begon men net als in de rest van Nederland met bedijkingen van de strandvlakte vanaf de binnenduintrand. De eerste bedijking lag ten zuiden van de abdij van Egmond. Daarna volgde een dijk tussen Bergen en Alkmaar, de huidige Kogendijk. In de 13^e eeuw volgde daarop de afdamming van de Rekere bij Schoorldam en later bij Krabbendam, waardoor overstromingen werden beperkt. Vanaf de binnenduintrand werd het land steeds verder bedijkt.

Vorming jonge duinen

Pas in de periode van 1000 tot 1850 na Christus ontstonden de Jonge Duinen door kustafslag, versteiling van het zandprofiel en vele zandverstuivingen. Akkerland en dorpen werden door zand overstoven. Er vond wel enige beweiding in de duinen plaats en later claimden de graven van Holland de duinen als jachtgebied. Vanaf de 16^e eeuw werd het stuiven tegengegaan door de aanleg van helmgras. In de tweede helft van de 18^e eeuw groeide ook de aardappelteelt in de duingebieden nabij Egmond. Na 1900 volgde de aanplant van naaldbos in de duinen en berken en elzen in natte duinvalleien, beide bedoeld voor de houtexploitatie en de recreatie. De duinen zijn nu de breedste duinen van Europa. De Schoorlse duinen zijn 4,5 km breed en herbergen ook de hoogste duintop van Nederland; de Schoorlse Nok is 54 m hoog.

Strijd tegen het water

In 1421 trok de Sint Elisabethvloed over het land. Dit leidde tot de aanleg van de Hondsbosche Zeewering. De zeewering bleek echter niet goed bestand tegen de zware stormen en zee invloeden, vandaar dat later een tweede dijk werd aangelegd, de Slaperdijk.

Bloei agrarische sector

In de 16^e eeuw kwam de agrarische sector tot bloei. De stolpboerderij was ontworpen als nieuw boerderijtype. Omdat de ontginning vanaf de oude strandwallen verliep zijn daar de stolpboerderijen veelvuldig terug te vinden. Tevens had de ingenieurskunst de poldermolen uitgevonden, waardoor op grote schaal boezemwater kon worden uitgeslagen naar een ringvaart. Door deze nieuwe technieken en de behoefte aan goede landbouwgronden was het mogelijk de Bergermeer en Egmondermeer droog te malen en in te polderen.

Groei kernen en recreatie

In 1825 werd het Noordhollands Kanaal voltooid. Een halve eeuw later was echter ook het Noordzeekanaal aangelegd, waardoor het Noordhollands Kanaal haar scheepvaartfunctie grotendeels verloor. In de tweede helft van de 19^e eeuw kwam de bloembollenteelt tot bloei, in navolging van andere gebieden elders in Noord-Holland. De 20^e eeuw kenmerkte zich door een toename van de recreatie en een groei van de kernen; Bergen aan Zee werd gesticht als nieuw dorp aan zee met een verbindende tramlijn door de duinen. Tevens groeide de verblijfsrecreatie, met name in de binnenduintrand. Ook de kernen groeiden met

villawijken (oa. Park Meerwijk, Westdorp, Tuindorp-Oostbuurt) en het landelijk wonen ontwikkelde zich verder langs de Herenweg. Vlak voor de Tweede Wereldoorlog werd het militair vliegveld Bergermeer aangelegd en tijdens de Tweede Wereldoorlog de Atlantikwall, welke bestond uit verdedigingswerken in de duinen en binnenduinrand. Buiten het plangebied vond een grote verstedelijking plaats van Alkmaar en Heiloo, waardoor het landelijke karakter van het plangebied extra betekenis krijgt als recreatief uitloopgebied voor deze omliggende kernen.

2.3 HUIDIG GEBRUIK

Agrarische gemeente

De agrarische sector is, naast bos en natuur, de belangrijkste gebruiker van de ruimte in Bergen. Beide nemen elk 43,5% van de totale oppervlakte van de gemeente in beslag. Door Stivaseo is een analyse opgesteld van de huidige staat van de landbouw. Hierin wordt het volgende beeld geschetst:

Driekwart van het cultuurareaal bestaat uit grasland en bloembollenteelt. Het totaal areaal cultuurgrond van gemeente Bergen bedraagt circa 3.130 ha. Hiervan is circa 66% (2.085 ha) grasland, 14% (430 ha) akkerbouw en 19% (596 ha) bloembollenteelt. De overige cultuurgrond heeft betrekking op glastuinbouw (7 ha) en overige tuinbouw (12 ha). Het areaal van de gemeente Bergen is ten opzichte van het totaal areaal van Nederland echter heel beperkt: bijna 0,2% van het totale graslandareaal en circa 3,5% van het totaal (permanent) bollenareaal.

Tweederde van de agrarische bedrijven van gemeente Bergen zijn bloembollen- (28%) en melkveebedrijven (38%). Daarmee zijn deze twee sectoren de belangrijkste agrarische sectoren in de gemeente Bergen. Samen exploiteren zij ruim 85% van het cultuurareaal van gemeente Bergen.

Volgens de CBS-meitelling van 2007 telde de gemeente Bergen circa 2.000 melkkoeien en 40 melkveebedrijven. Ten opzichte van de landelijke gemiddelde bedrijfsomvang zijn de melkveebedrijven van gemeente Bergen circa 20-25% kleiner.

De bloembollenteelt van gemeente Bergen maakt deel uit van de bollenteelt in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Het bollencomplex omvat een areaal van bijna 600 ha en 31 bedrijven (2006). Dit komt neer op gemiddeld ruim 19 ha per bedrijf (landelijk circa 11 ha). Een onbekend aantal bedrijven huurt bollengrond tot ver buiten de gemeente, terwijl sommige bedrijven buiten de gemeente grond hebben aangekocht of een bedrijf overgenomen. Het areaal bloembollen van Bergen is in de afgelopen 15 jaar toegenomen. De tulp is de belangrijkste drager van de groei.

De agrarische sector van Bergen telt 125 agrarische bedrijven (CBS-meitelling, 2007) waarvan circa 112 (circa 90%) hoofdberoepsbedrijven en de rest (circa 10%) nevenberoepsbedrijven zijn. In de periode 2001 tot 2007 is het aantal agrarische bedrijven van de gemeente Bergen met gemiddeld 3% per jaar gedaald. Daarmee daalt het aantal agrarische bedrijven minder hard dan landelijk gezien (4% tot 5%).

Net als in andere sectoren van de Nederlandse economie en samenleving, vergrijzen de agrarische ondernemers (bedrijfshoofden) van gemeente Bergen. Het relatieve aantal (63%) ondernemers dat ouder is dan 55 jaar neemt toe. Dit aandeel is hoger dan het

landelijk cijfer (55% is ouder dan 50 jaar). Bovendien is het percentage oudere ondernemers van de kleine bedrijven hoger dan dat van de grotere bedrijven.

Ter versterking van de bedrijfsvoering kiest een aantal agrariërs voor verbreding. Verbreding is aantrekkelijk voor bedrijven die, bijvoorbeeld om milieutechnische redenen, beperkte mogelijkheden hebben voor schaalvergroting en intensivering. Verbreding kan betrekking hebben op onder andere natuur en landschap, recreatie en toerisme, educatie en zorg. In het LEI-rapport is aangegeven dat in Noord-Holland in vergelijking met het landelijk gemiddelde bij veel bedrijven sprake is van verbredingsactiviteiten. Daarbij wordt een groei gesignaleerd. In 1999 telde 13% van de agrarische bedrijven in Noord-Holland een of andere vorm van verbreding, terwijl dit percentage in 2003 26% bedroeg. In de meeste gevallen gaat het om natuurbeheer.

Door de onzekere toekomst in de agrarische sector en het opleidingsniveau van agrarische jongeren, is het niet meer vanzelfsprekend dat het ouderlijke bedrijf wordt overgenomen. Het LEI heeft in haar rapport "Langetermijnperspectieven voor de landbouw in de provincie Noord-Holland" geconcludeerd dat tot 2012 de financiële positie van de melkveebedrijven in Noord-Holland slechter wordt. Dit betekent dat een aantal agrariërs uit financiële overwegingen kan besluiten het bedrijf te beëindigen. Daarnaast zal een aantal agrariërs de komende jaren het bedrijf beëindigen vanwege de (hoge) leeftijd en het ontbreken van een geschikte bedrijfsopvolger. Bedrijfsbeëindiging biedt voor de resterende bedrijven een perspectief op schaalvergroting als graslanden worden toegevoegd aan het bedrijf. Anderzijds dient goed te worden nagedacht over het hergebruik van de vrijkomende agrarische bedrijven (vervolgfuncties), eventuele sloop en compenserende nieuwbouw.

Bebouwing

Van oudsher liggen de dorpen en buurtschappen in Bergen op de strandwallen. In noord-zuid richting is er sprake van een sterke afwisseling in meer en minder door bebouwing verdichte zones, inclusief de kernen. De dorpen zijn ontstaan als lintbebouwing langs de Herenweg, rond geesten.

Van een aantal nederzettingen aan de Herenweg (Heereweg-Duinweg-Breelaan) is het lint van Camperduin tot Aagtdorp uitgegroeid tot een nu (bijna) aaneengesloten lint van bebouwing. De dorpen liggen op de strandwal en hebben een langgerekte structuur. Via de Duinweg en in het verlengde daarvan de Herenweg en de parallelle Voorweg zijn de dorpen verbonden met Bergen en Egmond.

Bij Groet en bij Schoorl zijn inmiddels grote uitbreidingen in de richting van de polder gerealiseerd. De aanwezigheid van recreatieterreinen is verder zeer bepalend voor dit gebied. De agrarische karakteristiek van de dorpen is voornamelijk te herkennen in de agrarische bebouwing van stolpboerderijen en landarbeiderswoningen.

In Aagtdorp, Bregtdorp, Catrijp, Hargen en Camperduin zijn de overgangen van het meer gesloten landschap van de strandwallen naar het open polderlandschap nog aanwezig en duidelijk te herkennen.

De polders zijn lange tijd, op de karakteristieke molens na, onbebouwd gebleven. Vanaf het begin van de twintigste eeuw is ook in de polders gebouwd. De overwegend agrarische bebouwing is verspreid gelegen in het gebied, overwegend in de zone grenzend aan het Noordhollands Kanaal en de daar gesitueerde historische dijken. Eenzelfde bebouwingspatroon is te zien ten oosten van Bergen. Agrarische bebouwing concentreerde zich in het

gebied tot aan de Schapenlaan en rond de Zaneegeest. De bebouwing in de strandvlakte is gelegen langs de dijken en parallel aan het Noordhollands Kanaal. Het gebied ten zuiden van Bergen kent een afwijkend bebouwingsbeeld. Kenmerkend in dit gebied is de verspreide ligging van de (gebouwde) elementen in een open landschap dat gestructureerd wordt door de loop van dijken en vaarten. Agrarische bebouwing is gesitueerd langs paden haaks op de Herenweg (op de overgang tussen strandwal en strandvlakte), langs karakteristieke polderlijnen als dijken en waterlopen (ringsloot, middentocht, molentocht). Langs de Egmondervaart, Hoevertvaart, Wimmenumvaart, werden op beperkte schaal oorspronkelijke stolpen en landerijen aangelegd vanwege de handel via die vaarten.

Twintigste eeuwse (woon-)bebouwing concentreert zich langs ontsluitingslijnen centraal door het gebied: Kogendijk, Bergerweg, Hoevertweg, Heilooër Zeeweg, Vennewatersweg. De bebouwingslinten hebben een transparant karakter. Naast de bebouwing met een agrarische en polderoorsprong, zoals de boerderijen en de molens, is er in de polders bebouwing verschenen die geen relatie meer heeft met de bodem. Er bevinden zich in het poldergebied diverse (dag)recreatie voorzieningen, zoals maneges, volkstuinten en sportvelden. Met name door de windsingels lijken de sportcomplexen, van Berdos aan de Groeneweg en van de Zeevogels aan de Heilooër Zeeweg, dichte bosschages in open landschap. Eenzelfde beeld geven de MOB-complexen van Bergen en Egmond: groene oases in de polder. In de omgeving van het voormalig vliegveld zijn ook nog talrijke bunkers aanwezig. Daar waar de rand van de polder nog groen is tussen Alkmaar en Heiloo/Limmen, is de bebouwing van Alkmaar in de loop der jaren steeds verder richting Bergens grondgebied opgeschoven.

Natuur

De agrariër is de belangrijkste beheerder van het landelijk gebied van Bergen. Naast agrariërs spelen natuurbeherende instanties een grote rol. Bergen heeft diverse grote natuurbeheerders in haar landelijk gebied. In de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder en in de Damlanderpolder is Natuurmonumenten actief. De Catrijpermooi wordt beheerd door Staatsbosbeheer. PWN beheert gronden rond de Egmond. Het Noord-Hollands Landschap beheert slechts enkele kleine terreintjes.

Een groot deel van het landelijk gebied is kwelgebied. Water uit de hoger gelegen duinen komt aan de rand van de duinen en in de strandvlakte weer omhoog. Vlak bij de duinen gaat het om zoete kwel, verder weg neemt de zoutinvloed toe. In de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder komt zoute kwel voor door de nabijheid van de Noordzee. Het kwelwater uit de duinen heeft een uitstekende kwaliteit. Het stroomt via duinrellen naar duinbeken die op boezemniveau liggen, of naar de lager gelegen polders.

De actuele natuurwaarden zijn hoog. In de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder komen bijzondere soorten planten en dieren voor door de zoute kwel. De kwel zorgt ook in andere delen van de binnenduinrand voor bijzondere natuur.

Het landelijk gebied is van belang voor weidevogels, overwinterende vogels en amfibieën. Bijzondere natuurgebieden zijn onder andere de vogelrijke Putten, de kruidenrijke graslanden van de Loterijlanden, de orchideeëngraslanden in de Damlanderpolder en de herstelprojecten tegen de duinen aan bij Egmond Binnen. Verder is de Catrijpermooi in ontwikkeling.

Alle natuurbeheerders werken samen met de provincie Noord-Holland aan de totstandkoming van de ecologische hoofdstructuur (EHS). Ook in Bergen zijn delen van het landelijk gebied als EHS-begrensd.

Recreatie en toerisme

Toerisme en recreatie zijn van grote betekenis voor de economie en werkgelegenheid in de gemeente Bergen. De verblijfsrecreatie maakt, samen met zo'n 2,5 miljoen dagrecreanten, gebruik van de lokale voorzieningen en draagt op deze wijze bij aan de lokale economie (winkels; onderhoudsbedrijven).

De kwaliteiten van het landelijk gebied van Bergen en de nabijheid van de kust en duin- en bosgebieden hebben een grote aantrekkingskracht voor vele vormen van extensieve recreatie (fietsen, wandelen, kanoën, paardrijden). Daarnaast zijn er de vele huisjesterreinen en campings. Hotels en pensions bevinden zich vooral in de kernen. Het landelijk gebied van Bergen is daarmee meer dan een doorgangsgebied voor mensen die naar de kust willen. Het recreatieve medegebruik van het landelijk gebied van Bergen is vooral gebonden aan de routes die door het gebied voeren. In het gebied ligt een aantal vrijliggende fietspaden. Door het plangebied loopt een aantal recreatieve fietsroutes, waaronder de Brede duinenroute en ANWB-routenummer 55. In het kader van de herinrichting Bergen-Egmond-Schoorl, is een aantal nieuwe recreatieve verbindingen gerealiseerd. In september 2006 is het fietsroutenetwerk in gebruik genomen waarmee verschillende fietsroutes aan elkaar kunnen worden gekoppeld. Een wandelpadennetwerk is in ontwikkeling. De verwachting is dat recreatie en toerisme de komende jaren een groeimarkt vormen met een toenemende behoefte aan kwaliteit. Met name het cultuurhistorische erfgoed en natuurgerichte recreatievormen zijn in trek. Ook sportieve recreatievormen (kanoën, fietsen, wandelen, skaten) kennen een meer dan gemiddelde groei. Deze ontwikkelingen zullen ertoe leiden dat in het plangebied, door de hier aanwezige natuur- en landschapswaarden en de situering nabij de kust en stedelijke gebieden zoals Alkmaar en Heerhugowaard, de recreatieve druk zal toenemen.

Infrastructuur

In de binnenduinstrand vormt de weg onderlangs de duinen de belangrijkste verbinding tussen de dorpen. In het landelijk gebied van Bergen zijn de belangrijkste routes noord-zuid en oost-west gesitueerd. Vanuit de auto zijn met name de toegangswegen vanaf de N9 naar de dorpen en kust van belang. Voor de echte beleving van het gebied is het hierop aangepaste fijnmaziger patroon van woonstraten, polderwegen, fiets-, wandel- en ruiterspaden van belang, waarbij veel routes nog de historische landschappelijke lijnen als dijken en waterlopen volgen. Doordat bij veel dorpen en buurtschappen een rondweg ontbreekt, legt het autoverkeer dat door de kernen gaat een druk op de leefbaarheid van de plaatsen.

De N9 schampt de gemeente aan de oostzijde. De bewoning is beperkt op de weg georiënteerd en het is daarmee een echte transitroute. In het noordelijk deel van de gemeente is deze belangrijke verkeersader gekoppeld aan het Noordhollands Kanaal en vormt daarmee al gedurende langere tijd ook een harde landschappelijke begrenzing.

Bij Alkmaar gaat de N9 over in de westelijke randweg, met aan de oostzijde grote woongebieden en aan de westzijde een steeds verdere verdichting met perifere stedelijke voorzieningen als school-, sport- en kantorencomplexen.

2.4 NIEUWE ONTWIKKELINGEN

Van landinrichting naar ILG

Van 1993 tot 2007 heeft er een landinrichting plaatsgevonden in het gebied van Bergen-Egmond en Schoorl (BES). De aanleiding voor het opstarten van de plannen voor de

herinrichting in BES waren de versnipperde verkaveling en de slechte waterbeheersing. De landinrichtingscommissie heeft een aantal doelstellingen geformuleerd waar het raamplan voor de herinrichting aan moest voldoen. Een raamplan is een gebiedsgericht plan met maatregelen en voorzieningen gericht op verbeteringen van landbouw, behoud en ontwikkeling van landschap en natuur, verbetering van milieukwaliteit en leefklimaat en het vergroten van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van het landelijk gebied. Eén van de belangrijke uitgangspunten voor het raamplan was een goed gebruik van het kwelwater uit de duinen. De keuze van de maatregelen en voorzieningen die in de uitvoeringsmodules voorkomen, zijn gebaseerd op de keuze die de landinrichtingscommissie heeft gemaakt ten aanzien van de te bereiken doelen in de eerste jaren, namelijk:

- verbetering van de (landbouwkundige) verkaveling;
- aanpassen van de waterbeheersing;
- aanleg van recreatieve verbindingen;
- uitvoeren van natuurontwikkelingsgebieden;
- realiseren van kleinschalige landschappelijke en recreatieve voorzieningen.

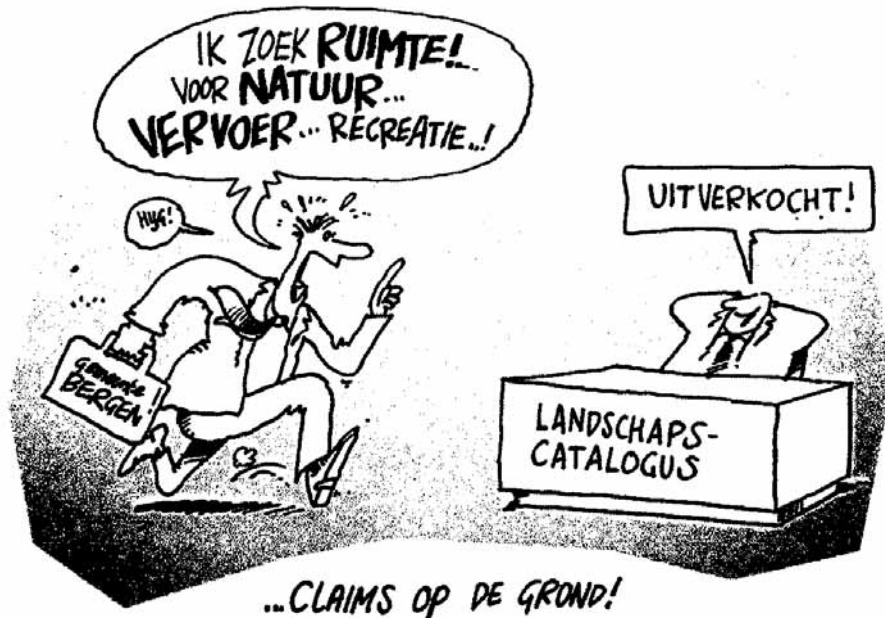
Voor het gebied rond de Egmondse dreigde de landinrichting vast te komen zitten. Uiteindelijk zijn de partijen tot een compromis gekomen ('Duurzame inrichting de Egmondse') (Lit. 20). Ten behoeve van de bollenteelt worden wateraanvoerplannen gerealiseerd. Er is dan geen behoefte meer om grondwater te gebruiken voor de beregening, zodat er minder verdroging van de duinen optreedt. Verder worden duinrellen beter beschermd en ontstaat er ruimte voor natuurontwikkeling in de binnenduinrand.

In 2007 is de landinrichting beëindigd, waarbij een aantal projecten nog zelfstandig doorloopt. Er is gekozen voor een nieuwe manier om gebiedsontwikkelingen mogelijk te maken, waarbij het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) een belangrijke rol speelt.

Het ILG is een subsidieregeling voor de inrichting van het landelijk gebied. De regeling stelt geld ter beschikking voor projecten op het gebied van natuur, landbouw, recreatie, landschap, bodem, water en sociaal-economische vitaliteit (bij voorbeeld zorgboerderijen). De regeling loopt in eerste instantie tot 2013. Aan de basis van het ILG staat een overeenkomst tussen de provincie Noord-Holland en het Rijk.

De gebiedscommissies van de zeven deelgebieden stimuleren de uitvoering van projecten in het kader van ILG in Noord-Holland en adviseren de provincie over deze projecten vanuit hun gebiedskennis. Bergen valt onder de ILG Gebiedscommissie Noord-Kennemerland. Gebiedscommissies maken geen nieuw beleid, maar realiseren de bestaande doelstellingen voor natuur, recreatie, landbouw, landschap, waterbeheer en bodem. Zij zoeken naar creatieve oplossingen om ILG-projecten van de grond te krijgen en zij bewaken de voortgang bij de uitvoering van projecten. Overkoepelend aan de gebiedsbureaus is er het programmabureau ILG. Het programmabureau houdt overzicht over wat er in Noord-Holland als geheel gebeurt en hoe dit wordt gefinancierd.

De gemeente wil graag in gesprek blijven met de partijen die vertegenwoordigd waren in de landinrichtingscommissie. Daarom is in 2007 het Overlegplatform Landelijk Gebied Bergen tot stand gekomen.

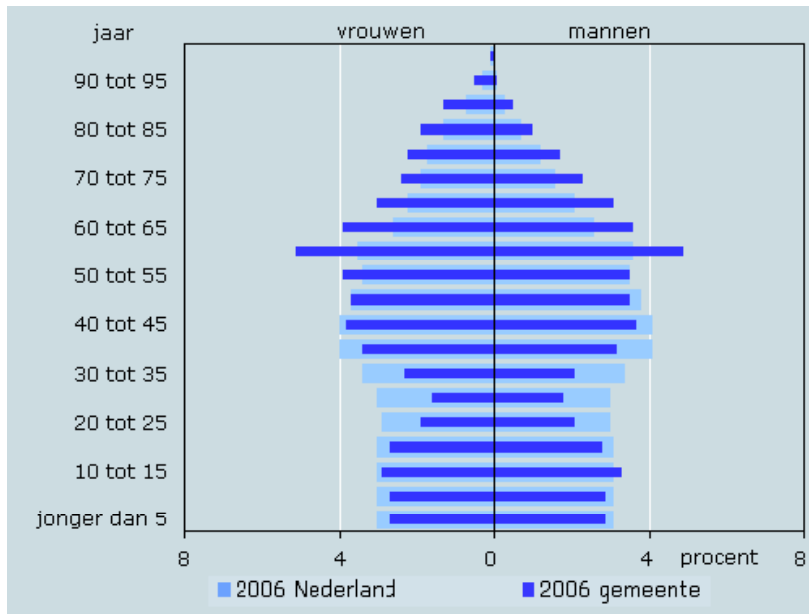
Regionale samenwerking

De inwoners van Bergen zijn voor een aantal voorzieningen afhankelijk van Alkmaar en Heerhugowaard. Plaatsen die op hun beurt weer profiteren van de aanwezigheid van duinen, strand en het mooie landelijke gebied van Bergen. In de regio Noord-Kennemerland wordt steeds vaker naar samenwerking gezocht zodat wonen, werken en recreëren tot een optimale balans komen.

Demografische ontwikkelingen

Demografische ontwikkelingen zijn van groot belang voor het ontwikkelen van een visie voor een langere periode. Ook bij het ontwikkelen van een structuurvisie voor het landelijk gebied speelt dit. Geprobeerd wordt om op basis van de bevolkingontwikkeling van Bergen in de komende 10 tot 20 jaar een uitspraak te doen op de vraag welk gebruik de bevolking van Bergen zal willen maken van het landelijk gebied en welke rol de agrariërs daarbij kunnen spelen. Om meer inzicht te bieden in de bevolkingsopbouw en ontwikkeling van Bergen wordt gebruik gemaakt van onder andere de bevolkingspiramide en een tabel over de demografische ontwikkelingen.

Uit onderstaande bevolkingspiramide kunnen de volgende conclusie worden getrokken: Alle leeftijdsgroepen onder de groep 50-55 wijken in aantallen in meer of mindere mate in negatieve zin af in vergelijking tot diezelfde leeftijdsgroepen van de totale Nederlandse bevolking. Met andere woorden, de "Ontgroening" (baby bust) is in Bergen groter dan landelijk. De leeftijdsgroepen boven de groep 50/55 wijken in aantallen in vergelijking tot diezelfde landelijk leeftijdsgroepen in positieve zin af. Met andere woorden de vergrijzing in Bergen is groter dan de landelijke. De leeftijdsgroepen 20/25, 25/30, 30/35 en 40-45 zijn in vergelijking tot de landelijke cijfers zwaar ondervetegenwoordigd. De 'baby bust' is daarmee groter dan op basis van de landelijke tendens verwacht mag worden.

Figuur 1 : Bevolkingspiramide voor Nederland en Bergen, 1 januari 2006; (bron gemeente op maat 2006, CBS)

Recent is een rapportage van de provincie verschenen onder de naam: "Groeï en krimp van de bevolking in Noord-Holland". Hierin wordt een prognose gedaan over de demografische ontwikkeling van Noord-Holland van 2010-2040. Het stuk gaat ook in op prognoses van andere instanties. De Structuurvisie Noord-Holland 2040 geeft aan dat een beleidskader ontwikkeld gaat worden. De rapportage is daarvoor een eerste aanzet. Het stuk gaat vooral in op de ontwikkelingen van de regio's en is daarom moeilijk te vertalen naar het gemeentelijke niveau.

Op termijn zal er een daling van bevolking zijn en wel beperkt tot enkele regio's. De bevolkingsdaling is een gevolg van demografische veranderingen, zoals vergrijzing, ontgroening en migratie. Problemen die door bevolkingsdaling kunnen ontstaan zijn ondermeer gerelateerd aan: leerlingenaantallen, voorzieningen, beroepsbevolking. Bevolkingsdaling is daarmee niet alleen een demografische gegeven maar een complex vraagstuk dat antwoorden behoeft.

Prognoses geven het volgende beeld. In de regio Noord-Kennemerland kent de bevolkingsontwikkeling een groei tot 2030, daarna zal de bevolking licht afnemen. De huishoudensontwikkeling kent een groei tot 2030 en zal daarna licht dalen. Na 2020 zal de groei sterk afnemen en na 2030 is er nog maar nauwelijks groei van de woningbehoefte.

Prognoses voor de gemeente Bergen geven aan dat de bevolking in 2025 het niveau van 90 à 95 % van de bevolking van 2008 heeft. Wat betreft huishoudensontwikkeling is het moeilijker aan te geven, het zit rond een lichte toename/daling van het aantal huishoudens, afhankelijk van de geraadpleegde prognoses. Vanwege de vergrijzing neemt met name het aantal eenpersoonshuishoudens toe.

Echter, de cijfers over de groei van de woningbehoefte hebben de groei van het aantal huishoudens als basis, maar het verschil daartussen wordt bepaald door de mate waarin huishoudens woonruimte zoeken die niet tot de reguliere woningen wordt gerekend. Op korte termijn is de groei van de woningbehoefte daarom nagenoeg gelijk aan de groei van

het aantal huishoudens. In de verdere toekomst wordt het verschil tussen groei huishoudens en groei woningbehoefte groter. Dat heeft vooral te maken met de vergrijzing van de bevolking.

16

De bronnen geven geen eensluidend beeld op de demografische ontwikkeling van de gemeente Bergen. Ten aanzien van de bevolkingsontwikkeling kan gesteld worden dat dit zich ontwikkeld richting min. Anderzijds geven prognoses van het aantal huishoudens aan dat hier de komende jaren nog een plus is waar te nemen en dat en neergaande lijn pas later inzet.

Opmerkelijk is dat de gebieden in Nederland, zoals Groningen, Zuid-Limburg en Zeeuws Vlaanderen krimp ervaren door het wegtrekken van bewoners, vaak een gevolg van ontbreken van economische bedrijvigheid of passende werkgelegenheid. De mogelijke krimp bij de gemeente Bergen is niet zo zeer een gevolg van het wegtrekken van inwoners, maar het ontbreken van vestigingsmogelijkheden, want de vraag naar woningen in Bergen is nog steeds hoog vanwege het aangeboden specifieke woonmilieu en de omgevingskwaliteit. De mogelijke krimp is het gevolg van het gevoerde provinciale beleid waarbij grote delen van het landelijk gebied voor bebouwing waren uitgesloten. De schaarste op de woningmarkt heeft daarbij voor een demografische opbouw gezorgd die resulteert in ontgroening en vergrijzing, welke sterker is dan in de regiogemeenten. Deze gegevens worden als uitgangspunt genomen bij de provinciale prognose cijfers.

3 HET LANDELIJK GEBIED VAN BERGEN IN HAAR OMGEVING

17

3.1 RELATIE MET VISIES VAN DE PROVINCIE, BUURGEMEENTEN, E.D.

3.1.1 *Provincie*

Structuurvisie Noord Holland 2010 - 2040.

Op 5 juli 2010 hebben Provinciale Staten de structuurvisie Noord-Holland 2040, na behandeling van een 100 tal amendementen en moties, vastgesteld met de daarbij behorende Verordening Structuurvisie 2040.

In de structuurvisie zijn de provinciale belangen benoemd. De doorwerking van het beleid wordt geregeld in de bijbehorende provinciale verordening. De verordening is een stelsel van geboden en verboden die met name voor het opstellen van bestemmingsplannen van belang zijn. De provincie heeft met de verordening een instrument in handen om de doorwerking van het beleid veilig te stellen. Er is geen hiërarchie bepaald tussen de structuurvisies van de verschillende overheden. De gemeentelijke structuurvisie kan het eigen lokale beleid weergeven. De bestemmingsplannen zullen wel in overeenstemming moeten zijn met provinciaal beleid ter voorkoming van beroepen van de provincie tegen deze gemeentelijke plannen.

De nieuwe Wro (Wet ruimtelijke ordening) is de aanleiding voor het opstellen van de structuurvisie door de provincie. In de periode tot 2040 zullen verdere globalisering en de klimaatverandering grote gevolgen hebben voor Noord-Holland. Ook veranderingen en trends op de themavelden op zowel nationaal als lokaal niveau hebben een ruimtelijke impact. Deze veranderingen leiden tot een aantal belangrijke ruimtelijke opgaven en keuzes. De veranderingen en trends zijn globalisering, klimaatverandering en demografische verandering.

De Provincie kiest ervoor in te spelen op trends door mee te veranderen waar nodig, maar vooral ook door bestaande kwaliteiten verder te ontwikkelen. Noord-Holland moet aantrekkelijk blijven in wat het is: een diverse, internationaal concurrerende regio, in contact met het water en uitgaande van de kracht van het landschap. Door te kiezen voor hoogstedelijke milieus en beperkte uitleg van bedrijventerreinen, houdt de Provincie Noord-Holland het landelijk gebied open en dichtbij. Door voorzichtig om te gaan met uitleg/uitbreiding buiten bestaande kernen (=bestaand bebouwd gebied) speelt ze in op de bevolkingskrimp op langere termijn. Door in te zetten op het realiseren van duurzame energie draagt ze actief bij aan de CO₂-reductie. Door versterking van de waterkeringen en het aanleggen van calamiteitenbergingen houdt ze de voeten droog. En door het landelijk gebied te ontwikkelen vanuit de kenmerken van Noord-Hollandse landschappen en de bodemfysieke kwaliteiten blijft de provincie bijzonder en aantrekkelijk om in te wonen, te werken en te bezoeken.

De inzet op stedelijke woonmilieus zal de bestaande steden van Noord-Holland verder transformeren tot hoogstedelijke milieus. Deze hoogstedelijke milieus kenmerken zich dan door functiemenging, hoogwaardige culturele voorzieningen en een goede bereikbaarheid.

Door te verdichten in regionale centra in Noord-Holland Noord zullen voorzieningen toegankelijk en bereikbaar blijven, ondanks een afname van de bevolking.

In 2040 is de bevolkingsopbouw van Noord-Holland sterk veranderd. Het aantal ouderen is dan toegenomen en daarmee ook het aantal woningen dat door één of twee mensen wordt bewoond. De beroepsbevolking is in grote delen van Noord-Holland afgenomen, maar niet of nauwelijks in de metropoolregio Amsterdam. In de hele provincie is de identiteit van de landschappen versterkt met "behoud door ontwikkeling" en transformatie. Deze landschappen zijn een veelgenoemde reden voor mensen om in Noord-Holland te willen wonen, werken en recreëren. De afwisseling tussen stad en open landschap is hier een belangrijk onderdeel van. De landschappen rond de steden zijn toegankelijk voor recreatie. De landbouwgebieden rond steden zijn gericht op kleinschalige productie, streekproducten, educatie, 'zorglandbouw' en natuur en landschapsbeheer. Door de hele provincie zijn nieuwe recreatieve routes aangelegd voor wandelen, fietsen en varen. De natuur en bijbehorende soortenrijkdom in planten en dieren heeft de ruimte gekregen in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De kustplaatsen aan de Noordzee zijn met behoud en versterking van hun identiteit verder ontwikkeld tot bestemmingen van (inter)nationale allure.

De Hondsbossche Zeewering is aangemerkt als 'zwakke schakel' in de kustverdediging. Dit houdt in dat de dijk niet aan de wettelijke veiligheidsnorm voldoet. Hiervoor wordt door het Hoogheemraadschap een dijkversterkingsplan opgesteld. Bestuurlijk gaat, na onderzoek op mogelijke alternatieven voor versterking, een voorkeur uit naar een zandige oplossing. Dit betekent dat alleen aan de buitenkant van de dijk zand wordt toegevoegd eventueel in combinatie met beperkte aanpassingen aan de dijk. Dit laatste kan een ruimteclaim betekenen in de Hargerpolder. Ook de regionale waterkeringen, zoals de Slaperdijk, zullen worden genormeerd en waar nodig versterkt. Relevant is ook het fijnmazige netwerk dat de provincie wil ontwikkelen in samenhang met andere functies voor de berging van water, vanuit de constatering dat het huidige afwateringssysteem niet meer zal voldoen door heviger regenval.

Het stringente verbod op bouwen buiten bestaand bebouwd gebied en de relatie met het Landschaps-DNA heeft verstrekkende gevolgen voor Bergen, aangezien grote delen zijn aangewezen als EHS of weidevogelgebied. Daarmee lijken andere functies dan natuur of landbouw op voorhand uitgesloten. Deze aanwijzing biedt wel kansen in de randen rond de kernen, waarbij het uitgangspunt is dat gaat om compensatie voor sanering van storende elementen in het landelijk gebied.

De gemeente is gehouden aan het provinciale uitgangspunt dat nut en noodzaak van uitbreiding buiten de kernen moet zijn aangetoond na vaststelling van de nieuwe regionale woonbeleidsvisie. De provincie heeft een ruimte voor ruimte regeling en deze is aangepast opgenomen in de Provinciale verordening, dat een onderdeel is van de provinciale structuurvisie.

Een landgoedzone bedacht langs de Herenweg tot en met Schoorl is door de Staten uit de structuurvisie geschrapt. Door de gemeente is in een eerder stadium van een landgoederenzone afgezien (Kaderbesluit) (Lit. 14).

De door de provincie genoemde verbredingsactiviteiten zijn tot op zekere hoogte mogelijk; dit wordt afhankelijk gesteld van het landschap. De Staten hebben aangegeven dat Gedeputeerde Staten meer inzicht moeten geven in de vormen van verbreding. De oorspronkelijke agrarische functie dient wat de gemeente betreft wel altijd te blijven prevaleren. Door de

Staten is de een andere limiet gesteld voor de schaalvergroting. In tegenstelling tot GS kiezen de Staten voor een maat van 1,5 ha voor schaalvergroting in plaats van de voorgestelde 2 ha. Onder bijzondere omstandigheden kan een bedrijf wel doorgroeien naar 2 ha, maar hieraan is een strikte procedure gekoppeld waarbij de ARO een rol speelt. In vogel-leefgebieden wordt geen mogelijkheid geboden voor nieuwvestiging. Wel mogen bestaande bouwblokken worden uitgebreid. Naast openheid wordt stilte en duisternis een afwegingscriterium voor de provincie.

Duidelijk is dat nieuwe infrastructuur buiten het bestaand stedelijk gebied niet wordt toegestaan tenzij vanuit de SER¹ ladder nut en de noodzaak onderbouwd zijn. Tevens dient gezocht te worden naar mogelijke compensatie van verlies van weidevogelleefgebieden of EHS gronden. Deze structuurvisie gaat deels over de badplaatsen, maar zegt ook iets over de bereikbaarheid daarvan. De diverse ideeën met betrekking tot transferia en uitbreiding fiets- en wandelroutes, die in de komende hoofdstukken zijn uitgewerkt, zijn in principe in lijn met de provinciale structuurvisie.

Bestemmingsplannen moeten aangeven op welke wijze invulling wordt gegeven aan energiebesparing en de inzet van duurzame energie. Nieuwe verstedelijking dient aan de eisen van duurzaam bouwen te voldoen.

Het transformatiegebied Heiloo-Castricum wordt beperkt tot het gebied dat nodig is om het thema wonen in het groen te realiseren.

3.1.2 **Regio Noord-Kennemerland**

De gemeente Bergen maakt onderdeel uit van de regio Noord-Kennemerland. De laatste jaren is een proces in gang gezet waarbij de drie noordelijke regio's meer tot samenwerking zijn overgegaan. Een aanleiding lag bij de vorming van het ontwikkelingsbedrijf, dat noordelijk Noord-Holland als werkgebied heeft. Belangrijk is echter ook het proces van de provincie om tot een structuurvisie te komen. De drie regio's hebben op dit vlak samenwerking gezocht en een gemeenschappelijke reactie laten uitgaan.

Los hiervan heeft de regio Alkmaar er voor gekozen om de banden binnen de regio aan te halen na een periode waarbij de rol van het voormalige gewest sterk was verminderd. Er loopt een onderzoek, uitgevoerd door het bureau Wagenaar en Hoes, om na te gaan hoe deze nieuwe samenwerking vorm kan krijgen.

3.1.3 **Hoogheemraadschap**

Het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier is een waterschap dat zich bezighoudt met water in alle verschijningsvormen. Het waterschap waakt over de veiligheid door het beheer van de duinen en dijk als waterkerend lichaam. Daarnaast zorgt het schap voor de afvoer van het regenwater via de boezem en de toevoer van water naar plaatsen waar dit door de landbouw wordt gewenst, maar controleert ook de waterkwaliteit en heeft een rol in de zuivering van het afvalwater.

---

¹ SER = Sociaal Economische Raad. SER ladder is als denkmodel in 1999 geïntroduceerd als reactie op de Nota Ruimte. De basis is zuinig ruimtegebruik door herstructurering, meervoudig ruimtegebruik, etc. Indien dit geen soelaas biedt kan uitbreiding worden overwogen.

De plannen van het Hoogheemraadschap voor waterberging en schoner water komen in paragraaf 4.10 aan de orde.

3.1.4 **Natuurbeherende organisaties**

De gezamenlijke natuurbeherende organisaties die in de gemeente Bergen werkzaam zijn: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Noord-Holland en PWN hebben voor het landelijk gebied van de gemeente een visie opgesteld.

De gemeente Bergen onderhoudt contacten met de terreinbeherende organisaties door middel van een terreinbeheerdersoverleg.

3.1.5 **Castricum**

De gemeente Castricum is momenteel bezig een structuurvisie voor te bereiden voor haar grondgebied. Deze structuurvisie borduurt in wezen voort op bestaand beleid. Het is de gemeente vooral te doen het bestaand beleid te actualiseren en in een structuurvisie conform de nieuwe Wro om te zetten. De belangrijkste strekking van de visie is als volgt.

De provinciale visie Noord-Holland 2040 geeft aan dat Castricum op termijn in de Metropool-regio Amsterdam komt te liggen. Deze strekt zich dan uit tot en met Alkmaar en Hoorn. De Zandzoom en Limmen zijn gelegen in een meervoudig provinciaal transformatiegebied. Dit betekent dat er wordt ingezet op verscheidenheid in aanbod van woonmilieus en dat gebiedsontwikkeling plaatsvindt vanuit een integrale opgave voor wonen, water, recreatie, natuur en bedrijvigheid op basis van landschappelijke kwaliteit en identiteit. Ook wordt de bereikbaarheid gewaarborgd en versterkt. De gemeente Bergen heeft bezwaar gemaakt tegen de effecten van dit onderdeel op haar grondgebied in het kader van de ontwerp structuurvisie Noord-Holland 2040.

Nabijheid van natuur en buitengebied is zo karakteristiek voor de gemeente dat het ook bij nieuwe ontwikkelingen gewaarborgd dient te zijn. Ook het dorpse karakter moet behouden blijven. Castricum blijft gewoon een gemeente met meerdere kernen en wordt geen stad.

3.1.6 **Heiloo**

De ontwikkeling van de Zandzoom en de ermee gepaard gaande nieuwe afslag van de A9 heeft waarschijnlijk een extra recreatieve druk op het buitengebied van de Egmond en in mindere mate rond Bergen tot gevolg. De verwachting is namelijk dat de nieuwe bewoners van de Zandzoom deels gebruik zullen maken van de recreatieve voorzieningen in de Bergen. Anderzijds kan dat ook leiden tot extra draagkracht voor lokale voorzieningen, zoals horeca. De nieuwe afslag A9 heeft tot effect dat sluipverkeer ontstaat door dagtoeristen die via de Vennewatersweg en Egmond Binnen naar de kust willen.

De inwoners van Egmond Binnen maken deels gebruik van de voorzieningen van Heiloo

3.1.7 **Zijpe**

De gemeente Zijpe beschikt niet over een structuurvisie (nieuwe Wro). Wel is in 2009 het landschapsontwikkelingsplan "Veelkleurig landschap" (Lit. 18) opgesteld. In de gemeente Zijpe wordt reeds enige jaren gesproken over het project "Marina Petten / Petten aan Zee". De Pettermerzeewering is onderdeel van de zwakke schakel. De gemeente Zijpe is voor-

stander van zeevaartse kustverdediging. Aan de buitenkant van de dijk is een zeejachthaven gepland. In de nieuwe provinciale structuurvisie geeft de provincie geen mogelijkheden om Petten aan Zee aan te leggen. Het dijkversterkingsplan gaat uit van zeevaartse versterking door het opbrengen van zand voor het dijklichaam.

3.1.8 *Harenkarspel*

De gemeente Harenkarspel heeft in 2009 een structuurvisie in de zin van de nieuwe Wro in procedure gebracht. De structuurvisie bestrijkt het gehele grondgebied. De algemene visie is erop gericht voort te bouwen op de kwaliteit als vestigingsplaats op korte afstand van steden, op korte afstand van de kust maar toch met een landelijk karakter en een dorpswijze van bouwen. Het aantal agrarische ondernemers zal afnemen, maar degene die er blijven moeten wel de kansen krijgen om zich in dit gebied met gunstige teeltomstandigheden verder te ontwikkelen. De combinatie van uitgestrekte landbouwvelden en uiteenlopende recreatieve attracties is kenmerkend voor de aantrekkingskracht van deze gemeente voor de eigen burgers, instellingen en bedrijven, maar zeker ook voor toeristische buitenstaanders.

De gemeente Harenkarspel wordt van Bergen gescheiden door de N9 en het Noordhollands Kanaal. Alleen bij Schoorldam, dat deels in Harenkarspel ligt en deels in Bergen bestaat een directe fysieke relatie. Knelpunt is de verkeerssituatie bij Schoorldam (opstoppingen). Harenkarspel onderkent dat haar inwoners voor dagrecreatie vaak uitwijken naar de kust (Bergen) maar wil proberen de dagrecreatie binnen de eigen gemeente grenzen te stimuleren. Het gerealiseerde transferium bij Schoorldam neemt enige verkeersdruk voor Bergen weg. Er bestaan plannen voor de opwaardering van de haven en werf bij Schoorldam. Daarnaast bestaan er plannen om de N 504 (Provinciale Weg) door te trekken over het Noordhollands kanaal en te laten aansluiten op de N9 in de gemeente Bergen.

3.1.9 *Alkmaar*

Hoewel de gemeente Alkmaar over meerdere deelstructuurvisies beschikt, wordt er hier één uitgelicht, de structuurvisie Westrand Alkmaar. In 2008 heeft de gemeente Alkmaar een structuurvisie opgesteld voor de Westrand van Alkmaar. Het gebied wordt in de structuurvisie begrensd vanaf de Sluispolder in het noorden tot iets voorbij de ijsbaan in het zuiden, de ringweg in het westen en de gemeentegrens in het oosten. De Westrand grenst aan de Bergermeerpolder en de Egmondermeerpolder.

De gemeente wil structuur in de Westrand aanbrengen waardoor het gebied beter gaat functioneren, er ruimte ontstaat voor nieuwe elementen en het gebied een hoogwaardiger uitstraling krijgt. De structuurvisie beoogt het bestaande weidegebied open te houden en een landschappelijke begrenzing tussen het reeds aanwezige bedrijvenpark en het weidegebied te bewerkstelligen. Door het gebied heen komt een netwerk van groene lijnen (dijken, bermen van wegen en boezemwateren) alsmede langzaam verkeerroutes.

De plannen omvatten ondermeer een mogelijke uitbreiding van de Golfbaan en de bouw van drie 45 meter hoge kantoorflats. Daarnaast is ook vestiging van het MCA in gebracht. In een zienswijze heeft het college van Bergen deze onderdelen van de structuurvisie afgewezen. Gemist wordt een dubbelfunctie van de parkeerterreinen in deze zone als transferium voor kustverkeer. De bouw van het MCA is door gedeputeerde L. Driessen afgewezen.

4 BELEID EN VISIE

22

4.1 DUURZAAM RUIMTEGEBRUIK: DE OVERKOEPELENDE VISIE

De gemeente Bergen hecht grote waarde aan het landelijk gebied binnen haar gemeentegrenzen. Dit gebied is waardevol vanuit geheel verschillende perspectieven. Ten eerste vormt het een uniek cultuurlandschap dat belangrijk is voor Nederland omdat in het landschap de winning van het land op de zee zichtbaar is. Daarnaast is het gebied van grote waarde voor de natuur (o.a. zilte milieus, weidevogels en duinrellen), voor de agrarische productie en voor het ervaren van landschappelijke schoonheid met het contrast tussen de kleinschaligheid van de binnenduinrand en de openheid van polders. Voorts is het gebied van waarde als buffer tussen stedelijke gebieden en als woon- werk en recreatiegebied voor de eigen inwoners. Last but not least is het landelijk gebied ook van waarde als onlosmakelijk onderdeel van het toeristische product waarbij zee, strand, duinen, de kernen en landelijk gebied één samenhangend geheel vormen. De landschappelijke kwaliteit vormt de kern van de toeristische aantrekkelijkheid van het landelijk gebied.

Deze structuurvisie is opgesteld om een koers te bepalen hoe om te gaan met de aanwezige waarden en kwaliteiten in dit prachtige Bergense landschap. Dit betekent dat deze visie is opgesteld vanuit de "draagkracht" van het aanwezige landschap. De structuurvisie kent om deze reden drie doelen:

- het vaststellen van de aanwezige (ruimtelijke) landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten in het gebied: de basis waarop ons handelen de komende 10 jaar gebaseerd moet worden en waar ons handelen aansluiting op moet vinden;
- het vaststellen op welke manier ontwikkelingen en functies kunnen passen binnen de onderscheiden te behouden en te onderhouden aanwezige (ruimtelijke) landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten in het gebied: wat zijn de waarden en kwaliteiten versterkende ontwikkelingen cq. ontwikkelingsrichtingen in ons landelijk gebied?;
- het vaststellen van wat er nodig is om de landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten te behouden, te versterken of te herstellen: welk 'onderhoud' er nodig is de komende 10 jaar.

Anders geformuleerd is de vraag: hoe kunnen we omgaan met de aanwezige ruimtelijke kwaliteit zodat sprake is van duurzaam ruimtegebruik? De provincie definieert in haar ontwerp-structuurvisie duurzaam ruimtegebruik als "het plaatsen van de juiste functie op de juiste plek". Om dit te kunnen moet je een aantal zaken met elkaar vaststellen: wat is de aanwezige ruimtelijke kwaliteit? Waaruit bestaat die? Welke functies en ontwikkelingen passen bij die aanwezige ruimtelijke kwaliteit? Of ook: welke functies en ontwikkelingen versterken de aanwezige ruimtelijke kwaliteit?

Om de vraag te kunnen beantwoorden of de desbetreffende functie op de juiste plek terecht komt, is het van belang om vast te stellen wat de kwaliteit van die plek is en op welke manier passende functies er in te passen zijn. Deze structuurvisie is het beoordelingskader voor dit ook door de gemeente onderschreven streven naar duurzaam ruimtegebruik en schetst daarmee het kader voor bovenstaande vraagstukken.

Om de eerder genoemde drie doelen van de structuurvisie te kunnen verwezenlijken is de volgende centrale koers bepaald:

Centrale koers voor de toekomst

De gemeente Bergen wil de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten behouden, versterken en herstellen. Dat doet zij al dan niet in samenwerking met betrokken partijen.

23

De ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied wordt gezien als een belangrijk kwaliteitscriterium voor mogelijke ontwikkelingen. In de definitie van het begrip wordt aangesloten bij de begripsbeschrijving zoals de provincie heeft neergelegd in de Structuurvisie Noord-Holland 2040 (zie paragraaf 4.2).

Eén aspect in de belevingswaarde is de beeldkwaliteit van de bebouwing. In de beleving van het landschap is de beeldkwaliteit van de bebouwing niet onbelangrijk. Het is echter maar één aspect van de beeldkwaliteit van het landelijk gebied in zijn geheel. Landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten vormen in samenhang de beeldkwaliteit.

Onderhoud aan het landschap zien we op verschillende manieren: bijvoorbeeld goed beheer van gronden en opstallen, het verbeteren van het bestaande, het opruimen van niet meer in gebruik zijnde niet waardevolle zaken (waaronder het tegengaan van verrommeling) en als landschappelijke versterking (nieuwe aanleg die bestaande kwaliteiten versterkt).

Behoud van aanwezige kwaliteiten en waarden is al een opgave op zich. Behoud begint bij erkenning en waardering. Welke kwaliteiten en waarden zijn er? Hoe gaaf en uniek zijn ze (nog)? Wat moeten we doen om ze in ieder geval niet aan te tasten en liefst nog versterken? Op welk schaalniveau moeten we de opgave dan oppakken om het beste resultaat te bereiken? Met wie kunnen we daarbij de samenwerking zoeken ('samen staan we sterk')? Al deze vragen zijn onderdeel van de strategiebepaling in deze structuurvisie als het gaat om het behoud van waarden en kwaliteiten in het landelijk gebied van Bergen.

Naast onderhoud zijn nieuwe ontwikkelingen noodzakelijk om een gebied vitaal te houden. Het landelijk gebied van Bergen moet mee kunnen groeien met veranderende tijden. Deze vitaliteit heeft economische waarde, maar is ook noodzakelijk om de kwaliteit van het gebied op peil te houden. Deze structuurvisie wil daarom waar dat gepast is ruimte bieden voor ontwikkeling.

De structuurvisie heeft tot doel de hoofdlijnen te bepalen van de voorgenomen ontwikkeling van het landelijk gebied. Deze beschrijving geeft richting aan het eigen gemeentelijke handelen in de toekomst. Bij vele keuzen waarvoor de gemeente in de komende jaren voor wordt geplaatst zal de structuurvisie leidraad zijn bij de afweging. Hierdoor worden deze keuzen in een groter kader geplaatst en ontstaat een duidelijke lijn in de besluitvorming. Ditzelfde geldt voor de rol als toetsingskader voor initiatieven: deze toetsing kan met deze structuurvisie eveneens in een groter kader worden geplaatst.

Bij de centrale koers geldt te allen tijde als uitgangspunt dat de kwaliteiten van het gebied behouden en versterkt moeten worden. Het gaat daarbij om kwaliteiten als het leesbare landschap (behoud van de ontwikkelingsgeschiedenis), de beleving van het landschap (zaken als openheid, doorzicht, duisternis en stilte), aanwezige natuurlijke kwaliteiten

(duinrellen, weidevogelgebied, zilte vegetaties), de aanwezige historische structuurlijnen (als het Noord-Hollands kanaal, verkavelingsstructuren) en de aanwezige cultuurhistorische objecten (als molens en stolpboerderijen).

24

Dit uitgangspunt is bepalend voor de aard en de omvang van nieuwe ontwikkelingen die in het landelijk gebied mogelijk zijn. Nieuwe ontwikkelingen moeten zijn te vervlechten in het bestaande landschap. De vormgeving van nieuwe functies dient bij te dragen aan de versterking van het landschapsbeeld. In de praktijk vormen nieuwe ontwikkelingen kansen om niet alleen de bestaande kwaliteiten te behouden, maar ook juist de kwaliteiten in het gebied te versterken. Een zorgvuldige selectie van mogelijke ontwikkelingen en een zorgvuldige vormgeving zijn daarbij cruciaal. De structuurvisie bepaalt hierbij niet voor honderd procent wat er wel of niet in een deelgebied mag, maar geeft naast een streefbeeld de spelregels weer hoe met ontwikkelingen om te gaan. Op deze wijze is de structuurvisie leidraad om ontwikkelingen op een dusdanige manier vorm te geven dat dit op een in het gebied passende manier plaats kan vinden en tevens de precieze invulling aan de betrokken initiatiefnemer is.

Nieuwe ontwikkelingen die ingepast kunnen worden zijn functies die vanwege hun aard en schaal passen bij de aanwezige gebiedskwaliteiten. Het gaat daarbij om functies die in het landschap zijn te vervlechten doordat hun (bebouwde) oppervlakte beperkt is, de beeldkwaliteit van de bebouwing en de erfinrichting hoog is en de benodigde beplanting wordt gerealiseerd. Daarnaast gaat het om functies die qua uitstraling/aard passen bij het karakter van het gebied en de eventuele rust niet verstoren. Aspecten die hierbij betrokken worden zijn bijvoorbeeld verkeersaanrekening, geluidhinder en stankhinder. Deze benadering geldt tevens voor de groei of omvorming van reeds in het gebied aanwezige functies. De gemeente biedt ruimte aan verandering omdat juist deze verandering kan worden aangegrepen om ook tot versterking van de kwaliteit te komen.

Met deze koers streeft de gemeente naar een mooi, vitaal en veilig landelijk gebied waar inwoners graag wonen, hun kinderen laten opgroeien en wandelend, fietsend of anderszins hun ontspanning zoeken, waar toeristen graag naar toe komen om hun vakantie door te brengen, waar kunstenaars inspiratie opdoen en ondernemers een goede boterham verdienen.

4.2 LANDSCHAP / CULTUURHISTORIE

Inleiding

Ruim duizend jaar geleden is vanuit onze streek de ontwikkeling van Holland begonnen. Daarvan is nog veel te zien. We hebben een bijzonder landschap en een rijke cultuurhistorie in Bergen. Hoe kunnen we dit het beste koesteren? En hoe passen nieuwe ontwikkelingen in dit oude landschap? Want er wordt wel gewoon, gewerkt en geleefd.

Beleidskaders

Eén van de stimulerings-beleidsinstrumenten die het Rijk heeft ontwikkeld is de Nota Belvédère. Deze nota geeft een overzicht van 70 gebieden die cultuurhistorisch van grote waarde geacht worden.

Het credo van het Belvédère-beleid is: "behoud door ontwikkeling". Een groot deel van het zogenaamde BES-gebied (Bergen-Egmond-Schoorl) is als Belvédèregebied opgenomen vanwege de bijzonder hoge, nog aanwezige, cultuurhistorische waarden.

In Nederland liggen veel landgoederen met een oorspronkelijk historisch karakter. Een karakteristiek landgoed heeft veel natuurschoon en dat moet in stand gehouden worden. Om deze reden is de Natuurschoonwet 1928 tot stand gekomen. De eigenaar, vruchtgebruiker of erfpachter kan een landgoed laten rangschikken onder de Natuurschoonwet. Dat betekent dat het landgoed ook voor de Belastingdienst als landgoed geldt. Dit kan fiscale voordelen opleveren. Voorwaarde is wel dat het landgoed behouden blijft.

Het rijksbeleid is gebonden aan het in 1992 ondertekende en in 1998 aangenomen Verdrag van Valetta (Malta) (Lit. 3). Per 1 september 2007 is het verdrag geïmplementeerd in de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) en het daarop rustende Besluit op de archeologische monumentenzorg. Het uitgangspunt van de wet is behoud in situ, tenzij ruimtelijke ontwikkelingen dit feitelijk onmogelijk maken. In dat geval moet er gedocumenteerd en geconserveerd worden.

De Monumentenwet 1988 (Lit. 27) regelt aanwijzing en wijziging van monumenten, inclusief archeologische monumenten en beschermde dorpsgezichten.

In 2001-2002 zijn zes Cultuurhistorische Waardenkaarten voor Noord-Holland (CHW) opgesteld. Dit op basis van Cultuurhistorische regioprofielen. De Cultuurhistorische Waardenkaarten behelzen een inventarisatie van de belangrijkste waarden en vormen voor de provincie een bruikbaar toetsingskader - een 'kanskaart' - zonder beleidsregels. Bergen valt binnen de CHW van Kennemerland (Lit. 41).

In april 2006 zijn de Cultuurhistorische Regioprofielen samen met het provinciale Landschapskatern Noord-Holland vervangen door het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie (Lit. 38). De kernbegrippen behouden, versterken en ontwikkelen uit eerder beleid zijn integraal gehandhaafd. In het Beleidskader zijn de cultuurhistorie en het landschap nauw met elkaar verweven. Het landschap vormt als het ware de onderlegger van de cultuurhistorische waarden.

In de structuurvisie Noord-Holland 2040 is "ruimtelijke kwaliteit" benoemd als een van de drie hoofdbelangen. Daarmee borduurt de provincie voort op eerdere beleidsnota's, zoals "ruimte voor ruimte". Zij vindt het in het belang van een aantrekkelijk leef- en vestigingsklimaat belangrijk dat de grote variëteit aan cultuur- en natuurlandschappen behouden blijft en verder wordt ontwikkeld. Zij geeft aan dat van de drie dimensies van het begrip "ruimtelijke kwaliteit", gebruikswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde de dimensie belevingswaarde, de waarde van de gebouwde en niet gebouwde leefomgeving onderbelicht is geweest; belevingswaarde vraagt meer expliciete aandacht.

"In de operationalisering van het begrip 'ruimtelijke kwaliteit' volgt de provincie een vaste koers: ruimtelijke kwaliteit is gedefinieerd vanuit 'identiteit', die sterk verankerd ligt in de aanwezige kwaliteiten van landschap en cultuurhistorie. De provinciale filosofie is dat gebieden niet geheel op slot moeten worden gezet en nieuwe ontwikkelingen mogelijk moeten kunnen zijn, mits deze aansluiten bij de aanwezige grote variatie aan kwaliteiten die de landschappen en nederzettingen van Noord-Holland typeren."

De provincie omschrijft ruimtelijke kwaliteit aan de hand van kernkwaliteiten van het landschap, zoals aardkundige waarden, archeologische waarden en 'tijdsdiepte' (tezamen de 'ondergrond'), historische structuurlijnen, cultuurhistorische objecten, openheid (tezamen het 'landschaps-DNA' genoemd) en het 'dorps-DNA'.

De verschillende landschappen en de rijkdom aan cultuurhistorie zijn de kracht van Noord-Holland. De provincie wil deze cultuurlandschappen behouden en gebruiken door hun kenmerken optimaal te koesteren en te benutten bij nieuwe ontwikkelingen. Nieuwe ontwikkelingen moeten dan ook tot stand komen op basis van karakteristieke eigenschappen van de verschillende landschappen.

De cultuurhistorische waarden van het Bergense Landschap zijn omschreven in de gemeentelijke 'Cultuurhistorische atlas 'Bergen Lusthof' (Lit. 53) uit 2005. Deze waarden vormen een grondlegger voor beeldkwaliteitsplannen en bestemmingsplannen.

In de 'Beleidsnota Cultuurhistorie Gemeente Bergen 2008 – 2018' is het gemeentelijk beleid met betrekking tot cultuurhistorie uitgewerkt. De nota heeft als vertrekpunt de volgende visie:

"In wisselwerking met de burgerij van de gemeente Bergen, de waarde van het gebouwde, archeologische en cultuurlandschappelijke erfgoed aangeven, beheren, versterken en toegankelijk maken. Door dit erfgoed te behouden en duurzaam te ontwikkelen wordt betekenis gegeven aan de leefomgeving. Dit uitgangspunt van behoud door ontwikkeling maakt nieuwe ontwikkelingen mogelijk, maar wel vanuit de visie dat de historische identiteit de basis is voor het behoud van een kwalitatief hoogwaardige leefomgeving." Deze visie komt overeen met de Belvederegedachte 'Behoud door Ontwikkeling' (Nota Belvedere 1999). In de visie van de gemeente Bergen wordt een actief beleid gevoerd als het er om gaat de bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarden te beschermen.

De toename van de paardenhouderij heeft een effect op het landschap. In de gemeentelijke notitie 'Het hebben en houden van paarden en paardenbakken' (Lit. 13) is een beleidsrichting geschetst ten behoeve van op te stellen bestemmingsplannen met betrekking tot het hobbymatig houden van paarden en het houden van paarden als nevenactiviteit bij agrarische bedrijven.

Als het alleen om de toetsing van bouwplannen gaat is de Welstandsnota een belangrijk instrument. Het landelijk gebied heeft daarin de kwalificatie "bijzonder welstandsgebied". Het welstandstoezicht is gericht op het herstel, het maximaal behouden en versterken van de cultuurhistorische waarden. Het oorspronkelijke karakter van het gebied maakt het tot een bijzonder welstandsgebied.

De gemeente heeft op het gebied van cultuurhistorie een onafhankelijke adviescommissie: de Commissie voor Cultuurhistorische Kwaliteit (CCK). Deze commissie adviseert over monumenten, archeologie en historische geografie.

Visie

Hoofdpunten visie landschap/cultuurhistorie

- waardevol agrarisch cultuurlandschap behouden
- verrommeling opheffen en tegengaan
- cultuurhistorisch erfgoed beschermen en zichtbaar en beleefbaar maken

Landschappelijke en natuurhistorische waarden leidend

Tijdens de landschapsconferentie waren alle aanwezigen het over één ding eens: Bergen heeft een bijzonder buitengebied en dat willen we graag zo houden. De openheid en het agrarische karakter dienen in stand te blijven. De landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten van het gebied vormen daarom de basis waarop het handelen de komende 10 jaar wordt gebaseerd.

Nieuwe landgoederen versus openheid landelijk gebied

Een onderwerp dat regelmatig terugkeerde bij de totstandkoming van deze visie betreft nieuwe landgoederen. In de gemeente is één bestaand landgoed aanwezig: het Hof te Bergen. Inmiddels zijn er wel enkele nieuwe landgoederen in ontwikkeling. Nieuwe landgoederen moeten niet gezien worden als herstel van cultuurhistorie. Verder is er bij het beheren van het landschap een landgoed niet noodzakelijk. Een nieuw landgoed kan ongewenste verdichting van open gebied betekenen. Dit mag niet het geval zijn, aangezien de openheid van het landelijk gebied juist als een van de kernkwaliteiten is benoemd. Voor nieuwe landgoederen is daarom in principe geen ruimte in het landelijk gebied.

Kwaliteit bebouwing mede bepalend voor beeldkwaliteit gebied

Een belangrijk aspect in de beleving van het landschap is de beeldkwaliteit van de bebouwing. Dit is echter maar één aspect van de beeldkwaliteit van het landelijk gebied in zijn geheel. Landschappelijke en ruimtelijke kwaliteiten vormen in samenhang de beeldkwaliteit. Het gaat om een eenheid van landschappelijke en stedenbouwkundige structuren, zoals bebouwingslinten en/of bebouwingsclusters (buurtschappen), waterlopen, de randen van de dorpsbebouwing, groenstructuren maar ook om de herkenbaarheid van elementen in het landschap zoals verkavelingstructuren, dijklichamen, wegen, beplanting, profielen, wegbeplanting en erven. Op het niveau van erven spelen de systematiek van de erfinrichting, het type en soort beplanting en de plaatsing van gebouwen een rol. Vormgeving, materiaalgebruik, detaillering en kleurgebruik van elementen en bebouwing vormen de pijlers voor de beeldkwaliteit van de bebouwing zelf. Zij zijn, zo mag worden geconcludeerd uit het voorgaande, niet alleen bepalend voor de beeldkwaliteit van het landelijk gebied.

Beeldkwaliteit van bebouwing heeft een relatie met het gebied waar het geplaatst wordt, zeker in de beeldvorming. Zo is het beeld van een agrarisch bedrijf een andere dan van een burgerwoning. Op een agrarisch bedrijf neemt in zijn algemeenheid de functionaliteit toe naarmate de afstand tot de weg groter wordt. Door beëindiging van agrarische bedrijven neemt de burgerbewoning in het buitengebied toe. Dat heeft gevolgen voor de inrichting van erven en het gebruik van gebouwen: die wordt anders.

De beeldkwaliteit van bebouwing wordt 'bewaakt' door de Welstandsnota (Lit. 17) Bij een actualisering van de Welstandsnota dient sterker ingezet te worden op de typerende beeldkwaliteit per deelgebied. (U)

Verrommeling tegengaan door regels en handhaving

Veel mensen maken zich zorgen over de verrommeling van het buitengebied. Verrommeling treedt met name op wanneer agrarische grond of vastgoed de agrarische bestemming verliest en overgaat naar particulier. De beperkte aandacht voor handhaving de afgelopen decennia heeft bijgedragen aan de verrommeling.

Een strikte handhaving is daarom van groot belang om ongewenste ontwikkelingen in het landschap tegen te gaan en te herstellen. (U)

Een deel van de verrommeling wordt veroorzaakt door 'verpaarding' en de daarbij behorende randverschijnselen. De paardenhouderij is een sector die sinds enige tijd sterk in opkomst is en kent verschillende facetten: Paardenhouderij als hoofd- of neventak van een agrarisch bedrijf, maneges en hobbypaardjes op een stukje grasland. De gemeente ziet het houden van paarden op zich niet als een ongewenste ontwikkeling, maar wel de randverschijnselen die er vaak bij komen kijken, zoals linten, ontsierende hekwerken, opslag van mest en voer, paardenbakken met lichtmasten, tredmolens, stallen, badkuipen als drinkbassins, overbeweiding, vertrapping van de grasmat, etcetera. Ten aanzien van deze verschijnselen gaat de gemeente uit van het reeds vastgestelde beleid. Dit beleid gaat er vanuit dat het realiseren van paardenbakken in eerste instantie wordt uitgesloten. Met ontheffing en indien voldaan wordt aan voorwaarden kunnen paardenbakken worden toegestaan, mits gesitueerd op het bouwvlak.

Aangezien maneges relatief veel verkeer aantrekken worden deze bij voorkeur niet gesitueerd midden in het landelijk gebied. Langs de randen is de bereikbaarheid een minder groot probleem. Een lichte uitbreiding van het aantal maneges kan er wellicht voor zorgen dat de behoefte aan hobbypaarden op een eigen stukje grond afneemt. Een punt van zorg is de landschappelijke inpassing van de paardenhouderij in het open weidegebied. Via het bestemmingsplan zal de gemeente voorkomen dat bij perceelsafscheidings hekwerken worden toegepast. De realisatie van deze relatief hoge hekwerken heeft tot gevolg dat de openheid van het weidegebied verloren gaat en de schaal drastisch wordt verkleind. Hekwerken zullen alleen worden toegestaan ten behoeve van een paardenbak op het agrarische bouwvlak.

Kampeertreinen inpassen in landschap

Vanuit de recreanten is er behoefte aan uitbreiding van kleinschalige kampeertreinen. Ook hierbij staat eigenheid en een zorgvuldige inpassing in het open landschap voorop. Vanwege de openheid van het landschap is het van belang dat deze kleinschalige kampeertreinen zorgvuldig op een streekeigen wijze landschappelijk worden ingepast. Als tegenprestatie

voor de mogelijkheden van het kampeerterrein wordt nadrukkelijk een investering gevraagd in landschappelijke waarden op het terrein zelf, maar ook in de directe omgeving van het terrein. De realisatie van natuur en landschap in samenhang met het kampeerterrein dient ertoe te leiden dat er winst ontstaat voor het landschap. Gelijktijdig ontstaat er een camping die zich vanwege haar kwaliteit onderscheidt in de markt, vergelijkbaar met het fenomeen natuurkampeerterreinen. Ook bij bestaande kampeer- en huisjesterreinen is landschappelijke 'winst' te behalen.

Concreet vormgeven van overgangen bebouwing en landschap

Waar dorpsranden een 'harde' overgang hebben naar het buitengebied liggen kansen voor landschappelijke afronding. In het landschapsontwikkelingsplan moet inzichtelijk worden gemaakt hoe dit concreet vorm kan worden gegeven. (U)

Tijdens de landschapsconferentie is het begrip korrelbouw gelanceerd, extensieve bebouwing in een groene setting. Korrelbebouwing is een manier om het 'groene kantwerk' dat in de binnenduinrand van Schoorl en Bergen zo kenmerkend is, voort te zetten ter hoogte van de Egmondse, waar dit ontbreekt. Voorbeelden van korrelbebouwing zijn uit werken in het landschapsontwikkelingsplan. (U)

Agrarische schaalvergroting inpassen in huidig landschap

Er bestaat een spanning tussen het agrarisch economisch belang en behoud van het landschap. Zo leidt de wens tot schaalvergroting bijvoorbeeld tot stallen die qua grootte/korrel sterk domineren en niet passen in het landschap. Schaalvergroting in de landbouw mag niet betekenen dat bestaande verkavelingspatronen en landschapselementen verloren gaan. Een onderdeel van schaalvergroting is een vergroting van het bouwblok, waarop de bebouwing mag staan. In een aantal deelgebieden kan vergroting van het bouwblok plaatsvinden. Voorwaarde hierbij is dat een zorgvuldige streekeigen landschappelijke inpassing van het gehele erf plaatsvindt. Met name de inpassing van relatief grote bollenschuren vraagt grote zorgvuldigheid. De gemeente zal extra toezien op de kwaliteit van deze landschappelijke inpassing.

Maïsteelt niet gewenst

Vanuit landschappelijk en cultuurhistorisch oogpunt is maïsteelt en uitbreiding hiervan een ongewenste ontwikkeling. Het aanzien van het open weidelandschap verandert aanzienlijk wanneer weilanden worden omgezet in maïsveld.

Karakteristieke bebouwing kenmerkt beeld Bergen

Zoals aangegeven speelt agrarische bebouwing een belangrijke rol bij de uitstraling van het landelijk gebied. De karakteristieke stolpboerderijen hebben hierbij een bijzondere functie. Zij zijn zeer kenmerkend en ook uniek voor deze streek. Om deze redenen moeten de stolpen goed beschermd worden; als object op zich, maar ook als landschappelijk element.

Andere karakteristieke bebouwing betreft de molens. In het polderland van Bergen is nog een aantal molens aanwezig. Soms biedt het bestemmingsplan nog ruimte voor herbouw. Voor bestaande en nieuwe molens geldt het windrecht. Om voldoende aan- en afvoer van wind te garanderen zijn voorwaarden gesteld met betrekking tot bebouwing in de nabijheid van een molen. In de praktijk strekt deze zogenaamde 'molenbiotoop' zich tot circa 400m uit. De bouw van molens mag niet betekenen dat de omgeving hier ernstige beperkingen door ondervindt.

Windturbines en zendmasten zijn sterk beeldbepalend en voegen zich slecht in het open landschap. Mocht gekozen worden voor het plaatsen van windturbines dan bestaan hiervoor vanuit landschappelijk oogpunt alleen mogelijkheden langs het Noordhollands Kanaal in de noord-oostelijke hoek van de gemeente.

Cultuurhistorie en natuurontwikkeling gezamenlijk zichtbaar in landschap

In de binnenduinstrand van Egmond-Binnen ligt de oudste geschiedenis van het gebied. Voor een deel is deze geschiedenis nog terug te vinden in het landschap. In het zelfde gebied liggen grote natuurpotenties. Bij het invullen van de natuurontwikkelingsmogelijkheden, hier en elders, is het zaak om goed rekening te houden met de cultuurhistorische waarden. Over de wijze waarop natuurontwikkeling en cultuurhistorie het beste samen op kunnen gaan is uitwerking nodig in het Landschapsontwikkelingsplan. (U)

Een grotere bewustwording van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden, zowel bij bewoners als toeristen, is van groot belang om breder draagvlak te verkrijgen voor de instandhouding ervan. Zo kunnen recreatieve routes verder ontwikkeld worden voor een betere beleving van het landschap. Er zijn mogelijkheden om routes langs karakteristieke lijnen te laten verlopen, waardoor het landschap beter toegankelijk en beleefbaar wordt, zoals bijvoorbeeld via de loop van een ringvaart of dijk. Ook kan gedacht worden aan meer informatiepunten, of het openstellen van monumenten.

WOII erfgoed beschermen en tonen

Het landelijk gebied herbergt nog veel relictten uit de periode rond de Tweede Wereldoorlog. De omvang en de aandacht hiervoor zijn onderbelicht. Een goede bescherming en betere voorlichting zijn gewenst. Een en ander uit te werken in een beschermingsplan WOII-erfgoed. (U)

4.3 LANDBOUW

Inleiding

De landbouw kent in de gemeente Bergen twee verschijningsvormen. In hoofdlijnen komt de veeteelt voor in het midden en noorden van de gemeente en in het zuiden ligt het accent op bollenteelt. Het overgrote deel van het plangebied voor de structuurvisie wordt voor de agrarische productie gebruikt. Het landschap wordt daardoor voor het grootste deel door de landbouw beheerd. Samen met het strand en de duinen vormen het polderlandschap belangrijke belevingswaarde voor de inwoners en de recreanten en toeristen.

De aanwezigheid van de agrarische bedrijven is essentieel voor het beheer van het gebied. Landelijk en gemeentelijk is een trend waar te nemen waarin een sterke afname van het aantal bedrijven naar voren komt. Sinds 1995 is in de gemeente Bergen het aantal agrarische bedrijven met bijna 30% afgenomen. Anderzijds is een groei waar te nemen in de gemiddelde bedrijfsgrootte, kortom schaalvergroting. Opvallend is dat de ontwikkeling van de grootte van de veehouderijen iets onder het landelijk gemiddelde zit en van de bollenteelt boven het landelijk gemiddelde. De oppervlakte van veehouderij bedrijven binnen de gemeente is sinds 1995 met ongeveer 20% gegroeid en bollenbedrijven zijn sinds 1995 met ongeveer 90% gegroeid.

De landbouw concurreert in het landelijk gebied met andere functies om de ruimte, zoals natuur, recreatie, water, wonen, infrastructuur. Welke ruimte is er nog voor de landbouw om zich verder te ontwikkelen? Is nieuwvestiging nog mogelijk voor agrarische bedrijven en hoe zit het met schaalvergroting en verbreding? En wat zijn de effecten van bedrijfsbeëindigingen voor het gebied en de achterblijvende bebouwing ?

Beleid

Het beleid voor de landbouw wordt voornamelijk geformuleerd door de Rijksoverheid, veelal vanuit de implementatie van het Europees landbouwbeleid. Dit heeft sterke invloed op de productiekant van de bedrijvigheid, maar ook op de bebouwing. Zo zorgen het mestbeleid en de regels voor dierwelzijn voor andere eisen aan bouwwerken. De ruimtelijke voorwaarden worden veelal door de provincie en gemeente bepaald. Onderstaand wordt een doorsnede gegeven van het beleid waarmee de agrarische sector rekening dient te houden, het is een veel omvattende regel- en beleidsomgeving waarin de landbouw haar functie uitoefent.

EU markt- en prijsbeleid

Vanaf 2005 is het Europese landbouwbeleid drastisch veranderd. De wijzigingen in het beleid hebben directe gevolgen voor de veehouderij. De belangrijkste wijziging van het Europese landbouwbeleid is de zogenaamde ontkoppeling. Het verkrijgen van Europese subsidie was tot recent in veel gevallen gekoppeld aan de productie. Vanaf 2006 is de subsidie in Nederland ontkoppeld van de werkelijke productie en is sprake van directe inkomenssteun in de vorm van een bedrijfstoelage. Daarmee komt in 2015 een einde aan de ruim 30 jaar geldende melkquoteringsregeling en wordt meer marktwerking in de agrarische sector geïntroduceerd.

Voor het ontvangen van Europese steun moet de landbouwer voldoen aan een aantal randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden bestaan uit beheerseisen van 18 Europese richtlijnen of verordeningen, aangevuld met vereisten om de landbouwgrond in goede landbouw- en milieuconditie te houden. Zo gelden er bijvoorbeeld eisen ten aanzien van behoud van de vogelstand, de bescherming van grond- en oppervlaktewater, de bescherming van het bodemmilieu en identificatie en registratie (I&R) van dieren.

Een ander element in de EU-afspraken is een systeem waarbij sprake is van afroeping van inkomenssteun ten behoeve van plattelandontwikkeling. Dit mechanisme wordt modulatie genoemd. Concreet houdt dit in dat op de inkomenssteun gekort wordt en dat de beschikbare gelden worden gebruikt voor plattelandontwikkelingsprogramma's.

De hervorming van het Europees landbouwbeleid heeft invloed op de melkprijs. In het EU-landbouwakkoord is afgesproken dat de interventieprijs voor boter en magere melkpoeder tot 2008 zullen dalen met 25% respectievelijk 15%. Ter compensatie van de prijsverlagingen is vanaf 2005 een systeem van vaste melkpremies ingevoerd, die uiteindelijk worden omgezet in bedrijfstoelagen.

Omdat de Nederlandse zuivelfabrieken de geleverde melk hoofdzakelijk verwerken tot producten met een hoge toegevoegde waarde, verwachten zuiveldeskundigen dat de daling van de interventieprijs slechts gedeeltelijk doorwerken in de melkprijs die de melkveehouder ontvangt.

Nota ruimte / Structuurvisie Ruimte

De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en bevat de ruimtelijke bijdrage aan een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk landschap. De Nota Ruimte vormt onder ander de basis voor het beleid met betrekking tot de ecologische hoofdstructuur dat op provinciaal niveau verder vorm is gegeven.

Betreffende de agrarische sector streeft het rijk naar bundeling van de niet-grondgebonden en kapitaalintensieve landbouw in landbouwontwikkelingsgebieden. Het rijk heeft Kennemerland aangewezen als landbouwontwikkelingsgebied voor de bollenteelt. Nieuwvestiging van permanente bollenteelt buiten deze gebieden wordt tegengegaan. Het is de taak van de provincie verder invulling te geven aan het ruimtelijk beleid voor de landbouwontwikkelingsgebieden. Voor het landbouwontwikkelingsgebied Kennemerland moet daarbij de insteek zijn dat de bloembollensector behouden blijft en versterkt wordt.

Het landbouwontwikkelingsgebied Kennemerland is onderdeel van Greenport Bollenstreek. Greenports zijn tuinbouwlocaties met een sterke en blijvende positie op de wereldmarkt. Door de concentratie in deze greenports worden economische schaalvoordelen geboekt en wordt de efficiëntie in vervoer en logistiek bevorderd. Herstructurering en een goede bereikbaarheid zijn een pré om de internationale concurrentiepositie van greenports te kunnen handhaven.

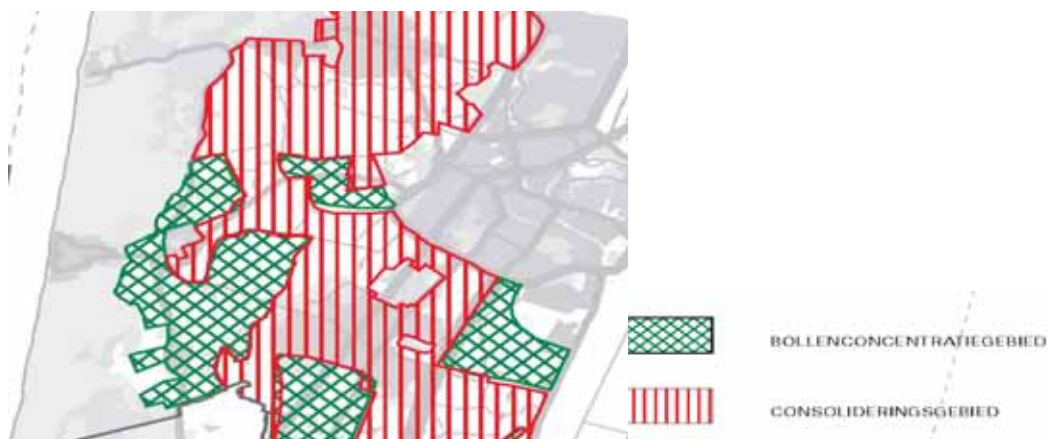
Agenda en landbouw en visserij 2008-2011

De provincie Noord-Holland gaat uit van de volgende missie: de provincie Noord-Holland staat voor het versterken van de agrarische marktpositie door ruimte te bieden aan toekomstgericht en duurzaam ondernemerschap, inspeland op de maatschappelijke vraag en marktbehoeftes vanuit de ondernemers.

De missie vindt zijn weerslag in de volgende speerpunten die uitgebreid beschreven staan in de agenda.

- Regionale fundamenten
- Innovatie en ondernemerschap (Hi-Tech en nieuwe landbouw)
- Agrarische bedrijven van de toekomst
- Life Style (inclusief biologische landbouw)
- Ondernemerschap op het platteland
- Visserij en aquacultuur

Naast de provincie Noord-Holland zijn diverse andere partijen betrokken om de resultaten die beschreven zijn in de agenda te behalen. Financiële middelen zijn per speerpunt uitgesplitst. Voor Bergen zal het vooral gaan om de speerpunten "Innovatie en ondernemerschap", "Agrarische bedrijven van de toekomst" en "Ondernemerschap op het platteland".

Agenda Vitaal Platteland

De Agenda Vitaal Platteland (AVP) is een integrale rijkvisie op het platteland. De nota is tegelijkertijd met de Nota Ruimte aan de Tweede Kamer aangeboden. Daar waar de Nota Ruimte het ruimtelijk beleid beschrijft, gaat de AVP uit van een integraal perspectief en gaat het in op de economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. Aan de hand van de thema's verbreding van de landbouw, leefbaarheid, natuur en landschap en milieukwaliteit wordt de rijkvisie geformuleerd. In het algemeen wil het kabinet het beleid voor het landelijk gebied sturen op hoofdlijnen en niet meer regelen dan noodzakelijk is. Het rijk voert alleen specifiek beleid op bepaalde terreinen zoals de Ecologische Hoofdstructuur en de twintig Nationale Landschappen. Integratie en uitvoering van het beleid dienen op gebiedsniveau plaats te vinden. De overheid wil ruimte scheppen voor investeringen in groen en groene diensten door vermindering van regelgeving. Ten aanzien van natuur en landschap wil het kabinet de mogelijkheden verruimen om het platteland te beleven. Hiertoe dient de toegankelijkheid en bereikbaarheid voor recreatie en toerisme in het agrarisch cultuurlandschap te worden verbeterd.

Ontwikkelingen in het landelijk gebied worden zodanig begeleid dat kwaliteit ontstaat, gebaseerd op een goed evenwicht tussen ecologische, economische en esthetische aspecten van het landschap. Het blijft de taak van de rijksoverheid om de Ecologische Hoofdstructuur te versterken. Met gelden uit het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) wil het Rijk ervoor zorgen dat er meer samenhang komt in het plattelandsbeleid omdat gelden van diverse regelingen er in opgaan.

Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord (toekomstvisie 2004-2014)

Uit het ontwikkelingsbeeld blijkt dat behoud en verdere ontwikkeling van natuur voor de gemeente Bergen erg belangrijk is; langs de kust wordt ruim baan gegeven aan natuur. Daarnaast moet versnippering van natuur zoveel mogelijk voorkomen worden.

Maar ook het versterken van het cultuurlandschap staat in de toekomst voor de gemeente Bergen centraal; de provincie Noord-Holland kiest voor het behoud en versteviging van de positie van de landbouw. In de 'in cultuur, met cultuur' gebieden is naast een ontwikkeling van een sterke landbouw aandacht voor de versterking van cultuurhistorische-, visuele- en/of natuurwaarden. Daarnaast is er een groot gebied aangemerkt als 'bloeien met bollen' gebied, waar de ontwikkeling van de permanente bollenteelt centraal staat. Bovendien zijn de bloembollengebieden in de gemeente Bergen aangewezen als consolideringsgebied. Het bloembollengebied is als bloembollenconcentratiegebied vastgelegd in het streekplan.

Wat betreft water wil de provincie Noord-Holland het watersysteem in 2015 veilig en op orde hebben. Daarbij is belangrijk dat het watersysteem daarbij kan inspelen op verwachte klimaatveranderingen en bodemdaling.

Vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen - VAB

In de provinciale structuurvisie is dit onderwerp opgenomen. Vrijkomende agrarische bebouwing is zeer in trek voor diverse niet-agrarische functies. Er kleven voor- en nadelen aan: verhuur van gebouwen kan een neveninkomen vormen voor een afbouwende of omschakelende boer. In het ontwikkelingsbeeld Noord-Holland noord is het beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing op agrarische bouwpercelen opgenomen. Vastgesteld is in welke gevallen functieverandering is toegestaan en onder welke voorwaarden. Gemeenten kunnen in bestemmingsplannen verdere invulling geven aan dit beleid.

De ruimte voor ruimte regeling

In de provinciale structuurvisie is dit onderwerp opgenomen. De ruimte voor ruimte regeling is landelijk vooral bekend als instrument om varkenshouderijen te saneren. De sanering van het bedrijf en de bedrijfsgebouwen wordt financieel mogelijk gemaakt door ter financiële compensatie enkele woningen toe te staan, al dan niet op dezelfde locatie of bij een nabij gelegen kern. De uiteindelijke winst voor het landelijk gebied is bepalend bij de uitvoering van de regeling.

Provinciale structuurvisie Noord-Holland

De provinciale structuurvisie vervangt het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord, het VAB beleid en de ruimte voor ruimte regeling.

In die visie van de provincie is een tweedeling in de agrarische sector aangebracht. De sterk op mondiale productie gerichte gebieden en de meer op de lokale markt gerichte gebieden. De benadering in het eerste gebied houdt meer vrijheid en doorgroei in dan in het tweede gebied. Gemeente Bergen ligt in een gebied dat als gecombineerde landbouw wordt getypeerd. Hierin zijn meer mogelijkheden om verbreding te zoeken. De provincie stelt dat schaalvergroting de dominante autonome ontwikkeling is.

De ontwikkelingen zijn in alle gebieden beperkt door de bescherming en/of ontwikkeling van de ruimtelijke kwaliteiten zoals de binnenduinrand. Schaalvergroting in een gebied met gecombineerde landbouw zal in evenwicht moeten zijn met andere maatschappelijke belangen. Daar waar maatschappelijke en landschappelijke belangen beperkend zijn voor de landbouw zullen ondernemers vaker moeten kiezen voor een combinatie met andere niet-agrarische kernactiviteiten.

GS zien geen reden om de contouren voor het bollenconcentratiegebied aan te passen.

Landbouwers buiten deze contouren kijken af en doen dit op eigen risico.

Voor agrarische bouwblokken is gekozen voor de mogelijkheden voor vergroting naar 2 hectare om tegemoet te komen aan de bedrijfseconomische vraag vanuit alle bedrijfstypen in alle landschapstypen. Gemeenten bepalen echter zelf of ze de bouwblokken vergroten. Voor de gebieden met gecombineerde landbouw wordt 2 hectare voldoende geacht, met name omdat verbredingsactiviteiten zich lenen voor innovatief ruimtegebruik.

Mestbeleid

De Nederlandse overheid pakt sinds de jaren tachtig de mestproblematiek aan. Het gevoerde beleid heeft als doel om de belasting van het milieu door een teveel aan meststoffen terug te dringen. Milieuriichtlijnen vanuit de Europese Unie spelen hierbij een grote rol. Het Nederlandse mestbeleid, dat een groot aantal wetten, AMvB's en ministeriële regelingen omvat, is met name gebaseerd op een Europese richtlijn: de Nitraatrichtlijn (91/676/EEG). De belangrijkste onderdelen van het beleid in relatie tot de opengrondstuintbouw zijn: gebruiksnormen voor de hoeveelheden stikstof en fosfaat uit dierlijke mest en kunstmest die toegepast mogen worden bij de teelt van gewassen; gebruiksvoorschriften voor de manier waarop mest wordt toegepast en de perioden waarin dit gebeurt.

Het beleid in zijn huidige vorm geldt sinds 1 januari 2006. De belangrijkste wijziging is dat het stelsel van verliesnormen (MINAS) vanaf 1 januari 2006 is vervangen door een stelsel van gebruiksnormen. De gebruiksnormen stellen een maximum aan de hoeveelheid meststoffen die een agrariër mag gebruiken. Er zijn drie soorten gebruiksnormen:

- Voor de hoeveelheid dierlijke mest;

- Voor de totale stikstofbemesting (dierlijke mest én kunstmest);
- Voor de totale fosfaatbemesting (dierlijke mest én kunstmest).

Bijzondere aandacht is er voor de gebruiksnorm voor dierlijke mest. Deze wordt uitgedrukt in kilogrammen stikstof per hectare. De maximale norm is 170 kg per hectare, in overeenstemming met de Europese Nitraatrichtlijn. Voor Nederland geldt voor graslandbedrijven (minimaal 70% grasland) een derogatie (afwijking) van deze norm (250 kg stikstof per hectare). De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is volgens de Meststoffenwet verplicht elke vier jaar een onafhankelijke evaluatie van het beleid uit te laten voeren

Gewasbescherming

Kenmerkend voor de Nederlandse land- en tuinbouw zijn de intensieve teeltsystemen met een relatief hoog gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Het beleid van de overheid is gericht op het terugdringen van belasting van bodem, water en lucht.

Bij de uitvoering van het toelatings- en milieubeleid sluit Nederland zoveel mogelijk aan bij de Europese regels. Daarnaast wordt een gezamenlijke inzet van betrokken partijen gevraagd op de volgende thema's:

- Het toepassen van geïntegreerde gewasbescherming;
- Het stimuleren van duurzaamheid ten aanzien van productieketens en consumptie;
- Het creëren van condities voor een duurzaam en effectief middelenpakket.

In 1991 werd het Meerjarenplan Gewasbescherming van kracht. Dit plan bevatte een taakstelling tot en met 2000. De uitvoering van het Meerjarenplan en van de daaropvolgende beleidsnota 'Zicht op gezonde teelt' maakten duidelijk dat de eerste milieuwinst relatief eenvoudig te boeken was, maar dat aanvullend milieuwinst steeds lastiger werd zonder de concurrentiepositie van bedrijven in het geding te brengen.

In 2003 ondertekenden overheid en bedrijfsleven het Convenant Duurzame Gewasbescherming, ofwel het Afsprakenkader Gewasbeschermingsbeleid. Uitgangspunt was dat de verantwoordelijkheid voor het terugdringen van de milieubelasting bij de deelnemende partijen kwam te liggen. In het convenant was afgesproken om een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) op te stellen. Dit heeft geleid tot het per 1 januari 2005 van kracht worden van het *Besluit beginselen geïntegreerde gewasbescherming*. In dit besluit is verplichting opgenomen tot het opstellen van een gewasbeschermingsplan.

In het gewasbeschermingsplan geeft de teler aan welke strategie voor gewasbescherming zal worden gevolgd tijdens de gehele teeltcyclus, inclusief de eventuele behandeling van uitgangsmateriaal of geoogste producten. In een bijlage bij het Besluit zijn een aantal beginselen van geïntegreerde gewasbescherming vastgelegd.

Herinrichting Bergen-Egmond-Schoorl

De aanleiding voor het opstarten van de plannen voor de herinrichting in BES waren de versnipperde verkaveling en de slechte waterbeheersing. De landinrichtingscommissie heeft een aantal doelstellingen geformuleerd waar het raamplan voor de herinrichting aan moest voldoen. Een raamplan is een gebiedsgericht plan met maatregelen en voorzieningen gericht op verbeteringen van landbouw, behoud en ontwikkeling van landschap en natuur, verbetering van milieukwaliteit en leefklimaat en het vergroten van de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van het landelijk gebied. Eén van de belangrijke uitgangspunten voor het raamplan was een goed gebruik van het kwelwater uit de duinen. Naar aanleiding van de inspraak heeft de landinrichtingscommissie zich beraden op de mogelijkheden om de watervoorziening naar de bollenconcentratiegebieden blijvend te garanderen. In dit zogeheten wateraanvoerplan wordt veel aandacht besteed aan de duinbeken en de invloeden op

de vegetatie in de duinen. De uitvoering van dit plan zal plaatsvinden op basis van een vast te stellen uitvoeringsmodule. De keuze van de maatregelen en voorzieningen die in de uitvoeringsmodules voorkomen, zijn gebaseerd op de keuze die de landinrichtingscommissie heeft gemaakt ten aanzien van de te bereiken doelen in de eerste jaren, namelijk:

- verbetering van de (landbouwkundige) verkaveling;
- aanpassen van de waterbeheersing;
- aanleg van recreatieve verbindingen;
- uitvoeren van natuurontwikkelingsgebieden;
- realiseren van kleinschalige landschappelijke en recreatieve voorzieningen.

Consumenteninvloed

De groeiende invloed van consumentenopvattingen op producten en productiewijze werkt via publieke opinie en politiek door naar de eisen áán en het draagvlak vóór de sector. Maar via intermediairs als grootwinkelbedrijven, ketenorganisaties en banken werkt dit ook direct door in kwaliteitseisen en bedrijfsvoering. Zo krijgen de wensen en opvattingen van consumenten (al dan niet juist en/of redelijk) meer en sneller gewicht. Door deze ontwikkeling worden ook nieuwe onzekerheden, wispelturigheid en factoren als beeldvorming en trends in het marktproces geïntroduceerd. Kwaliteit en 'uitstraling' van bedrijven en producten worden in toenemende mate markt- en concurrentiefactoren. Dit biedt zowel kansen als bedreigingen. Het aanvoelen van de markt en een meer flexibele bedrijfsvoering om op veranderingen en trends te kunnen inspelen, worden steeds belangrijker voorwaarden voor agrarische bedrijven. Daarnaast zullen kwaliteitseisen ook steeds nadrukkelijker door afnemers opgelegd en gecontroleerd worden door het systeem van de integrale ketenbenadering of door andere afzetcontracten.

Stivaseo: Agrarische structuuronderzoek Bergen 2008

Onderzoek binnen de sector in de gemeente Bergen heeft een goed beeld opgeleverd van de vitaliteit en de wensen van de sector. De sector is dynamisch en kan zich aanpassen aan de (internationale) marktontwikkelingen. De daling van het aantal bedrijven leidt anderzijds tot schaalvergroting, waardoor de marktpositie wordt versterkt. In totaal zijn 121 agrarische bedrijven actief in het gebied. De grote ontwikkeling van de graasdierbedrijven (Bergen: circa 42 hectare) blijft iets achter ten opzichte van het landelijk gemiddelde. In de bollenteelt (Bergen circa 41 hectare) is dit beeld anders, deze bedrijven groeien sneller dan landelijk. Binnen en buiten de gemeente wordt ongeveer 3151 hectare voor de productie van de gemeentelijke bedrijven gebruikt. Twee derde van het aantal bedrijven ziet een groei in de toekomst voornamelijk door de koop van gronden. Bedrijfsopvolging in vooral de veehouderij gaat de komende jaren spelen voor een groot aantal bedrijven. In de veehouderij en bollenteelt acht de helft van het aantal bedrijven de huidige gebouwen toereikend. Ongeveer de helft van de ondernemers richt zich mede op verbredingsactiviteiten en groene diensten. Activiteiten in de recreatieve sfeer vinden veel plaats. Een deel van de agrariërs ondervindt last van de verkavelingsstructuur, door de afstand en kleine thuishavel. De bereikbaarheid komt soms in het geding door het recreatieve medegebruik van de weginfrastructuur. Met name in het bollengebied wordt door twee derde van de ondernemers de bouwhoogte als ontrekend bestempeld. Er bestaat een behoefte aan de huisvesting van seizoenarbeiders in voornamelijk de bollenteelt. Uit het onderzoek blijkt dat vooral de bollensector erg vitaal is en zich positief heeft ontwikkeld. Het beeld in de veehouderij is minder gunstig door het beeld van de bedrijfsopvolging en een grotere onzekerheid van de toekomstige ontwikkeling van de sector, door Mondiale en Europese invloeden.

Visie

Hoofdpunten visie landbouw

- er wordt ruimte geboden voor verbreding en schaalvergroting in de agrarische bedrijfsvoering
- er is in het landelijk gebied van Bergen geen ruimte voor intensieve veehouderij
- instandhouding van het bollenconcentratiegebied is van belang om de sector zekerheid te geven

37

De landbouw blijft een prominente rol in het landelijk gebied spelen als producent en beheerder van het landschap. De trend is dat het aantal bedrijven verder zal afnemen. De afname van het areaal aan landbouwgrond zal gering zijn. De afname van het areaal is vaak toe te schrijven aan het honoreren van andere ruimte vragende claims. Wonen, werken en infrastructuur zullen echter een minder beslag leggen vanwege het toekomstige provinciale beleid. Door de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur zal de druk op het gebied vooral vanuit de natuurclaims worden gevoeld in de sector. De natuurontwikkeling zal in sommige deelgebieden een herschikking van de prioriteit tot gevolg hebben. Het Landschapontwikkelingsplan zal als instrument worden ingezet om de afweging tussen de verschillende belangen in het gebied te maken en dient daarin een balans te vinden tussen een aantrekkelijk natuurlijk gebied en een aantrekkelijk productie gebied.

De landbouw is een van de dominantie functies in het landelijk gebied. De sector maakt gebruik van de landerijen als productiegebied en daarmee beheert de sector het landschap. Deze functie is wezenlijk voor het landschap, daarom moeten conflictsituaties tussen andere functies en de landbouw zoveel mogelijk worden vermeden.

Dit betekent dat nieuwe functies in het landelijk gebied als gevolg van functiewisseling op voormalige agrarische bedrijfspercelen niet mogen leiden tot beperking van de agrarische bedrijfsvoering.

Agrarische ondernemers staan voor keuzes om de toekomst van het eigen bedrijf in te vullen. Er kan hierbij gekozen worden voor een sterk productiegerichte strategie, door een hoge productie tegen de laagst mogelijk prijzen gericht op de Europese / mondiale markt, of juist voor een meer lokaal gerichte productie, met een sterke nadruk op streekeigen productie en op een meer lokale afzetmarkt, eventueel in combinatie met verbredingactiviteiten. Voor beide vormen van productie is ruimte binnen het landelijk gebied van de gemeente Bergen. Voor de veehouderij vormt het afschaffen van het melkquotumsysteem in 2015 een belangrijk moment. Het inkomen dat de agrariër kan blijven genereren is een belangrijke afwegingsfactor voor voortzetting van het bedrijf of een keuze voor nevenactiviteiten of stoppen.

De sector zal zich nog meer moeten richten op de wensen van de consument ten aanzien van kwaliteit en bedrijfsvoering in de vorm van dierwelzijn. Voor intensieve veehouderij is in het landelijk gebied van Bergen geen ruimte.

Voor nieuwvestiging van landbouwbedrijven zal incidenteel behoefte bestaan. Hierbij moet een relatie worden gelegd naar de vrijkomende agrarische bedrijfspercelen en het beheer van het landschap. Om verdichting van het landelijk gebied tegen te gaan moet hergebruik van agrarische bedrijfspercelen worden bevorderd. Hierbij wordt een relatie naar mogelijke kavelruil onderkend om een groot thuiskavel te kunnen creëren, wat uit bedrijfseconomisch

oogpunt een voorkeur geniet. Er zullen regels worden ontwikkeld waaronder nieuwvestiging van een landbouwbedrijf kan plaatsvinden. (U)

Het beheer van het landschap is een belangrijk uitgangspunt bij het faciliteren van de landbouw. Ook in de veeteelt zal de keuze van de ondernemer gevolgen hebben voor het agrarisch bouwvlak. Voor de meer productiegerichte veehouderij is een bouwblok vergroting tot maximaal 1,5 hectare wenselijk. Om de verrommeling van het landschap tegen te gaan zullen de verschillende bedrijfsfuncties op het blok geconcentreerd worden. Dit betekent dat de kuilgrasopslag op het bouwvlak plaats zal vinden, evenals opslag van balen hooi. Een groter bedrijf met meer dieren betekent een grotere mestproductie. Deze mest kan volgens de mestwetgeving pas na een bepaalde datum worden uitgereden. Hiertoe is meer opslagcapaciteit nodig op het bouwblok. De ontwikkeling naar intensieve veehouderij wordt niet gefaciliteerd. Deze meer industrieel gerichte tak past niet in het landelijk gebied van Bergen. Schaalvergroting mag dan ook niet worden verward met intensieve veehouderij. De schaalvergroting kan plaats vinden indien de bedrijfseconomische noodzaak wordt aangetoond. Daarnaast kan de schaalvergroting plaats vinden als een goede landschappelijke inpassing is gewaarborgd. Uitgangspunt verder is dat per bedrijf maatwerk wordt geleverd. (U)

In mindere mate geldt de behoefte aan bouwblokvergroting ook voor bedrijven die zich zullen richten op de lokale markt. Door een minder op productie gerichte strategie biedt vooral de mogelijkheid tot verbreding van de bedrijfsactiviteiten een kans om extra inkomensbestanddelen te vergaren.

Een deel van de veehouderij zal door de aanwezigheid van natuurgebieden een bedrijfsvoering instellen dat gericht is op beheertaken ten dienste van natuurbeherende organisaties.

Een dilemma wordt gevormd door maïsteelt. Vanuit de veehouderij ligt er een wens om voor eigen gebruik ruwvoeder, anders dan grasgewassen, te verbouwen. Landschappelijk betekent maïsteelt een aantasting van het open landschap en de natuurwaarden en is daarom ongewenst. Met de sector zal ruwvoeder situatie bij de bedrijven worden onderzocht. De resultaten zullen worden gepresenteerd. (U)

Schaalvergroting betekent dat het bedrijf vergroot door meer grondbezit en in verhouding meer dieren. De grond is nodig om aan de mestwetgeving te kunnen voldoen. Schaalvergroting staat niet voor intensivering, waarbij met hetzelfde oppervlakte meer dieren worden geweid. Schaalvergroting wordt niet in alle deelgebieden voorzien.

In het land zijn veel verschijningsvormen van verbreding. Voorbeelden die bij dit gebied passen zijn zorg, boerenkamer, kamperen bij de boer, groene en blauwe diensten, pensionpaarden, loonwerkdiensten. In lijn met het provinciale beleid zal worden onderzocht of de neventak op termijn kan uitgroeien tot de hoofdtak. Dit zal nader worden onderzocht. (U) Niet passend vanuit het landschap is het plaatsen van windturbines bij boerderijen.

Maatschappelijk is de trend waarneembaar die zich richt op het houden van paarden als sport en vrijetijdsbesteding. Een omschakeling van veehouders in dit gebied naar een paardenhouderij, zonder manegeactiviteiten wordt voorzien. De paardenhouderij wordt vanaf meer dan vijf dieren aangemerkt als een volwaardig agrarisch bedrijf. Maneges behoren tot een andere bedrijfstak en zijn in het polderland moeilijker in te passen, onder

andere vanwege de sterk verkeersaantrekkende werking en het ontbreken van ruiterroutes richting de duinen.

De bollenteelt kan zich verder ontwikkelen in het bollenconcentratiegebied. De handhaving van dit concentratiegebied geeft de sector de nodige zekerheid naar de toekomst. Voor bollengronden direct tegen de duinen aan kan in sommige gevallen gekozen worden voor een natuurfunctie. Buiten het bollenconcentratiegebied worden geen nieuwe bollengronden ontwikkeld. Het scheiden van watersystemen in het gebied is voor de sector belangrijk, alsmede de toevoer van water. Bedrijfsverplaatsing binnen de bollensector als gevolg van functiewisseling van de gronden wordt binnen het bollenconcentratiegebied opgevangen. Door de verdere schaalvergroting binnen deze bedrijfstak kunnen de agrarische bouwvlakken, onder voorwaarde van landschappelijke inpassing, worden vergroot tot maximaal 1,5 hectare. De rationalisatie en mechanisatie brengt een andere hoogtemaat voor bollenschuren met zich mee. Gebouwen worden groter. Eventuele kassen op het bouwblok moeten ondergeschikt blijven aan de bedrijfsvoering.

De schaalvergroting kan plaats vinden indien de bedrijfseconomische noodzaak wordt aangetoond. Daarnaast kan de schaalvergroting plaats vinden als een goede landschappelijke inpassing is gewaarborgd. Uitgangspunt verder is dat per bedrijf maatwerk wordt geleverd. (U)

De bollenteelt is vooral gericht op de productie in het seizoen. Op die momenten is er een sterke vraag naar arbeid die regionaal moeilijk is op te vullen. Via bemiddelingsbureaus wordt deze vraag vaak ingevuld met buitenlandse werknemers. De gemeente zal nieuw beleid opstellen met betrekking tot huisvesting van seizoensarbeiders. (U)

In het gebied rond de Tijdverdrifslaan is in 2009 een wateraanvoerplan gerealiseerd. Bollenteelers kunnen gebruik maken van water uit de boezem, zodat er geen grondwater aangewend hoeft te worden voor beregening. Een tweede wateraanvoerplan zal bij Egmond Binnen worden gerealiseerd.

Door kavelruil kan de huiskavel worden vergroot en de bedrijfsvoering verbeterd. Dit mag niet tot aantasting van het verkavelingspatroon leiden. De bedrijfstak is zich bewust van een goede ruimtelijke inpassing van het agrarische bouwblok en de verbredingsactiviteiten, met inachtneming van de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken. Dit stelt ook eisen aan de kwaliteit en het uiterlijk van de gebouwen en de aard van verbredingsactiviteiten.

Het algemene beleid zal bij de deelgebieden, waar nodig, verder worden beoordeeld en uitgewerkt binnen het karakter van het gebied.

Vanuit de sector is aangegeven dat er behoefte bestaat aan een groundbank. Met de sector zal ook nagegaan worden hoe de agrarische gronden na bedrijfsstaking binnen het areaal kunnen worden gehouden. (U)

4.4 WONEN

Inleiding

Het landelijk gebied van de gemeente Bergen is door de landschappelijke kenmerken een aantrekkelijk gebied om in te wonen. Het gebied is echter vooral het domein waarin de agrariër zijn bedrijf uitoefent. Het bijzondere woonmilieu is erg in trek bij woningzoekenden. Het landelijk gebied is een agrarisch productiegebied en natuurgebied. Het wonen in het

gebied is een afgeleide functie en een gevolg van een vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen. We hechten aan de openheid van het gebied, het behoud van de agrarische functie en het voorkomen van conflicten tussen de verschillende functies. Is wonen in te passen? Hoe verhoudt zich dit tot het landschap? Kan wonen het landschap versterken of herstellen? Kan wonen worden ingezet tot behoud van culturele waarden? Voegt woningbouw volkshuisvestelijk iets toe? Welke eisen stelt de extramuralisering (zorg buiten instellingen) aan het wonen?

Beleid

Er is geen specifiek beleid voor het wonen in het landelijk gebied. Het gemeentelijk beleid is vooral een afgeleide van het beleid voor vrijkomende agrarische bebouwing, stolpensplitsing en dus functiewisseling. Onderstaand wordt een overzicht gegeven van het relevante volkshuisvestingsbeleid dat als vertrekpunt dient voor de visiebeschrijving.

Uitgangspunten gemeentelijke Woonbeleidsnota 2005-2009:

- beleid voor doelgroepen, vooral starters en ouderen, beide doelgroepen willen graag in (de centra van) de kernen wonen in verband met de aanwezigheid van voorzieningen;
- voorraadbeleid – aansluiting op projecten Kennemer Wonen bepaalde straten, gebieden aan te pakken (renovatie, sloop en nieuwbouw);
- wonen, welzijn, zorg – nabijheid van voorzieningen op binnenstedelijke locaties.

Regionale woonvisie Noord-Kennemerland 2005-2015

- bouwen voor starters en ouderen;
- bouwen in de volgende categorieën: 30% categorie I, 10% categorie II, 60% categorie III en IV;
- aandacht voor wonen en zorg.

Evaluatie woonbeleidsnota

Aanbevelingen:

- aandacht voor de woonwensen van alle doelgroepen, in het bijzonder de groep met lage inkomens, de starters op de koop- en huurwoningmarkt en de senioren. Tevens bouwen voor het middensegment, woningen vanaf € 200.000,- tot 300.000,-. Dit om de doorstroom te bevorderen;
- aandacht voor het thema wonen, zorg en welzijn;
- consumentgericht bouwen; bij consumentgericht bouwen is het de bedoeling dat de toekomstige bewoners meer zeggenschap krijgen over het ontwerp en indeling van hun woning.

Provinciale woonvisie

De provincie Noord-Holland streeft ernaar om voldoende woningen te realiseren en om deze woningen af te stemmen op de behoefte die er in de samenleving leeft. Als er bijvoorbeeld in regio's vraag is naar speciale woningen voor ouderen, moeten deze ook gebouwd worden; als de vraag naar woningen voor eenpersoonshuishoudens groter wordt, moet hier ook rekening mee gehouden worden.

Het doel van de provinciale woonvisie is een kwalitatieve afstemming van woningaanbod op regionaal niveau. Kwalitatieve aspecten zijn: woonmilieu's, woningtypologie, woningdifferentiatie en specifieke doelgroepen. De provinciale woonvisie dient dan ook doorvertaald te worden in een regionale woonvisie. Dit document bepaalt de verdeling van de woningen

over de verschillende regiogemeenten. Dit is het document waarin de woningbouwopgave wordt vastgelegd.

Om de woningvraag te faciliteren stelt de provincie de provinciale woonvisie op. Hierin wordt beschreven hoe het woonaanbod beter kan worden afgestemd op de behoeften die er leven binnen een regio. Het gaat daarbij onder andere om de behoeften van doelgroepen zoals starters, jongeren, ouderen en zorgvragers. De opgaven daarbij zijn:

1. Match vraag en aanbod. De provincie bedoelt hiermee vraaggericht bouwen.
2. Duurzaamheid en innovatie.
3. Afstemming wonen, welzijn en zorg.

De provinciale woonvisie is een uitwerking van de provinciale structuurvisie. Het is een document op basis waarvan de provincie Noord-Holland samen met de gemeenten en corporaties en andere woonpartners regionale afspraken wil gaan maken over de woningbouwopgave. Deze afspraken worden in bestuurlijke overeenkomsten vastgelegd.

De provinciale woonvisie omvat de gehele provincie en beslaat de periode 2010-2020. De visie bestaat uit een weergave van de huidige woningmarkt en ontwikkelingen hierin, trends, uitwerking van provinciale beleidsdoelen en de (gewenste) rol van de provincie.

Aan de provinciale woonvisie wordt een jaarlijkse regionale woningbouw monitor gekoppeld. Dit instrument biedt de provincie de mogelijkheid om de ontwikkeling sneller in beeld te krijgen en daarmee de mogelijkheid om vroegtijdig bij te sturen op het beleid, uitvoerings- / actieprogramma's.

Relatie met verstedelijkingsafspraken en regionale woonvisie

De provinciale woonvisie is (voor het aspect wonen) een verdiepingsslag van het integrale gebiedsdocument. Met regio's waar al een regionale woonvisie is vastgesteld (zoals de regio Alkmaar), worden afspraken gemaakt over afstemming tussen die regionale woonvisies en het provinciale traject.

Trends

Op het terrein van woningbouw zijn enkele trends relevant. Trends die spelen liggen op het vlak van de demografie. De demografische ontwikkeling die wordt verwacht is dat er een ontgroening/ vergrijzing plaats vindt, dus een afname van het aandeel jongeren tot 14 jaar en een toename van de vergrijzing, dus ouderen 65+. Dit betekent een afname in de groep gezinnen met jonge kinderen. Dergelijke ontwikkelingen maken op termijn een aangepast beleid op leeftijdsgroepen noodzakelijk.

Bevolkingsprognoses voor de gemeente Bergen, afkomstig van de provincie Noord-Holland, laten hier een belangrijk beeld zien namelijk dat de bevolking/het aantal inwoners van de gemeente Bergen langzamerhand gaat afnemen. Volkshuisvestelijk is echter een andere kengetal van groter belang voor de woningbouwopgave namelijk het aantal huishoudens. In de komende jaren tot 2020 zal in ieder geval het aantal huishoudens stijgen. Dit komt door de stijging van het aantal eenpersoonshuishoudens. Dit is terug te zien in het cijfer voor de gemiddelde woningbezetting, dat daalt.

Een andere trend is een gevolg van de extramuralisering van de zorg. Uitgangspunt daarbij is dat meer mensen buiten instelling worden opgevangen en verzorgd. Hierbij wordt vooral een beroep gedaan op de directe omgeving. Deze vorm van mantelzorg stelt eisen aan de fysieke omgeving van de zorgbehoevende. In aansluiting hierop zijn ideeën ontwikkeld om de zorg thuis te kunnen bieden, door bijvoorbeeld in, aan of bij huis een onderkomen te

plaatsen. Ruimtelijk is hierin nog niet voorzien in bestemmingsplannen en beleid. In opdracht van de gemeenteraad zal het college een beleidsnotitie mantelzorgwoningen en een paraplubestemmingsplan maken. (U) In dat beleid moet staan wanneer en onder welke (juridische) voorwaarden het gemeentebestuur haar medewerking kan verlenen aan uitbreiding van een woning of ver- of nieuwbouw bedoeld voor mantelzorg. Er dient in ieder geval aangetoond te worden dat het om een tijdelijke zorgbehoefte gaat. Op die manier kan de realisatie van mantelzorgwoningen onder voorwaarden mogelijk gemaakt worden.

Provinciale structuurvisie Noord-Holland 2010 - 2040

De provinciale structuurvisie heeft een heel lange tijdshorizon van ongeveer 30 jaar. Voor het aspect wonen gaat de structuurvisie er vanuit dat bestemmingsplannen niet voorzien in de ontwikkeling van nieuwe woningbouw in het landelijk gebied. Dit is slechts mogelijk na toepassing van de zogenaamde SER ladder, waarbij de noodzaak voor een locatie buiten het bestaand bebouwd gebied moet worden aangetoond. Primair moet de opgave opgelost worden binnen het bestaand bebouwd gebied, door herstructurering, intensivering, combineren en/of transformeren. De blik voor woningbouw wordt daarin volledig gericht op de bestaande kernen.

Dit beleid, gericht op inbreiding, kent enkele min of meer ondergeschikte uitzonderingen waarbij woningbouw in het landelijk gebied toch onder voorwaarden wordt mogelijk gemaakt. Bij de sloop van storende bebouwing of functies in het landelijk gebied mag compenserende nieuwbouw plaatsvinden gerelateerd aan de kosten voor de sloop. De locatie voor de compensatie kan in discussie worden gebracht. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om bij beëindiging van het agrarische bedrijf tot maximaal vijf woningen op het dan voormalige agrarische perceel terug te plaatsen. Het primaat van het gebied ligt bij de agrarische functies, waardoor het in de reden ligt dat woningbouw geen belemmering legt op de uitoefening van de andere agrarische bedrijven.

Vorengenoemd beleid is door de provincie gepresenteerd in het ontwerp van de Provinciale structuurvisie Noord-Holland 2040.

Het is aan Provinciale Staten om dit beleid na weging van de ingediende zienswijzen vast te stellen. Ook zijn twijfels geuit bij het plannen van landgoed wonen in de binnenduinrand zone van de kern Bergen tot Egmond aan den Hoef. Deze twijfel is vooral ingegeven door het ontbreken van inzicht in de volkshuisvestelijke meerwaarde van dergelijke projecten.

Visie

Hoofdpijnen visie wonen

- Woningbouw vindt primair plaats binnen het bestaand stedelijk gebied. Uitbreiding vindt slechts plaats buiten de kern, indien de noodzaak hiervoor kan worden aangetoond
- Een landschappelijke afronding van Egmond aan den Hoef en Egmond Binnen biedt in dat geval mogelijkheden.
- Vrijkomende agrarische bebouwing en sloop van landschapontsierende bebouwing biedt ruimte aan realisatie van nieuwe woningen

Het landelijk gebied van de gemeente Bergen herbergt een aantal functies, zoals recreatie, landbouw en natuur. Wonen is van oudsher ook een functie die aan het gebied is gekoppeld. In het verleden waren het de arbeiders die dicht bij het agrarisch bedrijf woonden in

veelal bedrijfswoningen. Het wonen in het gebied was functioneel gebonden aan de agrarische functie. Door de sterke mechanisatie, automatisering en als laatste stap de robotisering van de onderdelen van de bedrijfsvoering is het aantal arbeiders de laatste decennia sterk gedaald. De dienstwoningen kwamen daardoor vrij en burgers zonder directe binding met het landelijk gebied konden zich daardoor in het gebied vestigen. Daarnaast zijn boerderijen door burgers verworven na de staking van het agrarisch bedrijf. De huidige bewoners van deze voormalige agrarische opstallen waarderen dit bijzondere woonmilieu zeer sterk. Dit zal zich in de komende jaren doorzetten omdat het aantal agrarische bedrijven zal blijven dalen.

Richtinggevend voor de gemeente is het ruimtelijk beleid van de provincie. Het provinciaal beleid, zoals voorgesteld in de provinciale structuurvisie, is sterk gericht op inbreiding door transformatie, herstructurering, dus het bouwen binnen bestaand bebouwd gebied. De provincie hanteert hierbij de uitgangspunten van de zogenaamde SER ladder voor zuinig ruimtegebruik. Het accent zal dus gelegd worden op het binnenstedelijk bouwen. Een onderzoek naar de mogelijkheden voor binnenstedelijk bouwen heeft hoge prioriteit en wordt uitgevoerd, waarbij locaties in beeld worden gebracht en de mogelijkheden die deze locaties bieden. De raad heeft uitgesproken dat de taakstelling die de gemeente toegewezen krijgt in het kader van de regionale woonvisie belangrijke informatie bevat om het gehele volkshuisvestelijke beleid vorm te geven en hierbij een ruimtelijke richting te bepalen. De regionale woonvisie is een document dat volgt uit de reeks provinciale structuurvisie, provinciale woonvisie, regionale woonvisie en uiteindelijk gemeentelijke woonvisie. Het volkshuisvestelijke beleid en de daaraan verbonden taakstelling wordt dus steeds meer geconcretiseerd naar het lokale/gemeentelijke niveau en kan daarna een definitieve plek krijgen in het gemeentelijke beleid en uiteindelijk de bestemmingsplannen.

De focus is dus de komende streekplanperiode gericht op het bestaande bebouwd gebied. Een verwachting is dat er verschillende mogelijkheden tot locatie ontwikkeling binnen de kernen bestaan. Een gericht onderzoek zal hierover duidelijkheid verschaffen, mede in relatie tot de taakstelling. De kansen binnen de kernen dienen te worden benut. De sterke gerichtheid op de kernen levert ook dilemma's op die beantwoording behoeven. Het bestaand bebouwd gebied kent grenzen aan de opname capaciteit voor de functie wonen. Naast het kwantiteitsaspect speelt ook vooral het kwaliteitsaspect. Afhankelijk van de keuzes moet voorkomen worden dat verdichting effect heeft op het karakter en het beeld/identiteit van de kern. Bepalend daarbij is mede de keuze voor de hoogte en de dichtheid van de bebouwing. De kwaliteit van het wonen wordt mede bepaald door de woonomgeving. De kenmerkende kwaliteit van de kernen in de gemeente Bergen is de aanwezigheid van stedelijk groen, in samenhang met een stedenbouwkundige kwaliteit en het slechts incidenteel voorkomen van hoogbouw. Het volledig benutten van de verschillende inbreilocaties kan leiden tot aantasting van het dorps karakter/de kwaliteit. Voorkomen moet worden dat een groot deel van de aantrekkingskracht van die kernen verloren gaat. Dus kwantitatief en kwalitatief kent inbreiding grenzen. De kwaliteit zal in de ruimtelijke plannen goed geborgd moeten worden. Deze keuzen liggen echter in de kernen en niet in het landelijk gebied.

In het proces rond de provinciale structuurvisie is aan Gedeputeerde Staten de gemeentelijke zorg aangegeven dat het beleid gericht op binnenstedelijk bouwen spanning gaat geven op de volkshuisvestelijke doelstelling, omdat binnenstedelijk bouwen duurder is en bepaalde woningcategorieën minder goed realiseerbaar blijken te zijn. Dus spanning door kosten en vanuit volkshuisvestelijke doelstellingen.

Het kader van het provinciale beleid is duidelijk en zal leidraad zijn voor de verdere invulling van het onderdeel wonen. Het beleid gericht op binnenstedelijk bouwen kent echter ook enkele uitzonderingen.

44

De provincie staat het bouwen in het landelijk gebied onder voorwaarden toe. De noodzaak voor de woningbouw dient aangetoond te worden, de provincie verplicht de gemeenten deze onderbouwing te motiveren vanuit de zogenaamde SER ladder. In de structuurvisie periode dient duidelijk te worden waar binnen de kern nog gebouwd kan worden, hoe dit kan, of dit gewenst en passend bij het gebied is.

Door college en raad zijn aanwijzingen in het kader van de Wet Voorkeursrecht Gemeenten (Wvg) gelegd op verschillende percelen grond in de gemeente rond een aantal kernen. Deze locaties zijn zoeklocaties voor verschillende ruimtelijke functies. De doelstelling van de aanwijzingen in het kader van Wvg is om als gemeente regie te nemen en te houden op de uitvoering van het volkshuisvestingsbeleid. De mogelijke ontwikkeling van de locaties is door de gemeenteraad nadrukkelijk gekoppeld aan de vaststelling van de nieuwe regionale woonvisie. Indien de noodzaak, vanuit de SER redentatie, voor woningbouw bij de provincie kan worden aangetoond kunnen deze locaties in ontwikkeling worden gebracht, na verwerking. Echter pas nadat de binnenstedelijke locaties zijn ingevuld. De inzet bij de aanwijzing in het kader van de Wvg is om de gronden te gebruiken voor een goede landschappelijke afronding van delen van de kernen, waterberging van stedelijk water, natuurontwikkeling, uitloopgroen en als kostendrager onder wonen. Het gaat bij deze zoeklocaties dus om een brede invulling met verschillende functies. Deze visie en de opgave uit de regionale woonvisie zullen leidend zijn voor de eventuele invulling van deze locaties. Conform de uitspraak van de gemeenteraad zal de reservering in de vorm van de zoekgebieden bij de kernen worden gehandhaafd totdat duidelijkheid, over de taakstelling vanuit de Regionale woonvisie, is verkregen en hierop een bestuurlijke keuze is gemaakt.

Nogmaals wordt herhaald dat bouwen buiten het bestaande stedelijk gebied een uitzondering zal blijven in de randen van de kernen. Bouwen binnen bestaand stedelijk heeft het primaat tenzij bijvoorbeeld de ruimtelijke kwaliteit/identiteit zich tegen ontwikkeling verzet.

Landgoed wonen is een onderdeel van het provinciale uitzonderingsbeleid voor wonen buiten het bestaand bebouwd gebied omdat dit een bijdrage kan leveren aan het beheer van het landelijk gebied. In de strook langs de Heereweg/Herenweg tussen Schoorl en Castricum zijn mogelijkheden aanwezig. Een sterk landelijk gebied met een goede borging van het beheer is een uitgangspunt van de gemeentelijke visie. Het landgoed wonen kan daar onder voorwaarden een bijdrage aan leveren. Bij de uitwerking van dit provinciale voornemen dient rekening gehouden met de bijdrage die deze vorm van wonen levert aan de volkshuisvestelijke doelstellingen van de gemeente Bergen, gedacht kan worden aan woningclusters of woongroepen in combinatie met een beheertaak voor een deel van het gebied. De kosten voor de inrichting van een landgoed en de natuurdoelstellingen daarbij kunnen een aanleiding zijn om vormen van landgoed wonen toe te staan. Het gemeenschappelijk (gemeenten/provincie) onderzoek moet deze vragen binnen de visieperiode beantwoorden. Vooralsnog geldt een reservering voor dit onderwerp.

Er wordt door de gemeente geen gericht beleid gevoerd om burgers in het buitengebied te vestigen. Een doelstelling is om de cultuurhistorische waardevolle stolpen in het buitengebied te behouden. Het middel hiertoe is om de functiewisseling van een agrarische functie naar een woonbestemming mogelijk te maken. Het gaat hierbij om incidentele woningbouw zonder volkshuisvestelijke achtergrond. Het landschap profiteert van deze omzetting door

het vasthouden aan gekende landschapselementen zoals stolpen. De functiewisseling dient onder randvoorwaarden van sloop van de bedrijfsgebouwen plaats te vinden.

De cultuurhistorisch waardevolle stolpen kunnen ook door splitsing van de stulp, onder een woonbestemming, voor de toekomst worden behouden. De inpassing van de nieuwe woonfunctie zal in alle gevallen moeten worden getoetst aan landschappelijke eisen. In geen van de gevallen mag de vestiging van burgers in voormalige agrarische woningen en opstallen leiden tot een beperking van de bedrijfsvoering van de in het gebied gevestigde agrarische bedrijven. Bij de uitwerking zal rekening gehouden worden met de milieuzoneering rond deze agrarische bedrijven in relatie tot de functie wonen.

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij de omzetting naar een woonfunctie een mogelijke beperking van de agrarische functie inhoudt van een functionerend agrarische bedrijf.

Indien dit het geval is kan toch tot sloop van de voormalige agrarische opstallen worden overgegaan. Daarnaast biedt het provinciaal beleid de mogelijkheid om landschappelijk storende bebouwing te slopen en dit elders te compenseren. Het provinciaal beleid biedt de mogelijkheid om het recht op compensatie, voor de kosten van de sloop en/of bedrijfsbeëindiging, elders in het gebied te compenseren met woningbouw. In dat geval zal vanuit landschappelijke overwegingen aansluiting moeten worden gezocht bij clusters van woonbebouwing of op een locatie tegen de kernen aan. In welke mate dit zich gaat voor doen is niet duidelijk, maar een goede landschappelijke inpassing van de compenserende bebouwing is essentieel om per saldo de winst op de achterblijvende locatie niet teniet te doen op de volglocaties.

Om een dergelijke sanering op gang te krijgen zijn delocaties gewenst. Het landschapsontwikkelingsplan zal vanuit kwaliteit saneringslocaties en compensatielocaties verder kunnen benoemen en uitwerken. (U) Een afzonderlijk beleid zal worden ontwikkeld om de mogelijkheden voor compenserende bouwlocaties in het landelijk gebied in beeld te brengen. (U) Het recht op bouwen op deze locaties komt dus voort uit een sanering elders in het gebied.

De visie op het wonen in het landelijk gebied dient verder te gaan dan alleen het benoemen van het gebruik van huidige woningen en bouwwerken in het gebied. Dit gaat bovendien om incidentele woningbouw, niet om woningbouw met een volkshuisvestelijke achtergrond. In de randen van de kernen in het overgangsgebied tussen dorp en landelijk gebied speelt een andere problematiek. Vanuit het Beeldkwaliteitsplan Bergen (Lit. 10) is duidelijk geworden dat enkele dorpsranden een minder passende overgang vormen op het landelijk gebied. De uitbreidingswijken uit de jaren 1970 en 1980 zijn gebouwd zonder aandacht voor de aanwezige verkavelingsstructuur, met als gevolg rechte lijnen op de overgangszone, die geen recht doen aan de vaak organische groei die historisch bij de kernen past. De dorpsrand grenst direct aan het landelijk gebied, daarvan slechts gescheiden door een parkachtige beplanting. Omdat de scheiding tussen de twee gebieden abrupt is en de bebouwing visueel in het landelijk gebied lijkt te staan is verzachting door een meer natuurlijke en niet lineaire overgang minimaal nodig om aan ruimtelijke en landschappelijke kwaliteit te winnen.

Een meer natuurlijke overgang met een hoogwaardige groene afhechting van de bebouwing op het landschap zal kwalitatief het landschap versterken. Het groen zal daarbij robuust en multifunctioneel worden aangelegd. De kosten voor het herstel van de landschappelijke kwaliteit zullen worden gedragen vanuit de ontwikkeling van woningen op of nabij de locaties. Gedacht moet worden aan woningbouw op kleine schaal, in een lage dichtheid per hectare in combinatie met groenelementen, waterberging, natuurontwikkeling, met respect voor cultuurhistorische lijnen en verkavelingsstructuren. Dit concept is onder de term korrelbebouwing bekend geworden.

4.5 LEEFBAARHEID/WELZIJN

46

Inleiding

Leefbaarheid en welzijn zijn begrippen die eerst een nadere uitleg behoeven. Met het begrip *leefbaarheid* wordt aangegeven hoe aantrekkelijk en/of geschikt een gebied of gemeenschap is om er te wonen, of te werken. Iedereen heeft een idee van de betekenis, maar de exacte omschrijving is sterk afhankelijk van tijd en plaats. Het is een uitgesproken subjectief begrip. Zo kan voor niet-economisch afhankelijke bewoners van een badplaats een bepaalde situatie in het hoogseizoen onleefbaar zijn, terwijl voor de lokale toeristische ondernemer het oordeel over de leefbaarheid op dat moment heel anders kan luiden. Leefbaarheid is dus een uitspraak over de relatie van een persoon en de omgeving.

Welzijn is de mate waarin mensen naar eigen wens en vermogen deelnemen en deel kunnen nemen aan de samenleving. Welzijn is ook de basis van waaruit mensen zelfredzaam worden en met anderen werken aan hun sociale omgeving.

Welke bijdrage kan de structuurvisie leveren aan de leefbaarheid en het welzijn van de bewoners van het gebied en de inwoners van de gemeente en de overige gebruikers?

Beleid

De Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) (Lit. 29) is een participatiewet, ze is bedoeld om mensen met een beperking blijvend te laten meedoen in de alledaagse samenleving.

Prestatieveld 1 zelf is bedoeld om dit meedoen van mensen met een beperking mogelijk te maken (inclusief beleid). De sociale samenhang en leefbaarheid moet worden versterkt *opdat* de lokale gemeenschap meer ondersteuning voor kwetsbare groepen kan dragen. De gemeente heeft de opdracht de netwerken rond kwetsbare groepen te versterken door het stimuleren van de "civil society". Met civil society wordt bedoeld een gemeenschap waarbinnen mensen elkaar georganiseerd en ongeorganiseerd ondersteunen, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk, het geven van mantelzorg, boodschappen doen voor de buurvrouw, een winkel die een sportvereniging of zorgproject sponsort, enzovoorts. De gemeente kan de civil society versterken door het verenigingsleven en vrijwilligerswerk financieel en met accommodaties te ondersteunen. De lokale overheid kan de burgermaatschappij niet maken. Wat vanuit de samenleving moet komen laat zich niet afdwingen. De gemeente kan wel de sociale samenhang bevorderen door de steun aan passende inwonersinitiatieven. Ook kunnen dorpskernen via sociale ontwikkeling (gemeenschapsvorming, onderwijs, inburgering, vorming van sociaal inwonerschap) de burgermaatschappij in de lokale samenleving versterken. Inwoners moeten worden uitgedaagd te participeren op een wijze die past bij hun interesses, belevingswereld en mogelijkheden. De kracht ligt in de sociale kwaliteit van Bergen, ofwel: het aanboren van het sociale kapitaal. Inwoners zouden hun kwaliteiten optimaal moeten inzetten voor zichzelf, hun omgeving en daarmee voor Bergen.

In het beleidsplan Maatschappelijke Ontwikkeling en Volksgezondheid 2008-2011 van de gemeente Bergen wordt in het kader van het Wmo-prestatieveld 1: Het bevorderen van de sociale samenhang in en leefbaarheid van dorpen, wijken en buurten; bij dit onderwerp stilgestaan.

Hierbij valt te denken aan:

- Sportvoorzieningen en -subsidies
- Bieden van welzijnsaccommodaties
- Bibliotheek

- Wijkgericht werken
- Onderhoud openbare ruimte
- Regie op winkelaanbod
- Speelplaatsen
- Veiligheidsbeleid

Visie

Hoofdpunten visie leefbaarheid / welzijn

- versterken sociale samenhang ook in het landelijk gebied
- voorzieningen scheppen die de zelfstandigheid bevorderen en afhankelijkheid voorkomen

De bevolking van Bergen daalt op termijn, ontgroent en vergrijsd de komende jaren. De effecten van deze demografische ontwikkelingen op het landelijk gebied zijn waarschijnlijk beperkt.

Vanuit het levensloop/preventieperspectief is het voorkomen van zorgvraag actueel. In dit licht is het van belang vooral voorzieningen te scheppen die de zelfstandigheid bevorderen en afhankelijkheid voorkomen. Het gaat dan om: Versterken lokale sociale netwerken waarin ook kwetsbare groepen kunnen participeren; bereikbaarheid voorzieningen ten behoeve van de vervulling van levensbehoeften; vergroten kennis en vaardigheden die goed zijn voor maatschappelijke participatie.

Aantrekkelijke en veilige woonomgeving

De gemeente Bergen ziet zichzelf als een dienstverlenende organisatie waarvoor de vraag een belangrijk sturingsinstrument is voor veel van haar werkzaamheden. Daarom neemt wijkgericht werken een belangrijke rol in binnen de gemeente. Dit instrument is niet alleen geschikt voor het sturen van de onderhoudswerkzaamheden en inrichting van de openbare ruimte. Wijkverenigingen kunnen ook een belangrijke rol spelen in het vormgeven van de sociale infrastructuur van wijken en buurten en signalering van sociale knelpunten. Versterken van de sociale samenhang biedt de wijkvereniging de voordelen van makkelijker contact met de achterban, verbetert het verantwoordelijkheidsgevoel voor de buurt bij bewoners en gaat daarmee de verloedering tegen.

Leefbaarheid / Sociale samenhang en het landelijk gebied

Tot nu toe is de aandacht voor de leefbaarheid en sociale samenhang in Bergen met name gericht geweest op de kernen en niet zo zeer op het landelijk gebied. Naast bijvoorbeeld de recreatieve functie van het landelijk gebied voor de inwoners van Bergen, kan ook gedacht worden aan ontwikkelingen waarbij agrariërs betekenis c.q. invulling kunnen geven aan het aanbieden en ontwikkelen van steunstructuren voor kwetsbare inwoners van Bergen, het betrekken van kwetsbare inwoners bij het onderhoud van het landelijk gebied, maar ook het ontwikkelen en aanbieden van educatieve programma's aan de jeugd. Ook kan gedacht worden aan het bieden van mogelijkheden van mantelzorg in het gebied of in het invullen van zorgfuncties door agrariërs. Voor bepaalde groepen deelnemers is het belangrijk om de band met de activiteit op het bedrijf te bestendigen.

4.6 NATUUR

Inleiding

48

In Bergen komen natuur en cultuur samen. Ongeveer de helft van het grondgebied heeft een natuurstatus. De Heere(n)weg onderlangs de duinen lijkt in eerste instantie voor een scheiding te zorgen tussen het duingebied, (dat zo op het oog nog iets heeft van oernatuur) en het polderlandschap dat door de mens is ontstaan. Zo eenvoudig ligt het niet. De Heerenweg vormt visueel gezien weliswaar een scheiding, de overgang van duin naar polder is ecologisch gezien echter een zeer waardevolle gradiënt. Maar ook het polderland herbergt belangrijke natuurwaarden. Weidevogels, soortenrijke graslanden, een uitgebreid watersysteem met watergebonden natuurwaarden. Hoe kunnen potenties benut worden en hoe krijgen belangrijke natuurwaarden de bescherming die ze verdienen? Dat is 'de natuuropgave' voor het landelijk gebied.

Beleid

De Flora- en faunawet (lit. 22) is op 1 april 2002 in werking getreden. Deze wet regelt de bescherming van planten- en diersoorten. In de Flora- en faunawet zijn EU-richtlijnen voor de bescherming van soorten opgenomen (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn) en het internationale CITES-verdrag voor de handel in bedreigde diersoorten. De wet regelt onder meer beheer, schadebestrijding, jacht, handel, bezit en andere menselijke activiteiten die een schadelijk effect kunnen hebben op beschermde soorten. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van in het wild levende planten- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is 'Nee, tenzij'. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn. Van het verbod op schadelijke handelingen ('nee') kan onder voorwaarden ('tenzij') worden afgeweken.

De Natuurbeschermingswet 1998 (lit. 25) biedt de juridische basis voor het Natuurbeleidsplan, de aanwijzing van te beschermen gebieden en landschapsgezichten, vergunningverlening, schadevergoeding, toezicht en beroep. Internationale verplichtingen uit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, maar ook verdragen als bijvoorbeeld het Verdrag van Ramsar (Wetlands) zijn hiermee in nationale regelgeving verankerd. De Natuurbeschermingswet kent drie typen gebieden:

- Natura 2000-gebieden
- beschermde natuurmonumenten
- gebieden die de Minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen zoals Wetlands

Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft 162 gebieden in Nederland aangewezen voor Natura 2000. Natura 2000 is een netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie. Door dit netwerk kunnen dieren en planten zich gemakkelijk verspreiden en handhaven. Dit komt het behoud en herstel van biodiversiteit ten goede.

Bergen is rijk bedeeld aan Natura 2000-gebieden. De gebieden Schoorlse Duinen, het Noord-Hollands Duinreservaat en Abtskolk/de Putten hebben deze beschermde status. Buitendijks wordt ook een deel van de Noordzeekustzone onder Natura 2000 gebracht.

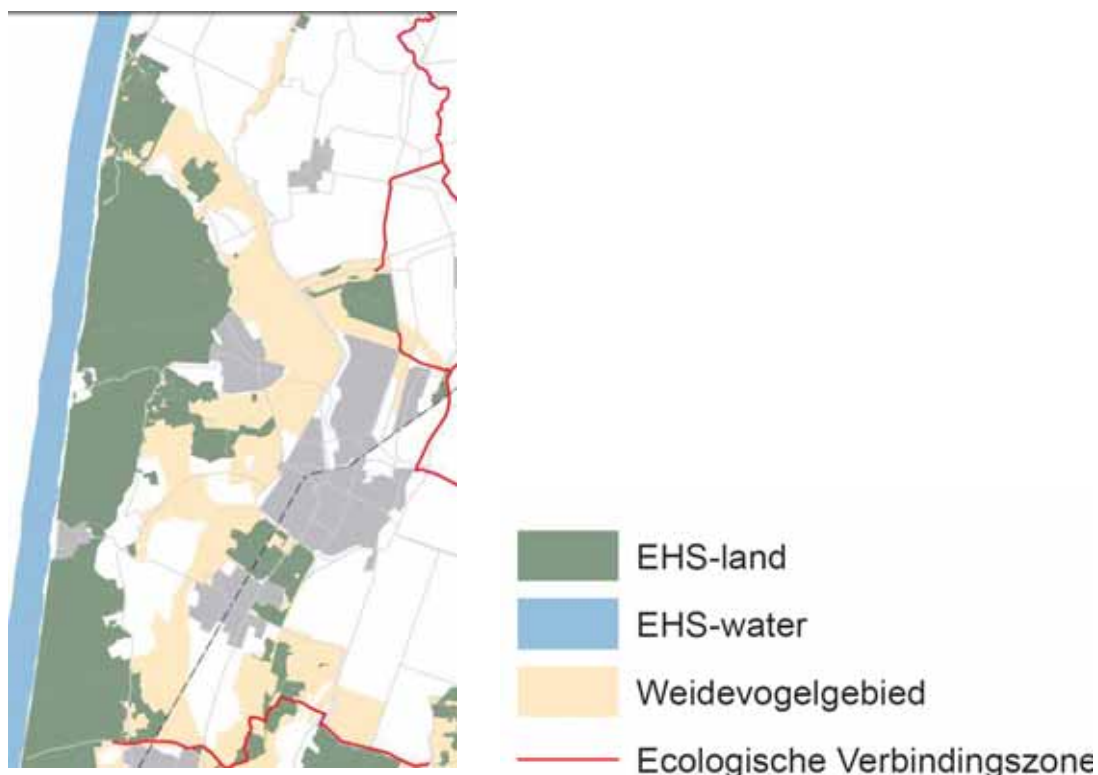
In de wet staat dat voor elk Natura 2000-gebied een beheerplan moet worden vastgesteld. Een beheerplan bevat in ieder geval de volgende zaken:

- Een uitwerking van de instandhoudingsdoelstellingen in ruimte en tijd in de vorm van een beschrijving van de noodzakelijke instandhoudingsmaatregelen.
- Beoogde resultaten met het oog op het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde plant- en diersoorten, in samenhang met het bestaande gebruik.

Voor alle Natura 2000 gebieden in Bergen worden de komende jaren beheerplannen opgesteld. De Schoorlse Duinen lopen hierbij voorop.

De provincie Noord-Holland werkt aan de aanleg van een netwerk van natuurgebieden, de ecologische hoofdstructuur (EHS). Dit doet zij samen met natuurbeherende organisaties, boeren, gemeenten en waterschappen. Het EHS-beleid is vastgelegd in de Noord-Holland Natuurlijk! (Lit. 45)

Door de EHS hebben dieren meer ruimte om voedsel te zoeken en kunnen ze makkelijker soortgenoten ontmoeten. Hierdoor nemen hun overlevingskansen toe. De EHS bestaat uit: duinen, heiden, bossen, landgoederen en ook uit nieuwe natuur op grond die voor landbouw gebruikt werd, waar vooral weidevogelbeheer plaatsvindt. De ecologische hoofdstructuur moet in 2018 klaar zijn. Het totale netwerk beslaat dan ongeveer 60.000 hectare. Het grootste deel, 50.000 hectare, krijgt een natuurbestemming. De overige 10.000 hectare houden hun agrarische bestemming. Agrariërs kunnen een overeenkomst sluiten voor agrarisch natuurbeheer. De EHS in Noord-Holland is onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur van de Rijksoverheid en het Europese natuurnetwerk 'Natura 2000'.

(kaart EHS, voorafgaand aan de herijking. Deze kaart wordt vervangen door de nieuwe EHS kaart van de provincie, wanneer deze beschikbaar komt)

Buiten de duinen liggen er aardig wat EHS-gebieden in het landelijk gebied van Bergen. Delen van de Harger- en Pettemerpolder, de Catrijpermooi, delen van de Bergermeerpolder en de Binnenduintrand zijn als EHS-gebied aangewezen en begrensd.

Sinds 2008 werkt de provincie Noord-Holland aan de 'herijking' van de EHS. Het doel van deze herijking is een ecologisch betere, financieel haalbare en sneller realiseerbare EHS te bereiken. Met de herijking wordt kritisch gekeken naar de huidige begrenzing van de EHS. Gebieden worden uit de EHS gehaald (ontgrend), bijvoorbeeld omdat de ecologische waarde niet groot genoeg is. Ook worden nieuwe gebieden aan de EHS toegevoegd (begrend), omdat hier ecologische kansen liggen. In totaal blijft het aantal hectares van de EHS even groot.

De herijking van de EHS heeft voor Bergen met name consequenties voor de Harger- en Pettemerpolder waar vrijwel de gehele polder als EHS wordt aangewezen en de gebieden rond de Voert, waar een flink aantal hectares ontgrend worden. Daarnaast worden zoekgebieden rond waterbergingslocaties aangewezen in de Vereenigde Polders. Verder zijn er wijzigingen in de binnenduintrand bij Egmond.

Op 1 januari 2010 is het nieuwe Susidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) in werking getreden. Dit stelsel vervangt het Programma Beheer. De SNL bestaat uit twee subsidieregelingen:

- voor beheer: Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL)
- voor inrichting en functieverandering: Subsidieverordening kwaliteitsimpuls

Ten behoeve van de uitvoering van de beide regelingen heeft de provincie natuurbeheerplannen opgesteld. In natuurgebiedsplannen staat aangegeven:

- waar natuur is of ontwikkeld kan worden
- wat voor natuur er is of ontwikkeld kan worden en
- hoe de natuur gemaakt, beheerd en beschermd kan worden

Voor het landelijk gebied van Bergen is het Natuurbeheerplan Noord-Holland, ILG-Regio Noord-Kennemerland (Lit. 44) van belang.

De provincie Noord-Holland heeft in 2009 een nieuwe Weidevogelvisie (Lit. 49) opgesteld. De provincie wil de achteruitgang van de weidevogelstand een halt toe roepen en ombuigen naar een toename. Bekeken is waar de goede weidevogelkernen zich nu bevinden en hoe deze het beste beheerd kunnen worden. Op basis van de nieuwe weidevogelvisie wordt een uitvoeringsdocument opgesteld waarin staat welke gebieden wel en welke gebieden niet aangewezen worden als weidevogelgebied, welk beheer er uitgevoerd moet worden en welke subsidies hiervoor beschikbaar zijn.

Tijdens de landinrichting BES zijn afspraken gemaakt over natuurontwikkeling in het landelijk gebied van Bergen. Onder andere in het 'Duurzame inrichting de Egmonden' (Lit. 20). De natuurontwikkelingsmaatregelen zijn uitgewerkt in modules. Enkele projecten uit de derde module lopen nog door, zoals versterking van de ecologische verbindingzone Heilooer Zeeweg en natuurontwikkelingsprojecten in de omgeving van Egmond Binnen.

Ruim duizend jaar geleden is vanuit deze streek de ontwikkeling van Holland begonnen. Daarvan is nog veel te zien. Verder is ook de natuur hier buitengewoon rijk, maar ook kwetsbaar. Voor de gemeente ligt er een taak om bewoners en bezoekers hier bewust van te maken. Belangrijke doelgroep zijn jongeren, die bereikt worden via het onderwijs en door middel van andere gerichte activiteiten op het gebied van natuur- en milieueducatie.

In de structuurvisie van de gemeente Alkmaar wordt aangegeven dat er ecologische verbindingzones vanuit het stedelijk gebied van Alkmaar het landelijk gebied in lopen. De structuurvisie zet in op versterking van deze verbindingen.

De beheerders van de natuurterreinen hebben hun beleid vastgelegd in beheerplannen.

Visie

Hoofdpunten visie natuur

- benutten potenties binnenduinrand, zoals kwelsituaties en duinrellen, bloemrijke graslanden, overgangen hoog/laag, zand/klei
- bij natuurontwikkeling rekening houden met de rijke cultuurhistorie van het gebied
- de bijzondere natuur in de gemeente beter zichtbaar en beleefbaar maken

In het landelijk gebied zijn de natuurwaarden sterk bepaald door de mens. Het type natuur dat hier voorkomt is voor de instandhouding nog steeds afhankelijk van menselijk beheer. Het is goed om dit te beseffen. Veel natuur komt in eigendom bij terreinbeherende instanties. Tijdens de landschapsconferentie kwam naar voren dat het heel goed mogelijk is om agrariërs in te schakelen bij het beheer hiervan. De terreinbeheerders zelf erkennen dat het voor hun onmogelijk is om zelfstandig al de natuur in het landelijk gebied te beheren.

De gemeente volgt in principe het provinciale EHS-beleid en het rijksbeleid met betrekking tot Natura 2000. Het is hierbij wel van belang dat inzichtelijk is welke consequenties een begrenzing als EHS-gebied, of een aanwijzing als Natura 2000 gebied heeft voor de omgeving. Worden agrarische bedrijven belemmerd in hun bedrijfsvoering wanneer ze nabij EHS-gebied liggen? Wat zijn de gevolgen voor recreatie en toerisme in en nabij Natura 2000 gebied? Van provincie en rijk wordt duidelijkheid verwacht over de gevolgen van hun beleid. Het belang van goede natuurbescherming wordt onderkent. Dit mag echter niet betekenen dat er onevenredige beperkingen ontstaan.

Zoals vermeld heeft de binnenduinrand belangrijke natuurpotenties. Het huidige gebruik staat ontwikkeling hiervan vaak in de weg. Duinrellen worden beïnvloed door de landbouw of raken kwijt in stedelijk gebied. Waar nu bollen in de binnenduinrand worden verbouwd liggen kansen voor natuurontwikkeling. Waar dit mogelijk is worden de kansen voor natuur in de binnenduinrand verder uitgewerkt. De bescherming en instandhouding van duinrellen wordt nader uitgewerkt in een beschermingsplan. (U)

Een bijzondere natuurwaarde wordt gevormd door de aanwezigheid van zilte graslanden en zilte polderwateren. Deze gebieden hebben grotendeels een beschermde status.

Het landelijk gebied kent een uitgebreid watersysteem. De waternatuur is weinig bekend. Initiatieven om het water schoner te krijgen en de biodiversiteit van het watersysteem te verhogen worden ondersteund. Het Waterplan Bergen, Heiloo, Castricum geeft hier nader invulling aan.

Met name in de binnenduinrand, maar ook in het polderland, is het van belang om bij natuurontwikkelingsprojecten voldoende rekening te houden met cultuurhistorische patro-

nen en waarden. In het Landschapsontwikkelingsplan dient een nadere uitwerking plaats te vinden hoe cultuurhistorisch verantwoorde natuurontwikkeling er uit ziet. (U)

De gemeente Alkmaar heeft voor haar grondgebied ecologische verbindingzones aangegeven. Het gaat om verbindingen die de natuur de stad in brengen, of die natuurgebieden of parken in de stad met elkaar verbinden. Met name in de Westrand raakt het stedelijk gebied van Alkmaar aan het grondgebied van Bergen. De mogelijkheden om aan te sluiten op de ecoverbindingen van Alkmaar verdienen het om nader onderzocht te worden.

De gemeente Bergen heeft veel natuur, van hoge kwaliteit. Dat is iets om trots op te zijn en uit te dragen. Naar de eigen bevolking en naar de bezoekers. Natuur- en milieueducatie verdient daarom meer aandacht. (U)

4.7 RECREATIE EN TOERISME

Inleiding

Recreatie en toerisme zijn de belangrijkste economische pijlers van de gemeentelijke economie. De sector biedt veel werkgelegenheid in de vele winkels en horeca en recreatie-ondernemingen in de gemeente. De lokale toeristische economie draagt voor 16% bij aan de totale lokale economie. De aanvullende detailhandel, waaronder voor een groot deel recreatief winkelen, bedraagt 15% van het geheel.

Het toeristisch aanbod in de gemeente Bergen is divers. De grootste toeristische trekkers binnen de gemeente zijn het strand, de duinen en de kernen. Hotels, cafés, restaurants, strandpaviljoens, recreatiewoningterreinen, campings en watersportmogelijkheden dragen bij aan de aantrekkelijkheid voor zowel de dagrecreant als de verblijfstoerist. Recreatie en toerisme zorgen voor een bovengemiddeld voorzieningenniveau. Ook zijn er echter mindere kanten. De parkeerdruk en -overlast, de drukte en slechte bereikbaarheid zijn hier ondermeer uitingen van. Voor de toekomst zal moeten worden nagedacht hoe overlast kan worden beperkt of zelfs voorkomen. Daarbij wordt voor oplossingsrichtingen niet alleen gekeken naar het eigen grondgebied.

Naast de grote toeristische primaire doelen voor dagrecreanten en verblijfstoeristen wordt de potentiële waarde van het landelijk gebied nog onvoldoende benut. De uitdaging voor de gemeente Bergen is om dit potentieel in de toekomst te benutten. Daarbij zal worden gekeken hoe de beleefbaarheid en bereikbaarheid van het gebied kan worden vergroot zonder daarbij de capaciteit van het gebied uit het oog te verliezen. De aandacht zal gericht zijn op verbeteren van aantrekkelijke routes voor recreatie, waarbij langzaam verkeer voorop staat.

Hoe kan de recreant worden verleid om kennis te nemen van de waarden van het gebied? Kunnen er aantrekkelijke routes voor de toerist worden aangelegd, waarbij het autogebruik wordt teruggedrongen?

In het landelijk gebied zijn voor de verblijfsrecreant voornamelijk recreatiewoningterreinen. In de afgelopen jaren is het aandeel toeristische standplaatsen teruggelopen door omzetting van de kampeerterreinen naar huisjesterreinen. Daarmee komt de beleidsmatige wens om minimaal 50% van de kampeermogelijkheden uit toeristische standplaatsen te laten staan nog steeds onder druk. Vragen die bij het voldoen aan deze beleidsmatige wens

gesteld kunnen worden, zijn hoe deze wens kan worden gefaciliteerd? Sluiten de beleidskaders nog aan bij de mogelijke oplossingsrichting?

Moet er onder voorwaarden voor grootschalige terreinen worden gekozen, of bieden kleinschalige oplossingen, zoals een natuurcamping voldoende draagkracht? Op welke wijze kan aan de wens van de verblijfstoerist worden voldaan waarbij tevens versterken en behoud van de landschappelijke kwaliteit wordt gewaarborgd?

Het landelijk gebied heeft veel waardevolle elementen, vanuit de cultuurhistorie en vanuit de natuur. De vraag kan gesteld worden of dit voldoende is om de positie van de gemeente Bergen als een aantrekkelijke verblijfplaats te behouden en te versterken. Het aantal verblijfstoeristen en verblijfsduur minimaal op peil houden, zodat bestedingen kunnen toenemen en werkgelegenheid behouden blijft, kent binnen toerisme en recreatie prioriteit. Kwaliteitsverbetering, productverbetering en differentiatie van het verblijfsaanbod met behoud van de identiteit van de kernen en de landschappelijke waarde zijn leidraad om in die ambitie te voorzien.

De huidige en toekomstige grondeigenaren en beheerders van het landelijk gebied van de gemeente Bergen kunnen een belangrijke rol spelen in het realiseren van de gewenste ambities. In het kader van de verbrede landbouw kunnen agrariërs het toeristisch aanbod versterken. Daarbij kan gedacht worden aan Bed & Breakfast voorzieningen (Boerenkamer, Hooiberghutten), verkoop van streekgebonden producten, kleinschalig kamperen of uitbreiding van bestaande kleinschalige kampeerterreinen.

Het belang van toerisme voor Bergen is duidelijk. De uitdaging is voor de komende jaren gelegen in het behouden en versterken van aanbod voor eigen bewoners, dagrecreanten en verblijfstoeristen met behoud van de landschappelijke, natuurcultuurhistorische waarden.

Beleid

Provinciaal beleid

In de provinciale structuurvisie is een apart hoofdstuk opgenomen over de economische ontwikkeling van de kustzone. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de badplaatsen langs de kust. Aandacht voor infrastructuur is essentieel bij de ontwikkeling van gebieden. De provinciale structuurvisie beschrijft de waarde van de landelijke gebieden voor de stedelijke concentraties.

Noord-Holland Noord Duurzaam (april 2009)

Fase 1 van de ontwikkelingsopgaven voor de regio in het kader van verstedelijkingsafspraken 2010-2020. Missie betreft het realiseren van een duurzaam en bereikbaar Noord-Holland Noord met een evenwichtige woon-werk-balans en behoud en versterking van zowel de unieke landschappelijke en stedelijke kwaliteiten als van het voorzieningenniveau in de vitale plattelandskernen.

De missie is onderverdeeld in 6 ontwikkelingsopgaven: energieneutrale regio, versterken economie, investeren in agribusiness, herstructureren en energiezuinig renoveren, toerisme van kust tot kust en een vitaal platteland. Randvoorwaarde binnen fase 1 is bereikbaarheid van aanbod.

Noord-Holland Noord in Balans (oktober 2009)

Nader specificeren van fase 1 (NHN Duurzaam) waarbij ontwikkelingsopgaven nader zijn afgestemd en samengevoegd tot Woon, Werk en Bereikbare regio.

54

Het doel van het document is enerzijds inzet voor subsidie Rijk en Provincie anderzijds nadere invulling voor regionale afstemming van de door bestuurders aangeleverde onderliggende projecten.

Het sociaal economisch belang van toerisme dient te worden benadrukt. Verscheidenheid van de kust in combinatie met karakteristiek open platteland en vele historische kernen oefent een grote aantrekkingskracht uit op verblijfs- en dagrecreanten.

Visie op toerisme en recreatie

De "Visie op toerisme en recreatie" is op 28 juni 2005 door de raad vastgesteld en is daarmee een leidend stuk voor het beleidsveld.

Aanleiding

Toerisme en recreatie spelen duidelijk een rol in de gemeente Bergen. In "Parels aan de Kust" is een visie weer gegeven. Het opstellen van de visie heeft tot doel om kort en bondig aan te geven wat de centrale doelstellingen van toerisme en recreatie in de gemeente Bergen zijn, hoe deze bereikt moeten worden en wat de rol van de gemeente (en andere partijen) hierin moet zijn.

Toeristisch-recreatieve betekenis voor de gemeente Bergen

De gemeente Bergen heeft de toerist van vandaag heel wat te bieden. De vakantieganger wil afwisseling en dat heeft Bergen in huis. Er zijn weinig actuele onderzoeken naar bezoekers aan de gemeente Bergen, maar uit een onderzoek van Toerisme Recreatie Nederland in 2001 blijkt onder meer dat 1.135.000 dagjesmensen naar Egmond aan Zee kwamen, waar zij elk een bedrag van gemiddeld € 18,40 per persoon besteedden. Bergen aan Zee verwelkomde dat jaar 1.022.000 dagbezoekers, die elk ongeveer € 17,40 uitgaven. Verder blijkt uit de aangiften van de toeristenbelasting dat in datzelfde jaar bijna twee miljoen overnachtingen hebben plaatsgevonden in de hele gemeente Bergen.

Toerisme en recreatie zijn van groot belang voor de lokale economie en de werkgelegenheid in de gemeente. Het voortbestaan van bepaalde basisvoorzieningen in de kernen, zoals dienstverlening en detailhandel, is hier zelfs grotendeels van afhankelijk. Kijkend naar het economisch belang in de horecabranche blijkt dat Bergen op dit moment per tienduizend inwoners 51,4 horeca-vestigingen telt met in totaal 255,5 werkzame personen. Vergeleken met nationale kerncijfers (25,4 vestigingen met 163,1 werkzame personen) kan geconcludeerd worden dat Bergen een bovengemiddeld aantal vestigingen en banen heeft in deze sector. Het voorzieningenniveau ligt aanzienlijk hoger dan gemiddeld, dankzij een relatief groot aandeel toeristen en dagrecreanten.

Doelstellingen van de visie

Mede op basis van eerder in commissie en raad genoemde discussiepunten kunnen de volgende doelstellingen worden gehanteerd:

- het verhogen van de kwaliteit op het gebied van mobiliteit, ruimtelijke ordening, openbare ruimte, cultuurhistorische beleving en natuur
- verlenging van het toeristisch-recreatieve seizoen
- efficiënte samenwerking met alle bij het toerisme betrokken partijen

- voldoende draagvlak onder de inwoners van Bergen / toerisme meer regionaal benaderen
- afstemming van activiteiten en visie met andere werkterreinen (b.v. natuur, kunst en cultuur en ruimtelijke ordening), zowel intern als extern
- streven naar meer bestedingen van de toerist
- behoud en/of versterking van de toeristische positie van de verschillende kernen binnen de gemeente Bergen.

Profilering per kern

De bovengenoemde doelstellingen gelden voor de gehele gemeente Bergen; de toerist ziet Bergen als één geheel.

De gemeente Bergen bestaat uit een groot aantal kernen. De deelgebieden Egmond, Bergen en Schoorl hebben elk hun eigen identiteit, hun 'unieke verkooppunten' en de daarbij behorende doelgroep. Belangrijk voor de kracht van de gemeente Bergen als toeristische trekpleister is deze verschillende identiteiten te koesteren.

Egmond staat voor de gezellige familiebadplaats, waar altijd iets te beleven valt en een grote variëteit aan restaurants, strandpaviljoens en winkels is. Daarnaast bieden de cultuur-historie en bollenvelden van Egmond aan den Hoef en Egmond-Binnen een uniek aanbod voor specifieke doelgroepen toeristen.

In Bergen zijn kunst, cultuur en cultuurhistorie de elementen die de sfeer en het imago van het dorp bepalen. De badplaats Bergen aan Zee ligt midden in de natuur en heeft een heel eigen sfeer, met het zeeaquarium en het levendige strand in de zomermaanden.

De verschillende kernen van Schoorl vormen een oase van rust, waarin de liefhebber van rust en natuur zich thuis voelt. Het Nationaal Park de 'Schoorse duinen' is het breedste en meest gevarieerde natuurgebied langs de Nederlandse kust en de locatie voor vele wandel- en fietstochten.

Deze identiteiten zijn historisch zo gegroeid en vullen elkaar perfect aan. Hoe om te gaan met deze identiteiten is een belangrijke keuze die verder uitgewerkt wordt in samenwerking met andere taakvelden en disciplines.

De eerder genoemde doelstellingen staan centraal bij de uitwerking. De uitwerkingspunten worden de komende jaren ieder apart uitgewerkt. (U) Elk onderdeel moet voldoen aan de hierboven genoemde doelstellingen. Daarnaast moeten de verschillende onderdelen voldoen aan de volgende criteria:

- het erkennen van de unieke verkoopargumenten van de drie kernen en van de unieke
- verkooppunten van het geheel: het strand, de duinen en het achterland
- selectieve groei
- het optimaal benutten van de aanwezige voorzieningen
- een optimale mix van promotie en informatie
- een actieprogramma per kern en per geheel

Om de effecten te meten wordt een monitoringssysteem opgezet, waarbij de ervaringen van de toerist onderzocht worden en beleidsuitgangspunten worden beschouwd. (U)

De gemeente moet duidelijkheid verschaffen aan een ieder over de mogelijkheden en de onmogelijkheden van toerisme in de gemeente Bergen in de toekomst en hierop vervolgens

actie ondernemen. Dit vraagt om een marktgerichte benadering, waarin de gemeente beter weet wat er leeft en speelt op toeristisch-recreatief gebied in Bergen en hier op inspeelt.

56

Dit dient mede gerealiseerd te worden door een verbetering van de overlegsituaties met de (vertegenwoordigers van de) sector en een goede interne afstemming met aan het toerisme en recreatie verbonden beleidsterreinen (integraal denken).

Kampeerbeleid (2007)

Kernpunten van het kampeerbeleid zijn het behouden en versterken van de positie van de gemeente Bergen als aantrekkelijke verblijfplaats door kwaliteitsverbetering, differentiatie van het verblijfsaanbod, behoud van de identiteit van de kernen en productvernieuwing, zodat het aantal verblijfstoeristen en de verblijfsduur minimaal op peil blijft en kan toenemen, waardoor de bestedingen toenemen en de werkgelegenheid wordt vergroot.

Bij het vaststellen van het beleid zijn de volgende uitgangspunten geformuleerd: zonerings- in krimp-, consolidatie- en zoekgebieden, loskoppeling in het landelijk gebied van de agrarische sector en het kleinschalig kamperen, geen natuurcampings, kleinschalig kamperen mag onder voorwaarden doorgroeien naar regulier terrein

Ruimtelijke visie op hotels en pensions (21-4-2009)

Erkenning economisch belang toerisme voor de gemeente Bergen. Toerisme is een belangrijke economische motor. Wens toekomst kwaliteitsimpuls. Noodzakelijk om in te spelen op behoefte in markt en veranderingen in wensen.

Uitgangspunten:

- logiesverstrekking accommodaties van groot direct en indirect belang. Bestaand aanbod
- minimaal handhaven
- toename in verblijf met name door verlengen verblijfsduur
- inzet op seizoensverlenging
- accent niet alleen op luxe, ook diversiteit
- nieuw ontwikkelingen moeten versterken op basis van onderscheiden vermogen
- ruimtelijke inpassing in karakter omgeving

Visie

Hoofdpijnen visie recreatie en toerisme

- het recreatief aantrekkelijke karakter van het landelijk gebied wordt behouden en versterkt en gepositioneerd binnen het regionale aanbod
- er is in het landelijk gebied in principe geen ruimte voor grootschalige toeristische attracties
- er wordt ruimte geboden aan extra mogelijkheden voor kamperen

De recreatie en toerisme sector is van groot economisch belang voor de gemeente. Voor de verschillende kernen worden profielen ontwikkeld waarin de identiteit van de plaats wordt vastgelegd. Dit geldt als uitgangspunt voor de verdere ontwikkeling van de kern op het vlak van recreatie en toerisme. Hiermee wordt een breed en kenbaar aanbod aan de recreant en toerist aangeboden.

Het hoofddoel van het bezoek is nog steeds het strand en de duinen. Het landelijk gebied is zowel transitiegebied als verblijfsgebied binnen het toeristisch recreatief aanbod van de gemeente. De waarde van het gebied wordt de toerist duidelijk gemaakt door explicatieborden, waarmee wordt uitgelegd hoe het gebied is ontstaan en waar dat zichtbaar is, wat er in het gebied dus cultuurhistorisch en natuurlijk is te beleven. Het gros van de gasten komt met mooi weer. Een essentieel onderdeel van het toeristisch beleid is om een seizoensverlenging te bevorderen. Dus ook aandacht voor de seizoenen rond de zomer. Voorjaar en najaar moeten worden benut om de actieve toerist naar de gemeente te halen. Fietsen, wandelen en kanovaren zijn bij uitstek onderdelen waaraan deze toerist zich overgeeft. Binnen Bergen is dit mogelijk, maar moet verder worden uitgewerkt in aansluiting op bestaande netwerken. Bergen is naast een zelfstandig mooi product ook een onderdeel van de regio Alkmaar en Noord-Holland. De positionering binnen deze verbanden moet worden benadrukt.

Er wordt ingezet op een betere toegankelijkheid en daarmee een betere beleefbaarheid van het gebied door de aanleg van losliggende fietspaden in oost-west richting, waarmee de "stad" met het landelijk gebied en strand/duinen wordt verbonden. Daarnaast wordt de fietsinfrastructuur verbeterd door ontbrekende schakels in noord-zuid richting aan te leggen. (U)Verder vindt voltooiing plaats van het wandelpadennetwerk, dat tot stand komt in samenwerking met de buurgemeenten Alkmaar en Heiloo.(U)

Het landelijk gebied heeft een belangrijke functie als groen voor het HAL-gebied. De bereikbaarheid van het gebied voor inwoners van de gemeente Alkmaar-Heerhugowaard en Langedijk is met de aanleg van een fietsbrug bij de Fransman in Alkmaar sterk verbeterd. In aanvulling hierop moeten heldere fietsstructuren worden aangeboden. Deze functie wordt ondersteund met een beleid dat gericht is op het behoud van groene elementen en het groene karakter van het gebied. Het silhouet vanuit deze stedelijke concentratie moet worden gekoesterd. Binnen het gebied zullen dan ook nieuwe grootschalige stedelijke elementen worden afgewezen. Hoewel in deze visie het landelijk gebied van Bergen als "een tuin" voor de HAL dient, staat primair vast dat hetzelfde gebied ook door de eigen inwoners als aantrekkelijk en gebruiksvriendelijk gebied wordt gezien. Dit is een van de uitkomsten uit de landschapsconferentie. Behoud en ontwikkeling van de waarden moeten in het land-

schapsontwikkelingsplan verder worden uitgewerkt. Dit betekent ook een tegengaan van verrommeling in het gebied.

Om de gasten op te vangen wordt verblijf in verschillende accommodaties aangeboden. Binnen de kernen gaat dit vooral om hotels, pensions, zomerhuisjes, bed en breakfast, en dergelijke. De branche dient een regelmatige check te houden op de klanttevredenheid en tijdig bijsturen als de klantwensen op accommodatie niveau of kwaliteit afwijken van het aangeboden product. Voor het landelijk gebied is vooral het verblijf in recreatiewoningen, groepsaccommodaties en op campings van belang.

In de afgelopen jaren zijn vooral campings omgezet naar terrein voor stacaravans en recreatiewoningen. Redenen hiervoor zijn de individualisering, de waardevermeerdering die ontstaat bij verstening van een terrein en de wens om tot seizoensverlenging te komen. De gemeente Bergen wil een breed toeristisch/recreatief product aanleveren, waarin veel gasten kunnen worden bediend. De sterke afname van seizoenskampeerplaatsen wordt gecompenseerd door het creëren van nieuwe kampeermogelijkheden binnen de gemeente. Binnen het landelijk gebied wordt het onder voorwaarden, zoals geschikte infrastructuur, mogelijk gemaakt om op het agrarisch bouwvlak maximaal 15 kampeermiddelen in het seizoen toe te staan. Een deel van de verloren kampeerplaatsen zal hiermee worden gecompenseerd. Binnen het onderdeel kamperen zal ook het segment natuur kamperen voor in het seizoen worden ontwikkeld. (U) De Kampeernota zal op de nieuwe visie worden herijkt. (U)

De laatste jaren is een sterke ontwikkeling zichtbaar in het camperkamperen. In de gemeente Bergen zijn campings aanwezig die deze gasten kunnen ontvangen. Het karakter van het type recreëren verhoudt zich echter niet met het gereguleerde kamperen. Een camperaar kiest voor vrijheid. Binnen het brede aanbod wordt op enkele plaatsen voor het seizoen buiten reguliere kampeerterrinen een zogenaamde GOP (gereguleerde overnachtings plaats) ingericht. Onderzocht wordt of aansluiting kan worden gezocht bij parkeerplaatsen bij sportterreinen, bij een eventuele omlegging van de N9 bij Schoorldam, jachthaven, Hondsbossche Zeewering en dergelijke, in het buitengebied. (U)

Het profiel van de gemeente is voornamelijk gericht op de rust en natuur in Schoorl, kunst en cultuur in Bergen en things-to-do in de kern van de Egmondse. De nadruk ligt hierbij op kleinschaligheid en een maat die bij het gebied past. Grootschaligheid is geen kenmerk van de functies in het landelijk gebied. Het primaat van het gebied ligt bij agrarische bedrijvigheid en natuur. Deze functies zijn volwaardig en vooralsnog duurzaam. Pas als de landbouw geen invulling meer kan geven aan het beheer van het landschap zullen andere functies worden overwogen. Binnen deze visieperiode wordt dit niet voorzien.

In principe zullen geen voorzieningen worden getroffen tot omvorming van (delen) van het gebied voor grootschalige toeristische attracties, tenzij de landbouwsector aantoonbaar terugtreedt, landbouwgronden vrijvallen, goede landschappelijke inpassing wordt gewaarborgd, ruimte innovatief wordt gebruikt, een oplossing wordt gevonden voor de verkeersaantrekkende werking, het een duidelijke aanvulling op het toeristisch recreatief aanbod betreft en dit passend is binnen het provinciaal beleid.

De Hargervaart vormt in het seizoen een belangrijke aanlegplaats voor plezierjachten. In de volksmond wordt dit de drijvende camping genoemd. De ligging van de vaart ten opzichte van het strand, duinen, zee en dijk is langs de Nederlandse kust uniek en daardoor een blijvende trekker. Dit is de enige vorm van waterrecreatie binnen de gemeente.

Het voorziet in een behoefte. Vanwege de verscherpte regelgeving rond waterrecreatie dienen investering in milieu gerelateerde zaken gedaan te worden langs de vaart. De drijvende camping is een wezenlijk onderdeel van de recreatieve/toeristische infrastructuur van de gemeente en zal gehandhaafd worden. Met relevante partners zal worden gezocht naar oplossingen voor de verscherpte regelgeving.

Aan het eind van de Hargervaart zal de passantenhaven een kwaliteitsimpuls krijgen. (U) Deze ligplaatsen zullen grotendeels worden gebruikt voor passanten om een zo groot mogelijk publiek naar deze haven te krijgen. Met relevante partijen zal worden gezocht naar financiering en beheer van dit project. In aanvulling op deze voorzieningen zullen enkele camperplaatsen op het haventerrein worden ingericht, waarbij een combinatie voor de voorzieningen wordt gezocht met de infrastructuur voor de jachthaven. In de gemeente Bergen zullen verspreid over het grondgebied verschillende gereguleerde overnachtingplaatsen voor campers worden ingericht. Een plaats zal worden ingericht met voorzieningen zoals waterinnamepunten en stortpunten voor afvalwater.

Een andere vorm van waterrecreatie zal worden ontwikkeld met gebruikmaking van het netwerk van vaarten in het gebied in aansluiting op de vaarwegen in de buurgemeenten, waardoor aantrekkelijke routes voor kanovaarders ontstaan. (U)

Het toerisme genereert veel verkeer. De inzet zal gericht zijn op het verleiden van de automobilist om toch vooral de fiets te nemen of het openbaar vervoer. Toch zal het autoverkeer ook in de visieperiode de belangrijkste vervoerskeuze blijven. Om te voorkomen dat de kernen en de onderliggende infrastructuur verstopten zullen aanvullende verkeersmaatregelen worden genomen. In het thema verkeer is dit onderdeel uitgeschreven.

De gemeente en sportverenigingen voeren overleg over een concentratie van sportvoorzieningen in Egmond-Binnen, Egmond aan den Hoef en Egmond aan Zee. De exacte locatie van de concentratie aan sportverenigingen dient nader te worden bepaald.

4.8 ECONOMIE / BEDRIJVGHEID

Inleiding

In het landelijk gebied worden veel economische activiteiten ondernomen. Het hoofdaccent ligt op agrarische en recreatieve activiteiten. Deze activiteiten zijn reeds beschreven in de paragrafen Recreatie/toerisme en Landbouw. De overige bedrijvigheid komt in deze paragraaf aan de orde.

Bedrijven zijn in het algemeen gevestigd op een van de drie bedrijventerreinen in de gemeente Bergen. Daarnaast is bedrijvigheid gevestigd in de verschillende kernen in of nabij woonwijken. Verder is de regiofunctie van de Boekelermeer van belang. Op de bedrijventerreinen in Bergen is nog slechts een enkele kavel beschikbaar voor uitgifte en vestiging van bedrijvigheid. In het landelijk gebied is ook een breed spectrum van bedrijvigheid aanwezig, zoals timmerbedrijf, loonwerkbedrijf, maneges, tankstation, composteer inrichting, en dergelijke. Moeten al deze activiteiten een plaats houden in het gebied? Of zijn er nieuwe zelfstandige economische activiteiten mogelijk in het gebied? En waar dan? Welke rol hebben de MOB complexen hierin? Kan worden aangesloten op agrarische bedrijvigheid? En hoe gaan wij om met uitplaatsing van hinderlijke bedrijven in de kernen?

Beleid

Het provinciaal beleid voor bedrijven en bedrijvigheid is doorvertaald naar de regionale bedrijventerreinvisie voor Noord-Kennemerland. De kern van de regiovisie dat bedrijvigheid moet worden gevestigd op een bedrijventerrein. In de regio is een geleding opgesteld rond de grootte en functie van het bedrijf. Bedrijvigheid boven een bepaalde milieucategorie moeten worden gevestigd op daartoe bestemde terreinen. Voor deze bedrijven is de Boekelermeer de aangewezen vestigingsplaats. Daarnaast geldt als criterium de functie die het bedrijf vervult en het werkgebied. Bij bedrijven die een regionale functie hebben, dus niet lokaal bedienend zijn, wordt voor vestiging doorverwezen naar de Boekelermeer. Bedrijven die thans in de kernen zijn gevestigd dienen een toereikende milieuv vergunning te hebben. Deze vergunning bepaalt de milieuruimte van het bedrijf. Bij groei of strengere milieuwetgeving is vaak de enige optie verplaatsing en beëindiging van de activiteiten ter plaatse. Dit betekent dat het bedrijf dan ook vaak naar buiten de gemeente moet verhuizen. Het provinciaal beleid voorziet in de inrichting van een enkel nieuw bedrijventerrein in de regio, niet in de gemeente Bergen. In het nieuwe provinciale beleid wordt ook uitgegaan van de zogenaamde SER ladder. Primair moet de opgave opgelost worden binnen bestaande bedrijventerreinen. Op deze terreinen moet door herstructurering, intensivering, combineren en/of transformeren ruimte worden gecreëerd. Ook geeft het beleid meer aandacht aan de inpassing van de bedrijventerreinen in het landschap.

In het provinciaal beleid zijn geen weidewinkels toegestaan. (Dit is grootschalige detailhandel in landelijk gebieden).

Detailhandelsstructuurvisie (2008)

In 2008 is de detailhandelsstructuurvisie voor de kernen van de gemeente Bergen vastgesteld. In het stuk wordt naast de identiteit van de verschillende kernen vooral ingegaan op de detailhandel structuur in de verschillende kernen. Als uitgangspunt is vastgesteld de identiteit en winkelstructuur te behouden en te versterken, met daarnaast een inzet om te komen tot kwaliteitsverbetering.

De gemeente Bergen kent een breed aanbod in de detailhandelssector. De reden hiervan is mede gelegen in de sterke toeristische bewinkeling. Inzet is gericht op het behoud recreatief toeristisch aanbod winkels. Vastgelegd dan ook is het belang om het bestaande aanbod te versterken en te komen tot concentratie van de groeimogelijkheden. De visie stelt verder dat buiten de kernen zoveel mogelijk detailhandelsontwikkeling dient te worden tegengegaan. Weidewinkels zijn niet gewenst. De detailhandel heeft geen plaats in het landelijk gebied.

Noord Holland Noord Duurzaam (april 2009)

Fase 1 van de ontwikkelingsopgaven voor de regio in het kader van verstedelijkingsafspraken 2010-2020. Missie betreft het realiseren van een duurzaam en bereikbaar Noord-Holland Noord met een evenwichtige woon-werk-balans en behoud en versterking van zowel de unieke landschappelijke en stedelijke kwaliteiten als van het voorzieningenniveau in de vitale plattelandskernen.

De missie is onderverdeeld in 6 ontwikkelingsopgaven: energieneutrale regio, versterken economie, investeren in agribusiness, herstructureren en energiezuinig renoveren, toerisme van kust tot kust en een vitaal platteland.

Randvoorwaarde binnen fase 1 is bereikbaarheid van aanbod.

Noord Holland Noord in Balans (oktober 2009)

Nader specificeren van fase 1 (NHN Duurzaam) waarbij ontwikkelingsopgaven nader zijn afgestemd en samengevoegd tot Woon, Werk en Bereikbare regio.

Doel document is enerzijds inzet voor subsidie Rijk en Provincie anderzijds nadere invulling voor regionale afstemming van de door bestuurders aangeleverde onderliggende projecten. Toeristisch is het benadrukken van sociaal economisch belang. Verscheidenheid kust in combinatie met karakteristieke open platteland en vele historische kernen oefenen een grote aantrekkingskracht uit op verblijfs- en dagrecreanten.

Herstructureringsprogramma Bedrijventerreinen (2009)

In kader van afstemming op provinciaal niveau en de mogelijke financiële bijdrage in herstructureren en revitaliseren van bestaand bedrijventerreinen is dit programma opgesteld voor de regio Alkmaar.

Doel is groei en aantrekkelijkheid te behouden. Extra uitbreiding van dit areaal alleen conform de SER-ladder.

Regionale Detailhandelsstructuurvisie (2010)

In navolging van de lokale detailhandelsvisie wordt op verzoek van provincie regionaal een detailhandelsstructuurvisie opgesteld. Met name om af te stemmen binnen de regio en daarmee ongewenste ontwikkelingen, zoals leegstand en jarenlang tegenvallende resultaten, tegen te gaan.

Behoud van bestaand aanbod is een van de uitgangspunten. De lokaal aangegeven ontwikkelingen worden ook regionaal meegenomen.

Er wordt ingezet op de volgende beleidsuitgangspunten:

1. Concentratiegebieden.
2. In concentratiegebieden geen omzetting van hotels en pensions in andere functies toestaan, tenzij uit economisch oogpunt objectief is vastgesteld dat de functie niet rendabel is te maken (het omzettingsverzoek wordt in dat geval voorgelegd aan de raad).
3. In concentratiegebieden nieuw vestiging van hotels en pensions stimuleren mits ruimtelijk inpasbaar.
4. Gemengde gebieden.

Visie

Hoofdpijnen visie economie / bedrijvigheid

- de belangrijkste economische bedrijvigheid in het landelijk gebied blijft de agrarische bedrijvigheid
- voor nieuwe bedrijvigheid is in het buitengebied in principe geen ruimte
- vrijkomende agrarische bebouwing kan, onder voorwaarden, wel ruimte bieden aan kleinschalige bedrijvigheid

Het landelijk gebied zal geen mogelijkheden bieden voor de vestiging van detailhandel. In het algemeen wordt ook nieuwe bedrijvigheid uitgesloten. Dit sluit aan op de inbreng vanuit de Landschapsconferentie en Landschapscafé's.

Uitgangspunt is dat economische bedrijvigheid zich in principe op een bedrijventerrein vestigt. Indien hier geen plaats is moet naar een vestiging buiten de gemeente worden omgezien.

De bedrijventerreinen van de gemeente Bergen zitten vol. Binnen het provinciale beleid zal nagegaan worden of op deze terreinen ruimtewinst is te boeken door herstructurering, herverkaveling, sanering, en dergelijke.

Lokaal gebonden kleinschalige bedrijvigheid zonder verkeersaantrekkende werking kan onder voorwaarden een plaats krijgen in het landelijk gebied. Hierbij wordt er voor gekozen om in vrijkomende agrarische bebouwing een vestiging mogelijk te maken of kleinschalige bedrijvigheid als verbredingsactiviteit toe te staan bij het agrarisch bedrijf. In het laatste geval dient dit het karakter te behouden van nevenactiviteit en niet doorgroeien tot hoofdactiviteit.

Het MOB terrein in Egmond aan den Hoef is aan de functie defensiedoeleinden onttrokken. Het terrein is gelegen in de zone van de Hoeverweg, een doorgaande route. In enkele kernen is een knelpunt in de vorm van een enkel bedrijf dat tegen de grenzen van de milieuvergunning is aangegroeid. Deze bedrijven kunnen verplaatsen naar het voormalige MOB terrein aan de Hoeverweg te Egmond aan den Hoef. Als uitgangspunt wordt daarbij het provinciaal beleid gehanteerd.

Het voormalig Mobilisatie complex Bergen is niet gelegen aan een doorgaande weg. De plannen voor de omliggende gronden zijn het versterken van de natuurwaarden. Het is niet passend om een terrein te ontwikkelen met verkeersaantrekkende werking. Het terrein van het MOB Bergen zal daarom niet ingezet worden voor de ontwikkeling van een bedrijfsterein.

4.9 VERKEER

Inleiding

Bergen is een toeristische gemeente. De stranden en duinen, waar de gemeente Bergen rijk aan is, hebben een grote aantrekkingskracht. Het gehele jaar door, maar vooral op de mooie zomerse dagen, komen vele mensen hier op af. Tegelijkertijd willen we graag een zorgvuldige ontwikkeling van onze gemeente. Dat maakt met name de afwikkeling van het strandverkeer tot een van de grootste verkeerskundige dilemma's in de gemeente. De

aantrekkingskracht van de kustzone voor de vele strandtoeristen op de mooie dagen is economisch van belang. Tegelijkertijd hechten we belang aan het leefklimaat voor onze eigen inwoners, ook in het landelijk gebied. In hoeverre willen we (grote) bedragen investeren in het beter afwickelen van strandverkeer en de bijbehorende parkeerdruk als het om "maar 5 tot 10 dagen per jaar" gaat? In welke mate rechtvaardigt dat eventuele forse (permanente) ingrepen in de landschappelijk waardevolle gebieden in het landelijk gebied?

Beleid

Het "Provinciale verkeer- en vervoersplan" (Lit. 47) zet in op een zogenaamd vraagvolgend, faciliterend beleid. Dit houdt in dat alternatieven voor het autoverkeer niet worden opgedrongen, maar aantrekkelijker worden gemaakt voor gebruikers. Centraal in de provinciale aanpak staat dat de bestaande netwerken zo goed mogelijk worden benut, zowel afzonderlijk als in hun samenhang. De reiziger moet het gemakkelijk worden gemaakt om de voor hem beste combinatie van vervoersopties te gebruiken.

In de Regionale Bereikbaarheidsvisie Noord-Kennemerland (Lit. 51) wordt aangegeven dat de ambitie voor het kustgebied zich richt op een goede bereikbaarheid op drukke momenten in het zomerseizoen (met uitzondering van de acht drukste dagen). Snel busvervoer moet hieraan bijdragen. Verder wordt aangegeven dat de problematiek van de (on)bereikbaarheid vooral zit in de doorstromingsproblematiek op de Ring Alkmaar en het gebrek aan voldoende parkeerplaatsen (voor zowel auto als fiets) aan de kust (en de vertraging die dat kost) en niet zozeer in eventueel op te lopen vertraging in het tussenliggende buitengebied. "Bij de oplossingsrichtingen ligt de nadruk op het bieden van meer keuzemogelijkheden voor de reiziger. Dit kan door een integraal pakket van maatregelen te ontwikkelen, waarbij de fiets en het openbaar vervoer een grotere rol gaan spelen, met name op die plaatsen en tijden waarop zij een meerwaarde kunnen bieden ten opzichte van de auto".

Onderdeel van de 'Regionale Bereikbaarheidsvisie' is het uitvoeringsplan 'Bereikbaarheid Kust' (Lit. 39), het gezamenlijke project van de provincie Noord-Holland en de gemeenten Bergen, Harenkarspel en Zijpe. Dit project had een looptijd van 2006 t/m 2008. Vanaf 2009 heeft de gemeente Bergen eigen middelen hiervoor in de begroting opgenomen en kan voor infrastructurele maatregelen een beroep worden gedaan op een provinciale bijdrage. Hierbij kan gedacht worden aan nieuwe fietspaden of andere fietsvoorzieningen, het inrichten van overloopparkerterreinen en transferia en het inzetten van verkeersregelaars.

In het document 'Categorisering wegen' (Lit. 12), uit 2005 heeft de gemeente vastgelegd welke functie de wegen in het buitengebied hebben: ontsluitingsweg of erftoegangsweg. De 'Notitie Ruimtelijk Parkeerbeleid 2009' (Lit. 15) van de gemeente geeft eisen met betrekking tot parkeervoorzieningen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Visie

Hoofdpunten visie verkeer

- veilige polderwegen, sluijverkeer wordt ontmoedigd
- bereikbaarheid van de kust blijft een belangrijk speerpunt. Er wordt eerst ingezet op optimalisering van bestaande voorzieningen en het toevoegen van nieuwe kleinschalige voorzieningen, met name nieuw fietsinfrastructuur
- een nieuwe afslag van de A9 bij Heiloo mag niet voor extra verkeer door de bebouwing van Egmond-Binnen zorgen

In het landelijk gebied is de verkeersveiligheid van de polderwegen van groot belang. Over het algemeen zijn de polderwegen vrij smal en niet berekend op drukke verkeersstromen. Vooral op wegen met veel fietsverkeer en landbouwverkeer leidt dit tot knelpunten. Verkeersluwer maken van deze wegen is gewenst, zodat de kwaliteit van wegen en bermen op peil blijft. Verder is er behoefte aan meer passeerplaatsen langs polderwegen. (U) Het bestaande wegennet biedt geen ruimte voor nieuwe grote verkeersaantrekkende ontwikkelingen.

De toename van het aantal paarden brengt meer ruiterverkeer met zich mee in het landelijk gebied. De polderwegen zijn hier niet op afgestemd. Nieuwe ruiterroutes in het landelijk gebied, met aansluitingen op het ruiterspadennetwerk in de duinen, bieden een oplossing. (U)

Een belangrijk knelpunt is de aansluiting van de Kalkovensweg op de Hoeverweg. Hier moet in overleg met de provincie snel een verkeersveiligere oplossing gevonden worden. (U)

Een ander aandachtspunt wordt de nieuwe afslag van de A9 ter hoogte van Heiloo. Deze nieuwe afslag mag niet betekenen dat er een nieuwe (sluip)route naar de kust ontstaat via de Vennewatersweg, andere polderwegen en de kern van Egmond-Binnen.

Voor de bereikbaarheid van de kust is het streefbeeld voor 2020 dat de afwikkeling van het strandverkeer geschiedt met een acceptabele vorm van overlast voor onze inwoners. Er wordt ingezet op een aantrekkelijke en bereikbare kustzone evenals op het verminderen van de overlast voor de bewoners van de kernen en het landelijk gebied. Wel is daarbij de acceptatie dat ons gebied slechts een beperkte capaciteit heeft en dat je op stranddagen soms in de file staat en niet altijd snel op het strand kan komen. Er wordt op zoek gegaan naar verbetering van de afwikkeling van het strandverkeer en vermindering van de parkeerdruk op daarvoor niet geëigende locaties.

In eerste instantie wordt ingezet op verbetering van de bestaande mogelijkheden. Dit kan de gemeente niet alleen. Hierbij is samenwerking van andere betrokken partijen als de provincie, buurgemeenten en Rijkswaterstaat nodig. Samen met deze partijen wordt onderzocht hoe een betere afwikkeling op de stranddagen georganiseerd kan worden. (U) Bij dit thema wordt als strategie een drietrapsraket voorgesteld, een aanpak in de volgende volgorde:

1. bestaande voorzieningen optimaliseren;
2. kleinschalige voorzieningen toevoegen;
3. grootschalige voorzieningen toevoegen

Voorbeelden waar aan gedacht wordt zijn:

1. optimaliseren bestaande voorzieningen: tijdige afsluiting toegangsweg, inzet verkeersre gelaars ten behoeve van doorstroming en betere benutting parkeercapaciteit, betere informatievoorziening op de A9, aanleg aantrekkelijke oost-west-fietsverbindingen, extra strandbussen bij 'tropische temperaturen', betere geleiding strandverkeer naar en van parkeerplaats Hargen aan Zee (zo min mogelijk via het bebouwingslint van Schoorl);
2. toevoegen kleinschalige voorzieningen: creëren overloopterrein bij Egmond aan de Hoef;
3. toevoegen grootschalige voorzieningen: inzetten parkeerplaats De Meent of AZ-stadion als transferium, vrijliggende oost-west-busbaan. De kosten van een vrijliggende busbaan

zijn aanzienlijk. In relatie tot het geringe aantal zomerse dagen per jaar is het de vraag of een dergelijke investering verantwoord is. Uiteraard is afstemming met Alkmaar bij deze oplossingen noodzakelijk.

Verder wordt gekozen voor het aantrekkelijker maken van alternatieven voor de auto. Hiertoe wordt een aantal bestaande fietspaden verbreed en zijn verschillende nieuwe oost-west fietsverbindingen in voorbereiding. De nieuwe fietsverbinding van de Landman/Koedijk naar de Baakmeerdijk, met een nieuwe fietstunnel/brug, opent naar verwachting in 2012. Daarnaast wordt een nieuwe fietsverbinding van Alkmaar naar 't Woud gerealiseerd (U) en wordt ingezet op een fietspad tussen 't Woud en Egmond aan Zee, langs de duinvoet. (U) Ter vervolmaking van het recreatieve fietspadennetwerk wordt nog ingezet op een nieuwe verbinding tussen Heiloo en Bergen. (U) Samen met de buurgemeenten worden deze verbindingen verder vorm gegeven.

Er worden in deze structuurvisie geen uitspraken over de komst van permanente oplossingen als transferia en de verbinding Groet - N9 waar al jaren over gesproken wordt. Er wordt aangesloten bij een veelgehoorde mening op de Landschapsconferentie: als later blijkt dat die verbinding zinvol is, dan zal die zorgvuldig landschappelijk ingepast dienen te worden (aansluitend op bijvoorbeeld bestaand aanwezige infrastructuur en landschappelijke en cultuurhistorische patronen). Dat geldt overigens voor alle ingrepen.

4.10 **KLIMAAT- EN DUURZAAMHEIDSBELEID**

Inleiding

Bergen is de Klimaatvriendelijkste Millennium Gemeente van Noord-Holland (2010)! Dat schept duurzame verplichtingen.

In 2009 is het Klimaatbeleidsplan 2009-2012 vastgesteld. Het klimaatbeleidsplan beschrijft de algemene klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen van Bergen om de uitstoot van kooldioxide (CO₂) fors terug te dringen. Het is tevens een uitvoeringsplan waarin de projecten die Bergen gaat uitvoeren in het kader van het klimaatbeleid worden toegelicht. Bij alle projecten is de focus gericht op het terugdringen van de energievraag, indien mogelijk duurzame energietechnieken toepassen en op efficiënte wijze fossiele brandstoffen inzetten. De grootste inzet is gericht op de eigen gemeentelijke bedrijfsvoering en op woningbouw. Het klimaat- en duurzaamheidsbeleid wordt de komende jaren verder vorm gegeven. Hoe vertaalt zich dat naar het landelijk gebied?

Het besef dat het landelijk gebied waardevol is en om een zorgvuldige aanpak vraagt, is gelukkig aanwezig. Tijdens de landschapsconferentie werd hier voortdurend op gewezen. Hierdoor bestaat er draagvlak voor een gepast omgaan met de beschikbare ruimte.

Het buitengebied van Bergen is rijk aan water. Schoon water dat opwelt in duinrellen, een uitgebreid watersysteem in de polders. Het water draagt bij aan de identiteit van het gebied, maar heeft ook knelpunten, zowel op het terrein van de waterkwantiteit als de waterkwaliteit. Welke maatregelen zijn er nodig om op de toekomst te zijn voorbereid?

Beleid

Nationale doelstellingen

Het huidige kabinet wil dat Nederland in 2020 één van de meest efficiënte en schone energievoorzieningen van Europa zal hebben. In het werkprogramma Schoon en zuinig is beschreven op welke wijze dit wordt gerealiseerd. Het kabinetsdoel is om de emissie van broeikasgassen in 2020 met 30% te reduceren. Dat zal onder andere moeten gebeuren door het verbeteren van de energie-efficiency (2% per jaar) en de inzet van duurzame energiebronnen (20% in 2020). Om deze doelstellingen te bereiken zijn diverse conventanten afgesloten tussen het Rijk en de relevante partijen.

'Klimaatbeleidsplan 2009-2012'

De gemeente Bergen heeft de algemene klimaatdoelstellingen van de gemeente afgeleid van het Rijksbeleid. Met de vaststelling van het Klimaatbeleidsplan 2009-2012 zijn de ambities van de gemeente Bergen stevig neergezet: een scala aan doelstellingen en activiteiten. Speerpunten zijn 2% energiebesparing per jaar t.o.v. 1990, 20% duurzame energie in 2020 en 30% CO₂-reductie in 2020.

Gelet op de 'prestatiekaart Lokaal Klimaatbeleid (SLoK 2008-2012, versie juli 2008) is gekozen voor een voorlopend ambitieniveau ten aanzien van de gemeentelijke gebouwen en voorzieningen met betrekking tot 'Infrastructurele voorzieningen' (openbare verlichting, verkeersregelinstallaties, pompen, gemalen etc).

'Klimaatconventanten'

In 2008 heeft de gemeente Bergen een klimaatovereenkomst getekend met de provincie Noord-Holland waarin klimaatafspraken zijn vastgelegd (bijvoorbeeld het stimuleren van duurzame energie). Daarnaast is de gemeente Bergen lid geworden van de Noord-Hollandse Energie Coöperatie om een concrete bijdrage te leveren aan de bouw en exploitatie van nieuwe duurzame energie installaties voor het opwekken of laten opwekken van duurzame energie uit zon, wind, water en biomassa.

'Klimaatneutraal Bergen'

Om inzicht te krijgen of de klimaatdoelstellingen op langere termijn haalbaar zijn en hoe dat kan heeft de gemeente Bergen samen met de HVC een routekaart voor een klimaatneutraal Bergen ontwikkeld. De Duurzame Energie Scan (DE-scan) is in 2009 ontwikkeld en brengt de potentie voor Duurzame Energie-Toepassingen (DE-toepassingen) in kaart. Het resultaat schetst twee scenario's. Het autonome scenario, waarbij de gemeente landelijke afspraken nakomt en een intensief scenario, waarbij de gemeente extra inspanningen doet om te verduurzamen. De productie van duurzame energie in het **autonome scenario** bestaat in aanvang vooral uit energie uit biomassa. Een sterk groeiend aandeel zon leidt in totaal tot bijna 61% verduurzaming in 2035. Indien de gemeente zich inspant voor het realiseren van een warmtenet in combinatie met aardwarmte en zich tevens inspant voor het realiseren van windturbines zal het aandeel duurzame energie stijgen tot 103% in 2035. Er is extra winst in het **intensieve scenario** aan de besparingskant te halen door duurzamer te bouwen dan de landelijke norm. Dit levert een besparing van circa 4% op (0,06 PJ). Extra duurzame energieproductie komt in het intensieve scenario door het realiseren van maximale inzet van biomassa voor verbranding/vergassing respectievelijk vergisting (0,12 PJ), het plaatsen van drie windturbines (0,09 PJ) en het realiseren van een warmtenet op basis van aardwarmte (0,40 PJ).

Zonder extra inspanningen en uitgaande van het autonome scenario haalt de gemeente Bergen de doelstelling uit het gemeentelijke Klimaatbeleidsplan 2009-2012 van 20% duurzame energie in 2020 niet: dan wordt ongeveer 13% verduurzaming bereikt. In het intensieve scenario wordt de gemeentelijke doelstelling ruimschoots bereikt: indien op alle maatregelen uit het intensieve scenario maximaal wordt ingezet komt de verduurzaming in 2020 uit op 41%.

'Toekomst gericht bouwen'

In 2008 heeft de Milieudienst Regio Alkmaar samen met aangesloten gemeenten Graft-De Rijp, Schermer, Heiloo en Bergen het concept-beleid 'Toekomst gericht bouwen' (lit. 34) opgesteld. In de gemeente Bergen is de nota nog niet vastgesteld in afwachting op de duurzaamheidsdiscussie met de raad. Een belangrijk uitgangspunt in de nota is: *"Nieuwe ontwikkelingen in de gemeente Bergen zijn gericht op behoud en versterking van cultuurhistorische en landschappelijke waarden en het bevorderen van de leefbaarheid en de economische vitaliteit. Verbeteringen van bestaande gebouwen en woningen spelen in de toekomst een steeds grotere rol. Bij al deze verbouw- en nieuwbouwactiviteiten is het van belang om toekomstgericht te bouwen: levensloopbestendig, multifunctioneel, water- en energiezuinig met kwalitatief goede materialen en een goed binnenmilieu."*

Maatschappelijk verantwoord ondernemen betekent naast streven naar winst (profit) ook rekening houden met het effect van activiteiten op het milieu (planet) en oog hebben voor menselijke aspecten binnen en buiten het bedrijf (people). Het gaat er om een balans te vinden tussen people, planet en profit.

Duurzame mobiliteit

De gemeente Bergen heeft aangegeven in haar klimaatbeleidsplan op het gebied van mobiliteit te kiezen voor het actieve niveau en zich vooral te richten op een communicatief project. Het gebruik van transportbrandstoffen is voor 32% verantwoordelijk voor het totale energiegebruik binnen de gemeente. Inzet van de gemeente op een reductie van het gebruik van transportbrandstoffen levert tevens voordelen op andere terreinen (bv. luchtkwaliteit, verkeersveiligheid, bereikbaarheid). Om het gebruik van transportbrandstoffen te verminderen, zijn maatregelen mogelijk op het gebied van de reductie van het aantal auto's en autokilometers, maatregelen om het brandstofgebruik te verduurzamen en maatregelen om een zuiniger gebruik van fossiele transportbrandstoffen mogelijk te maken. Mogelijkheden voor de gemeente het aantal autokilometers c.q. het aantal auto's te reduceren zijn o.a.:

- stimuleren gebruik fiets (fietspaden, stallingsmogelijkheden);
- stimuleren OV (incl. pendelvoorzieningen);
- ontmoedigen auto (parkeerbeleid, autovrije zones);
- stimuleren autodelen (beschikbaar stellen parkeerplaatsen);
- aandacht voor vervoersmanagement bij grote werkgevers binnen gemeente.

Mogelijkheden voor de gemeente om over te gaan tot de verduurzaming van het brandstofgebruik zijn o.a.:

- versnelde implementatie elektrisch rijden (voorzieningen, parkeerbeleid, voorbeeldfunctie gemeente);
- aardgasstations.

Op het gebied van technologieontwikkeling (zuiniger auto's) is geen beïnvloeding door de gemeente mogelijk. Wel kan het zuiniger gebruik van de huidige technologie worden gestimuleerd door als gemeente actief in te zetten op 'Het nieuwe rijden'. Het effect van maatregelen op het gebruik van transportbrandstoffen is o.a. in opdracht van de Adviesdienst Verkeer en vervoer onderzocht. Zij komen tot de conclusie dat sommige maatregelen (met name auto delen, betaald parkeren en vervoermanagement) tot een aanzienlijke reductie kunnen leiden maar dat het effect van veel andere maatregelen òf niet kwantitatief is vastgesteld c.q. vast te stellen òf alleen in samenhang met diverse andere maatregelen kan worden beoordeeld.

'Bergen, een Millennium Gemeente midden in de wereld'

Oktober 2009 is Bergen uitgeroepen tot de 144ste Millennium Gemeente van Nederland. Dit betekent dat Bergen actief deelneemt aan de Millennium Gemeente Campagne en zich op lokaal niveau inzet voor het bereiken van de VN Millenniumdoelen. Bergen kan samen met haar inwoners meer gerichte hulp bieden aan het behalen van de 'Millenniumdoelen' in gemeenten in minder ontwikkelde landen, door bijvoorbeeld bewust consumeren, een goed milieu- en klimaatbeleid, het versterken van lokale betrokkenheid en het stimuleren van lokale initiatieven en activiteiten voor ontwikkelingslanden.

'Bergen de Klimaatvriendelijkste gemeente van Noord-Holland'

Maart 2010 is Bergen door de Provinciale Milieufederaties en COS Nederland uitgeroepen tot de klimaatvriendelijkste gemeente van Noord-Holland. Voor de beoordeling van het lokale klimaat- en energiebeleid is gebruik gemaakt van de lokale duurzaamheidsmeter. Via de duurzaamheidsmeter geven gemeenten aan de hand van een vragenlijst inzicht in hun beleid ten aanzien van duurzame ontwikkeling. De verschillende gemeenten werden onder andere beoordeeld op subsidie en voorlichting over energiebesparende maatregelen, maar ook of de gemeente bijvoorbeeld zelf ambitie heeft om klimaatneutraal te werken en of energiebesparing bij bedrijven gestimuleerd wordt.

Bodemkwaliteitskaart

Voor de Regio Alkmaar (Gemeente Bergen, Heiloo, Graft-De Rijk en Schermer) is een bodemkwaliteitskaart (Lit. 2009) en bodembeheerplan (Lit. 32) vastgesteld. De bodemkwaliteitskaart geeft per zone aan wat de gemiddelde kwaliteit van de bodem is. De indeling in zones is gebaseerd op gegevens over bodemopbouw en gebruikshistorie. De zone-indeling, met de bijbehorende gebiedseigen kwaliteit, bepaalt wat voor mogelijkheden er zijn voor hergebruik van grond. Het bodembeheerplan heeft tot doel het grondverzet en de grondstromen te regelen. In het plan worden randvoorwaarden voor verantwoord (her)gebruik van grond beschreven.

Water

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (Lit. 26) zijn afspraken gemaakt over de aanpak van wateroverlast, watertekort en waterkwaliteit voor de komende jaren. Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten dienen te anticiperen op veranderende omstandigheden, zoals klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en toename van verhard oppervlak. Dit is de wateropgave voor de komende periode. Deze is erop gericht de watersystemen in 2015 op orde te hebben en daarna op orde te houden. Het beleid dat zich hier mee bezighoudt wordt aangeduid als 'Waterbeheer van de 21e eeuw' (WB 21).

Het bestuur van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier heeft in 2004 besloten de aanpak van de wateroverlast prioriteit te geven. Deze opgave is uitgewerkt in drie raamplannen. Welke polders hebben kans op wateroverlast? Dat is onderzocht aan de hand van berekeningen op basis van een model. De polders met kans op wateroverlast zijn zogenaamde falende polders. Voor elke falende polder zijn in het raamplan 'Bescherming tegen wateroverlast' (Lit. 19) maatregelen opgenomen waarmee de betreffende polder op orde gemaakt kan worden.

Het hoogheemraadschap neemt vier soorten maatregelen die wateroverlast moeten beperken:

- het verbreden van bestaande stuwen, zodat overtollig water sneller wordt afgevoerd;
- Het "slim" maken van bestaande stuwen. In dit geval wordt een stuw voorzien van een beweegbare klep waarmee de afvoer van water regelbaar wordt. Door een slimme stuw via telemetrie met andere stuwen en gemalen te laten communiceren, kan de waterafvoer optimaal worden geregeld;
- het vergroten van gemaalcapaciteit. Met pompen met een grotere capaciteit kan meer water in kortere tijd worden weggepompt;
- het creëren van waterberging. Hier kunnen flinke hoeveelheden water worden opgeslagen.

In Bergen liggen met name polders waarbij de oplossing voor de wateropgave niet kosten-effectief is. Dit betekent dat naar oplossingen gezocht wordt waarbij meerdere belangen en geldstromen samenkomen.

Naast droge voeten is ook een goede waterkwaliteit van groot belang. Omdat water zich weinig aantrekt van landsgrenzen, is het voor een belangrijk deel ook een internationale zaak. Daarom is sinds eind 2000 de Europese Kaderrichtlijn Water (Lit. 2) van kracht. Deze moet ervoor zorgen dat de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa in 2015 op orde is.

De gemeente Bergen werkt samen met buurgemeenten Heiloo en Castricum aan de totstandkoming van een waterplan. Door het opstellen van het waterplan geven de gemeenten en het hoogheemraadschap samen invulling aan diverse Europese (met name de Europese Kaderrichtlijn Water (Lit. 2) en landelijke beleidsontwikkelingen (Nationaal Waterplan, Waterhuishoudingsplan provincie, Waterbeheerplan hoogheemraadschap, Nationaal Bestuursakkoord Water (Lit. 26) en de nieuwe Waterwet. Het waterplan gaat over de toekomst van het grond- en oppervlaktewatersysteem in samenhang met riolering, ruimtelijke ordening, beleving en recreatie in het plangebied. Het bevat plannen voor het grond- en oppervlaktewatersysteem en de natuur- en gebruikswaarde die aan het water verbonden zijn. Speciale aandacht is in dit waterplan besteed aan het begrip 'beleving van water' en water en ruimte. Hoofddoelstelling is het streven naar een goed functionerend, veilig en ecologisch gezond watersysteem dat aansluit bij de identiteit van het unieke landschap binnen het plangebied. Specifiek voor Bergen wordt in het visiedeelte ingegaan op waterberging, ecologie en waterkwaliteit, zichtbaarheid en beleving. Om de visie tot realisatie te brengen zijn maatregelen uitgewerkt.

Voor Bergen resulteert dit in ruim veertig maatregelen. Belangrijke maatregelen zijn: diverse waterbergingsprojecten, herstel van duinrellen, overdracht van beheer stedelijk water naar het Hoogheemraadschap, voorlichting aan burgers en bedrijven. Sommige initiatieven zijn nieuw, andere lopen reeds. (U)

De boezemkades, langs het Noordhollands Kanaal en langs de boezemtakken in het gebied onder de kern Bergen, worden in de komende jaren door het Hoogheemraadschap getoetst op hun kerende functie. De verwachting is dat ook hier zwakke schakels uit naar voren zullen komen.

Visie

Hoofdpunten visie klimaat en duurzaamheid

- stimuleren duurzaam ruimtegebruik en toepassen duurzaamheidsmaatregelen
- extra duurzame energieproductie mogelijk maken door inzet van energie uit duurzame bronnen
- een watersysteem dat gereed is voor de toekomst, zowel op het gebied van waterkwaliteit als waterkwantiteit

De gemeente Bergen verstaat onder duurzaamheid een wijze van plannen, bestemmen, ontwerpen, bouwen, inrichten en beheren van projecten die is gericht op het bevorderen van een aantrekkelijke en gezonde omgeving om in te wonen, werken en recreëren.

Duurzaam ruimtegebruik is een centraal thema in deze structuurvisie. Instandhouding van de bijzondere waarden van het landelijk gebied en daarnaast ontwikkelingen mogelijk maken die de aanwezige kwaliteiten en waarden versterken of op zijn minst niet aantasten.

In het landelijk gebied worden duurzaamheidsmaatregelen gestimuleerd. Dit kan worden bereikt door in (nieuwe) bouwplannen onderzoek te doen naar de mogelijkheden om duurzame energietechnieken toe te passen. Maar ook door bij de beoordeling van (nieuwe) bouwplannen het gebruik van duurzame bouwmaterialen te bevorderen. Een andere maatregel is om de mogelijkheden om een concrete bijdrage te leveren aan de bouw en exploitatie van nieuwe duurzame energie installaties voor het opwekken of laten opwekken van duurzame energie uit zon, wind, water en biomassa te onderzoeken. Tot slot dienen sociaal-maatschappelijke vraagstukken op een vernieuwende manier te worden aangepakt door ondernemers(verenigingen) te stimuleren om maatschappelijk verantwoord te ondernemen.

Speerpunt voor het landelijk gebied is verder het thema water. De gemeente en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier doen al veel aan waterbeheer. De gemeente heeft veel inspanning gestoken in milieumaatregelen met betrekking tot de riolering en doet samen met het hoogheemraadschap aan regulier onderhoud van het water. Om tegemoet te komen aan de gevolgen van de klimaatveranderingen en aan de aangescherpte wettelijke verplichtingen vragen diverse waterthema's om een voortvarende aanpak.

Zo is het van belang dat overstortingen vanuit het riool verder worden teruggedrongen. Waar ze nog niet helemaal gesaneerd kunnen worden, wordt zoveel mogelijk uitgegaan van het scheiden van schone en overige waterstromen.

De nieuw aan te leggen waterbergingsgebieden bieden een uitgekende kans voor combinatie van waterberging, natuur, landbouw en recreatie. Bij het versterken van kades zijn combinaties te maken met natuurvriendelijke oevers en recreatieve routes. In de planperiode van de structuurvisie worden enkele grote waterbergingsprojecten gerealiseerd:

- In de Vereenigde polders wordt de waterberging ingevuld door gronden als noodoverloopgebied in te richten en ze in de 'normale' situatie te gebruiken voor agrarisch beheer. Hiervoor heeft het Hoogheemraadschap samenwerking gezocht met de zorgboerderij Noorderhoeve. Naast de gronden nabij de Noorderhoeve is de Zuurvenspolder in beeld voor inrichting van waterberging.
- In de Bergermeerpolder wordt de waterberginglocatie ingericht op het voormalige vliegveld. Hier wordt de wateropgave van meerdere polders opgelost. Natuurmonumenten is beoogd eindbeheerder. Recreatieve routes maken het gebied aantrekkelijk voor recreatief medegebruik.

De kwetsbare (grond)watersystemen worden in de toekomst niet meer bedreigd door bestrijdingsmiddelen en nutriëntentoevoer vanuit de landbouw. Grondwateronttrekkingen worden zoveel mogelijk beperkt en grondwateroverlast wordt door voldoende ontwateringsmiddelen opgelost. Emissies vanuit de landbouw en met name de bollenteelt vormen een knelpunt voor de waterkwaliteit. Deze emissies zijn: bestrijdingsmiddelen en uit- en afspoeling van nutriënten (fosfaat, stikstof). Momenteel lijkt het nutriëntenprobleem het meest prominente waterkwaliteitsprobleem. Ook het grondwater wordt door deze emissies bedreigd. Voor een gedeelte van het bollenteeltgebied wordt ingezet op het scheiden van stromen.

Gemeente (en Hoogheemraadschap) streven ernaar om bedreigingen voor de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden (duinen, binnenduinrand) te voorkomen. Er wordt, ook vanuit de KIWA Water Research (KRW), ingezet op het inrichten van mest- en spuitvrije zones op bollenpercelen langs watergangen om directe afspoeling en verwaaiing naar het oppervlaktewater te voorkomen.

Voor de verdere toekomst is er de visie om het opkwellende duinwater langs de hele binnenduinrand beter te kunnen benutten en zo lang mogelijk schoon te houden. Hiervoor is het van belang dat de tuinbouw schoner wordt en voor een deel verder van de duinstrook af komt te liggen. Ter hoogte van de duinen en de binnenduinrand wordt het schone water vastgehouden (door natuurlijke stuwing en de aanleg van extra waterberging). Dit schone water wordt via duinrellen afgevoerd. Deze schone watergangen staan niet in verbinding met tuinbouwgebieden of andere gebieden met water van mindere kwaliteit. Voor de waterstromen uit de tuinbouw is het gewenst zogenaamde 'minder schone tracés' te definiëren. Deze minder schoon watertracés worden zo beperkt mogelijk gehouden. Dit door de afvoer uit deze gebieden zoveel mogelijk af te voeren naar één tak van het boezemstelsel (eventueel via een zuiverende voorziening). Een verder uitwerking in regionaal verband is nodig.

Bagger in watergangen staat een goede ecologische kwaliteit in de weg. Daarnaast is het op peil houden van de waterlopen nodig om voldoende doorstroming in het watersysteem te behouden. De gemeente beschikt over een eigen baggerdepot aan de Oosterdijk. Dit baggerdepot voorziet in de behoefte om de vrijkomende bagger uit het stedelijk en soms ook landelijk gebied, te kunnen verwerken. Instandhouding van het baggerdepot is van belang. Hierbij speelt ook het kostenaspect van de baggerverwerking een rol.

Door duinrellen beter te beschermen en of terug te brengen in het landschap wordt de verbinding tussen de binnenduinrandzone en de duinen en de polders versterkt. Het hoogheemraadschap werkt verder aan maatregelen om het watersysteem geschikter te maken voor vismigratie.

De ruimtelijke en technische component van water vraagt vaak grote financiële inspanningen. Om de kosten echter maatschappelijk aanvaardbaar te houden is het streven om zoveel mogelijk 'werk met werk maken'. Dat wil zeggen dat werkzaamheden zoveel mogelijk worden gecombineerd. Door noodzakelijke maatregelen (hydraulische maatregelen ten behoeve van het kwantitatieve functioneren, bijvoorbeeld creëren van waterberging of het vervangen van duikers) te combineren met minder urgente maar wel gewenste maatregelen, bijvoorbeeld het vergroten van de recreatieve mogelijkheden, kunnen kosten worden bespaard.

Taqa

Met betrekking tot de plannen van Taqa voor gasopslag in de Bergermeer is de gemeente van mening dat voor een eventuele puttenlocatie op Bergens grondgebied de uitkomsten van de Milieueffectrapportage aangehouden moeten worden.

5 DEELGEBIEDEN

5.1 INDELING DEELGEBIEDEN

Op basis van de geomorfologische ondergrond en de ontstaansgeschiedenis kunnen in de gemeente Bergen drie landschappelijke hoofdgebieden worden onderscheiden, namelijk de jonge duinen, de binnenduinrand en de polders. Nemen we tevens het huidige grondgebruik in acht dan is een nader onderscheid te maken in acht deelgebieden, waarvan de eerste zes deel uitmaken van de structuurvisie. Deze acht deelgebieden zijn:

1. Vereenigde Harger- en Pettemerpolder
2. Noordoostelijke polders
3. Omgeving Bergermeerpolder
4. Sammerpolder
5. Binnenduinrand Noord
6. Binnenduinrand Zuid
7. Duinlandschap
8. Strand en zee

Het duinlandschap en het strand en de zee zijn in de analyse van het plangebied beschouwd, maar voor deze gebieden wordt binnen het kader van de structuurvisie geen visie voor het toekomstig grondgebruik opgesteld.

5.2 VEREENIGDE HARGER- EN PETTEMERPOLDER

5.2.1 *Vereenigde Harger- en Pettemerpolder*

Historische ontwikkeling

Door de ontginning van het veen in de Middeleeuwen daalde het gebied achter de duinen met enkele meters. Door deze bodemdaling werden grote stukken land voor het getij toegankelijk. Via de bestaande zeearmen kwam een getijdenstroom op gang, waarbij deze verder werden uitgeschuurd. Daarmee kreeg de zee gemakkelijk toegang tot het dan laaggelegen land. In de veertiende eeuw werd de invloed van de zee een dusdanige bedreiging voor de veiligheid van Holland dat de regering ingreep. De versteviging van de Hondsbossche (en later Pettemer) Zeewering werd mede mogelijk gemaakt door participatie van het Hollandse grafelijk gezag. In of omstreeks 1730 werd de dijk landinwaarts verder geplaatst. Talloze uitbreidingen, verhogingen en veranderingen maakten dat de dijk in de loop der tijd de huidige aard en omvang bereikte. Sinds de Middeleeuwen beveiligde men sommige kwetsbare duinrepen met een slaperdijk, die bij een doorbraak van de duinen de hoogwaterstand met geringe golven moest tegenhouden. Bij de Hondsbossche Zeewering legde men op initiatief van de abdij te Egmond in 1526 een slaperdijk aan. De abdij was echter in de eeuwen daarvoor al actief in het gebied door de aanleg van dijken en het maken van landbouwgrond. De namen Abtshuisje, Munnikenweg en de net buiten het plangebied gelegen Abtskolk, verwijzen naar de vroege activiteiten van de abdij in dit gebied.

Kaartje VHP

Voor de aanleg en het verstevigen van de aanwezige dijken werd klei gebruikt. Deze grondstof werd in de polder zelf gewonnen. Het natuurgebied de Putten en perceel het "Verdolgen End" achter de Schoorlse Zeedijk herinneren hier aan. Verder is bijzonder dat ontwatering van de polder niet plaatsvond via de traditionele polderbemaling, maar via sluizen en de getijdeninvloeden.

Ruimtelijke kwaliteit

Het vlakke landschap met de onregelmatige blokverkaveling van de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder wordt begrensd door de hoge ligging van de dijken langs de Hondsbossche Vaart in het noorden, de Hargervaart in het oosten en de Noordzee in het westen. De duinenrij begrenst de polder in het zuiden. De kenmerkende openheid komt doordat het landschap in gebruik is voor weidebouw en de aanwijzing als natuurgebied, met een open karakter. Beide landgebruikvormen staan onder invloed van zoete kwel uit de duinen en zoute kwel uit de Noordzee, waardoor er een uniek binnendijks zilt milieu met overgangen naar een zoet milieu ontstaat.

Het wegenpatroon van de polder loopt over oude dijkjes. Het kronkelige verloop zorgt ervoor dat de oriëntatierichting binnen de polder steeds verandert en men een steeds andere blik krijgt op de verspreid liggende stolpboerderijen en de Hargermolen.

De relatief ongeschonden status van het gebied is een gevolg van de ingeklemde en wat geïsoleerde ligging tussen de Hondsbossche Zeewering- Slaperdijk- Schoorlse Zeedijk- Hargervaart. Grootschalig toerisme of woningbouw heeft in het gebied niet plaatsgevonden, behoudens twee planmatige ontwikkelingen uit de jaren 1950 en 1970 haaks op de Heere-weg tussen Groet en Camperduin. Deze liggen als twee enclaves in de overgangszone naar het duingebied in de zuidelijke rand van de polder.

Camperduin is daardoor nog goed als geest² herkenbaar. De toeristische beleving van Camperduin-Hargen heeft een geheel eigen karakter ten opzichte van Egmond aan Zee, Bergen aan Zee of zelfs Petten.

Tot op heden heeft in de polder geen ruilverkaveling plaatsgevonden. Om die reden is de oorspronkelijke onregelmatige blokverkaveling nog aanwezig. De herkenbaarheid van de ontstaansgeschiedenis uit zich verder in de nog aanwezige stolpboerderijen en de molen met onbelemmerde beschermingszone.

In de loop van de tijd zijn in het gebied bijzondere natuurwaarden ontstaan. Allereerst de aanwezigheid van zoute kwel via de Hondsbossche Zeewering en van zoete kwel uit het duingebied dat grenst aan de zuidrand van de polder. Hierdoor zijn zoetzoutgradiënten ontstaan met alle gevolgen voor de vegetatie van dien. De zoutminnende vegetatie komt het best tot uitdrukking rondom de Putten, ontstaan door kleiwinning voor de bouw van de Hondsbossche Zeewering. Naast de zoute graslanden is het gebied van belang voor diverse weidevogels en foerageer- en rustgebied voor eenden, ganzen en meeuwen. Een deel van de polders is daarom aangewezen tot NATURA 2000 gebied. Gelet op genoemde waarden maakt een groot deel van de polder onderdeel uit van de provinciale ecologische hoofdstructuur. De provincie overweegt om een nog groter deel van de polder tot EHS te bestempelen.

---

² *Geesten zijn lange, ovaalvormige dorpsgebonden gezamenlijke akkers.*

Streefbeeld

Natuur en landbouw in nieuw evenwicht

76

In de afgelopen honderdvijftig jaar is de ruimtelijke kwaliteit van dit landschap vrijwel onveranderd gebleven. De Hondsbossche Zeewering is versterkt en domineert tezamen met de hoogte van de andere aanwezige dijken en de duinenrij de horizon van de open Vereenigde Harger- en Pettemerpolder. Nergens is de strijd tegen het water in de gemeente zo zichtbaar als hier.

De inrichting en het beheer van het gebied worden afgestemd op de unieke zilte natuurwaarden en de gradiëntsituaties. Er ontstaat een nieuw evenwicht tussen natuurontwikkeling en extensief natuurgericht en landbouwkundig beheer. Het beheer staat ten dienste van de natuur, waaraan de aanwezige boeren een bijdrage kunnen leveren. Het van oudsher open karakter van de polder blijft in stand. De kenmerkende stolpboerderijen getuigen van de agrarische ontginningsgeschiedenis van deze polders.

Het wegenpatroon over de verschillende dijkjes en kaden in de polder biedt de fietsers en wandelaars een netwerk. Door het kronkelig patroon ervaar je de ontginningsgeschiedenis, de polder en de horizon vanuit verschillende belevingsrichtingen.

In de visie op 2020 wordt het gebied van de Vereenigde Harger- en Pettemerpolder gekarakteriseerd als een open weidelandschap waar rust, landelijkheid, natuur (weidevogels, slootkanten) te ervaren zijn. Gestreefd wordt de natuur en landbouw in nieuw evenwicht te brengen met respect voor cultuurhistorie.

De waardering van het deelgebied is gelegen in de bijzonder grote openheid van het landschap, het dramatische contrast tussen de kunstmatige strakke lijn van de Hondsbossche Zeewering enerzijds met de grillige lijnen in de polders en de duinen anderzijds, de aanwezige en potentiële natuurwaarden, de ontstaansgeschiedenis en de grondgebonden landbouw.

De recreatieve waarde van het gebied ligt vooral in de fiets- en wandelmogelijkheden over dijken of door het poldergebied. Maar ook bij de beleving van de natuurwaarden in het gebied.

Op basis van het bovenstaande kunnen de volgende doelstellingen geformuleerd worden.

- De grondgebonden veehouderij is een historisch herkenbare functie, draagt bij aan het behoud van openheid van het landschap en biedt mogelijkheden als foerageer- en rustgebied voor weidevogels. Ook wanneer vrijwel de gehele polder EHS wordt kan er een taak liggen voor de landbouw bij het beheer van het gebied.
- De zoute en zoete kwel biedt unieke natuurwaarden en potentie voor verdere ontwikkeling.
- De eeuwenlange strijd tegen het water en de ontstaansgeschiedenis zijn nog steeds zichtbaar en een cultuurhistorisch waardevol gegeven.
- Bij versterking van de Hondsbossche Zeewering dient de polder zoveel mogelijk te worden ontzien.

De visie op 2020 zet in op behoud van de kernwaarden, het benutten van de natuurpotenties, het nog beter zichtbaar maken van de cultuurhistorie en een kleinschalige groei van het recreatief voorzieningenniveau.

Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- beleving van openheid, relatieve duisternis en stilte, vlak landschap begrensd door de hoogte van de dijk van de Hondsbossche Vaart in het noorden, de dijk van de Hargervaart in het oosten, de duinenrij in het zuiden en de Hondsbossche Zeewering in het westen weidegebied met plassen, unieke brakke en zilte natuur
- geen doorgaande wegenstructuur
- historische structuurlijnen; dijken, onregelmatige blokverkaveling
- cultuurhistorische objecten; Hargermolen en stolpboerderijen
- ontbreken van dorpen

77

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- behoud openheid, duisternis en stilte
- behoud en versterking zilte natuurwaarden
- behoud en versterking zichtlijnen vanaf Heereweg richting de polder
- behoud cultuurhistorische karakteristieke objecten; stolpboerderijen en Hargermolen; incl. molenbiotoop
- behoud en versterking kenmerkende dijkjes en kaden en de daarop behorende wegen (Slaperdijk, dijkje Hondsbossschevaart, Nessendijk, Houtendijk)
- behoud en herstel duinrellen
- consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld

Natuur en landschap

De landschappelijke kwaliteiten zijn gelegen in de grote openheid, het sterke contrast tussen de open polders met haar kronkelende wegenpatroon, de begroeide duinen en de grote dijklichamen. Accenten vormen de stolpboerderijen en de Hargermolen. Dit beeld dient bewaard te blijven. Om deze reden wordt niet voorzien in het toevoegen van functies die dit beeld aantasten.

Het gebied is een belangrijk vogelgebied. Het westelijk deel voor steltlopers, het oostelijk deel als broedplaats voor weidevogels. De Putten is vanwege haar in nationaal opzicht unieke milieu aangewezen tot Natura 2000 gebied.

In het zuiden, waar zoete kwel naar boven komt, gaat het vooral om het creëren van een geleidelijke overgang van duinen naar polder. Hier kan (in samenhang met deelgebied Binnenduinrand Noord) een gevarieerd binnenduinlandschap ontstaan met afwisselend vochtige en droge bloemrijke graslanden, duinrellen en goed ontwikkelde sloot- en oevervegetaties.

In het (noord) westelijke deel gaat het om de ontwikkeling van aan brakke omstandigheden gebonden vegetaties en vogelgezelschappen in aansluiting op het natuurgebied de Putten. De Harger- en Pettemerpolder is een belangrijk vogelgebied. Natuurdoel voor deze polder is het verder ontwikkelen van de brakke omstandigheden, ontwikkelen van bloemrijk grasland en benutten van zilte kwel.

Kader voor deze gewenste natuurontwikkeling is de aanwijzing van een groot deel van de polder als Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

De Hondsbossche en Pettemer Zeewering is als sterk lineair landschapselement aanwezig. Wanneer gekozen wordt voor kustversterking aan de zeezijde, middels het alternatief "zand voor de kust" dan blijft het visuele beeld vanuit de polder gehandhaafd.

Landbouw

Schaalvergroting van de landbouw wordt in dit deelgebied niet voorzien gezien de natuurdoelstellingen en vanwege het cultuurhistorisch gave en waardevolle kronkelige verkavelings- en slotenpatroon. Ook de eisen ten aanzien van beweiding van het vee en de ligging van de gronden zijn in een grootschalig bedrijf anders dan bij kleinere bedrijven. Een ander grondgebruik dan de huidige weidebouw, zoals het telen van ruwvoer, wordt niet wenselijk geacht. Dit houdt namelijk vaak een lagere grondwaterstand in en tast bovendien het bestaande landschapsbeeld aan, wat zich niet verhoudt met de natuurdoelstellingen voor dit gebied. De graslanden dienen dus behouden te blijven. Gegeven deze uitgangspunten is het zaak de zittende agrariërs voldoende economisch perspectief te bieden, daarbij rekening houdend met de aanwezige en potentiële natuurwaarden.

Vanwege de openheid en het ontbreken van beplanting is dit gebied erg kwetsbaar voor ruimtelijke veranderingen. Een te grote verbreding van de agrarische bedrijfstak verhoudt zich slecht met de kernkwaliteiten van het gebied. Verbreding (zoals zorgtaken, kamperen bij de boer, verkoop aan huis, horeca, educatie) is hier in principe niet mogelijk vanwege de verstoringgevoeligheid voor de natuur en haar waardevolle openheid met haar functie als belangrijk weidevogelgebied .

Hobbyboeren worden minder wenselijk geacht, daar dit vaak gepaard gaat met het houden van paarden of ander niet -oorspronkelijk grondgebruik.

Andere verloren gegane agrarische bouwkavels zijn vaak in gebruik genomen als burgerwoning maar zouden in beeld kunnen komen voor aan de natuur gerelateerde functies, zoals een educatieve natuurboerderij.

Natuurbeheer door agrariërs is een manier om de natuurwaarden te versterken en tegelijk aanwezige agrariërs een inkomen te verschaffen. Hiervoor zijn verschillende vormen denkbaar. Het komt uiteindelijk neer op een *werkwijze*, een kwestie van afspraken en overeenkomsten maken met de beheerders / eigenaren van het gebied. Daarnaast zijn er (provinciale) subsidies mogelijk.

Recreatie en toerisme

De polders worden niet intensief recreatief gebruikt (fietsen, wandelen). Gezien het kwetsbare karakter van het gebied is hier geen ruimte voor uitbreiding van verblijfsrecreatie. Een of meerdere kleinschalige horecavoorzieningen aan de randen (dus niet in de polder zelf) zouden de aantrekkelijkheid van de recreatieve routes kunnen vergroten. Een educatief bezoekerscentrum zou gerealiseerd kunnen worden om de bijzondere geschiedenis van het gebied te vertellen.

Verkeer

Het bestaande wegenpatroon is cultuurhistorisch van waarde en geeft bij het gebruik door het kronkelende patroon een steeds wisselend beeld op de polders, de duinen en de zeewering. Door dit beeld heeft het wegenpatroon recreatieve potentie. De meeste wegen zijn echter erg smal en niet berekend op druk verkeer. Overwogen kan worden om een aantal wegen autoluw te maken.

Een eventuele aantakking op de N9 in dit deelgebied houdt een forse inbreuk op het landschap in, juist omdat het gebied nog zo open en relatief afgelegen en ongeschonden is. Deze ontwikkeling is daarom in dit deelgebied ongewenst.

Wonen

Het toevoegen van functies, anders dan natuur of landbouw, verdraagt zich niet zonder meer met de kwaliteiten van het gebied. Woningbouw kan worden gerealiseerd, maar altijd vanuit de doelstelling de landschappelijke kwaliteit te verbeteren. Dat kan door sanering van storende elementen of functies, waarvoor in ruil een woning gerealiseerd kan worden op de locatie zelf, of tegen bestaande kernen aan elders in de gemeente. De mogelijkheden voor ruimte voor ruimte zullen, als gevolg van de relatieve ongeschonden status van het deelgebied, voor dit deelgebied in de praktijk beperkt zijn. Onderzocht kan worden of het mogelijk is dat bestaande bebouwing uit het gebied verdwijnt en elders, bijvoorbeeld dichter tegen de binnenduinrand een plek kan krijgen.

Water

De ontwikkelingen in het gebied zijn sterk afhankelijk van de aanduiding van de Hondsbosche Zeewering als zwakke schakel in de verdediging van de kust tegen de zee. Het Rijk denkt na over mogelijkheden de zeewering te versterken, waarbij meerdere scenario's en oplossingen denkbaar zijn. De inbreng van de gemeente in dit proces is mede gestoeld op het verdedigen van de natuur- en cultuurhistorische belangen. Een bestuurlijke voorkeur is uitgesproken voor een zeewaartse verdediging met zand voor het dijklichaam.

In dit deelgebied ligt volgens het Hoogheemraadschap geen waterbergingsopgave meer.

In het buitengebied van Bergen ligt een aantal regionale waterkeringen die de scheiding vormen tussen de polders en de boezem, zoals de Slaperdijk. Op dit moment worden al deze dijkjes door het hoogheemraadschap op hoogte en stabiliteit getoetst. Bij een aantal zal na toetsing door het Hoogheemraadschap wellicht een aanpassing nodig zijn in hoogte en/of breedte. Hierbij is zorgvuldige inachtneming van cultuurhistorische, landschappelijke en ecologische aspecten van belang.

5.3 NOORDOOSTELIJKE POLDERS

5.3.1 *Noordoostelijke polders (Grootdammerpolder, Aagtdorperpolder, Oudburgerpolder, Zuurvenspolder, Sluispolder)*

Historische ontwikkeling

De zee en stroomgeul de Rekere hebben lange tijd grip gehad op het landschap van de noordoostelijke polders. Ten oosten van Bergen vinden we nog restanten van de oude haakwallen, dwars op de noord-zuid richting, welke langs het zeegat van Bergen zijn ontstaan.

Om zichzelf en de aanwezige bouwgronden te beschermen begon men in de elfde eeuw met het leggen van dijkjes langs de binnenduinrand. De strijd tegen het water was een moeizaam proces.

Kaartje noordoostelijke polders

Een belangrijke zet in de overwinning op het water is de aanleg van de Kogendijk geweest, één van de huidige verbindingswegen tussen Bergen en Alkmaar, die ervoor zorgde dat het water uit de Rekere het buitengebied van Bergen en Egmond niet kon bereiken. In de dertiende eeuw is de Rekere helemaal afgedamd van het Zeegat Zijpe met de Rekerdam bij Krabbedam.

Naast overstromingen vanuit de zee en de stroomgeulen was ook de kwelstroom vanuit de duinen een probleem aan het worden. Snelle afvoer van het water in de ontgonnen gronden was belangrijk voor het gebruik ervan. Het graven van extra watergangen maakte versnelde afvoer mogelijk. In de vijftiende eeuw werd de poldermolen uitgevonden waarmee men minder afhankelijk was van de natuurlijke omstandigheden voor de waterafvoer.

Ruimtelijke kwaliteit

De ruimtelijke kwaliteit van de noordoostelijke polders is de afgelopen honderd jaar weinig veranderd. Het van oudsher zeer open agrarische weidelandschap met zijn kleinschalige blok- en slagenverkavelingpatronen bepaalt nu nog steeds het beeld. Binnen het verkavelingspatroon vallen de bredere onbeplante gegraven waterlopen op ten opzichte van de kavelsloten. Het polderlandschap wordt begrensd door de Hondsbossche Slaperdijk en de Schoorlse Zeedijk in het noorden, het Noordhollands Kanaal, de N9 en deels de lintbebouwing van Koedijk in het oosten en de ringvaart van de Bergermeer in het zuiden. De grens in het westen is minder duidelijk omdat de binnenduinrand ook voor een deel in het polderlandschap ligt.

In het open en vlakke polderlandschap valt de bebouwing op door veelal de afwezigheid van singelbeplanting, het moderne karakter en de maat. De bebouwing is meestal agrarisch van karakter maar er zijn ook enkele recreatieterreinen en burgerbebouwing.

Aan de oostkant van de dorpskern van Bergen zijn haakwallen (vorm van strandwallen) aan het oppervlak aanwezig die haaks op de duinen liggen. Deze waarneembare lichte glooiing heeft een hoge aardkundige waarde.

Streefbeeld

Zeer open gebied met cultuurhistorische verkaveling en agrarische functies

Het karakter van de polders, een open agrarisch weidegebied, blijft ook tot 2020 het beeld bepalen doordat weidebouw de hoofdfunctie is. Schaalvergroting van agrarische bedrijven is hierbij niet uitgesloten. Passend binnen het landschap kan per bedrijf op maat een vergroting plaatsvinden. Daarnaast kunnen agrariërs zich ook gaan verbreden of functieverandering op het erf doorvoeren door het aanbieden van vormen van recreatie (kamperen, boerenkamer), zorg, wonen en natuur.

Als eilanden in de polder liggen op voormalige agrarische-erven enkele burgerwoningen met hier en daar enkele (of een cluster) kunstenaarswoningen.

Het gebied heeft een verkeersluw karakter en is in trek bij recreanten die wandelend, fietsend of te paard ontspanning zoeken in de beleving van natuur, landschap en cultuur. Alle ontwikkelingen die in het gebied plaatsvinden worden zorgvuldig vervaagd met het karakter van het gebied dat bekend staat als open weidelandschap.

Het zuidelijke deel van dit gebied vormt een buffer van rust en landelijkheid tussen de stedelijke rand van Alkmaar en de bebouwde kern van Bergen.

Vanuit een Toeristische Overstap Punt (TOP) bij Schoorldam kunnen recreanten de Noord-oostelijke polders, het achterliggende duingebied en het strand ontdekken per fiets of per voet. (U) De recreant kan zich vrij door de polders begeven doordat het recreatieve netwerk verbeterd is. Door het verkeersluwe karakter zijn de bewoners het gebied nog meer gaan waarderen als "uitloopgebied" vanuit de bebouwde binnenduinrand.

De passantenhaven op het eind van de Hargervaart wordt met kleinschalige voorzieningen bestendiger gemaakt voor de toekomst. (U) Daarnaast zal een Gereguleerde Overnachting Plaats (GOP) worden ingericht om campers in het seizoen op te vangen en te accommoderen. (U)

5.3.2 ***Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie***

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- beleving van openheid, duisternis en stilte
- vlak landschap begrensd door de Hargervaart in het noorden, de doorgaande structuur van het Noordhollandsch Kanaal in het oosten, de Kogendijk in het zuiden en de hoger gelegen beboste duinenrand met daarin opgenomen de dorpsranden en recreatieterreinen in het westen
- overwegend groene landschappelijke inpassing van de bebouwing op de binnenduinrand
- historische structuurlijnen : dijken (Kogendijk, Oudendijk, Hoogeweg, Vaalderweg, Klaassen- en Evendijk, Schapenlaan, Oosterdijk) en (on-)regelmatige blokverkaveling en slagenverkaveling
- cultuurhistorische objecten (molen en enkele stolpboerderijen in de polder)
- aanwezigheid van haakwallen in de ondergrond ten oosten van Bergen

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- behoud van het zeer open weidegebied
- behoud van doorzichten, zichtlijnen en zichtrelaties
- behoud van het (on)regelmatig fijnmazig karakter van de verkaveling
- behoud van de vele kenmerkende kleinschalige dijkjes
- behoud van het bestaande agrarisch beeldkarakter (grondgebruik en architectuur) van het buitengebied
- agrarisch beeldkarakter (grondgebruik en architectuur) van het buitengebied dient als leidraad voor nieuwe ontwikkelingen
- behoud en ontwikkeling van cultuurhistorische objecten (stolpboerderijen en molens; inclusief molenbiotoop)

5.3.3 ***Consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld***

Nieuwe ontwikkelingen zijn binnen de Noord-Oostelijke polders mogelijk onder de voorwaarde dat het karakter van het open weidelandschap behouden blijft.

Dit betekent ten eerste dat functies die samenhangen met bebouwing, zoals woningen of bedrijven, uitsluitend op de reeds aanwezige erven mogelijk zijn, waarbij de aard van de functies kan wijzigen. In het open veld wordt geen nieuwe bebouwing toegestaan. Uitzondering hierop vormt onder voorwaarden nieuwe vestiging van veehouderijbedrijven.

Ten tweede betekent het dat het agrarische grondgebruik in principe in stand dient te blijven dan wel omgezet kan worden in natuurlijk beheerde graslanden en dat andere grootschalige wijzigingen in het grondgebruik in principe niet mogelijk zijn.

Hieronder worden de consequenties voor de verschillende functies uitgewerkt.

Landbouw

De kwaliteit van het landschap in de Noord-Oostelijke polders hangt sterk samen met de aanwezigheid van veehouderijbedrijven en de daarbij horende weidebouw. Om dit landschapsbeeld in stand te houden streeft de gemeente naar het behoud van agrarische bedrijvigheid. Dit behoud staat onder druk vanwege aangepaste Europese regelgeving waardoor het systeem van melkquota per 2015 wordt afgeschaft. Van productiesteun wordt dan geleidelijk overgegaan op inkomenssteun. De sector krijgt dan nog meer te maken met de effecten van de marktwerking in de mondiale zuivelsector.

De gemeente wil de agrarische bedrijven ondersteunen door ruimte te bieden aan schaalvergroting en/of verbreding van de bedrijfsactiviteiten, waarbij die wel bij de aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische kenmerken dienen aan te sluiten.

Incidentele nieuwvestiging van volwaardige agrarische bedrijvigheid in het gebied wordt toegestaan indien sprake is van uitplaatsing uit het lint van bedrijven die daar geen mogelijkheden hebben vanuit ruimtelijk- en milieuoogpunt om verder te groeien.

Omdat de Noord-Oostelijke polders bijzondere kwaliteiten hebben als weidevogelgebied wordt het telen van ruwvoer in dit gebied niet toegestaan. In de praktijk bestaat ruwvoer uit maïsteelt waardoor de voor weidevogels noodzakelijke openheid wordt aangetast, evenals de noodzakelijke graszode. De aanwezigheid van weidevogels betekent niet alleen een beperking. Het biedt tevens de mogelijkheid om via gesubsidieerd weidevogelbeheer het agrarische inkomen aan te vullen.

Recreatie en toerisme

In de visie van de gemeente Bergen ligt het accent qua recreatie en toerisme in de Noord-Oostelijke polders op de beleving van natuur- en landschap via wandelen en fietsen. De aard en de schaal van de voorzieningen dient te passen bij het streefbeeld dat gericht is op een open weidelandschap met rust en een landelijk karakter. Grootschalige recreatieve voorzieningen zijn in dit gebied daarom niet gewenst. Voorzieningen die qua aard en schaal passen bij de identiteit van het gebied vormen een versterking van de kwaliteit van het recreatieve product in Bergen. Voor voorzieningen die zich kenmerken door kwaliteit en eigenheid is een duidelijke markt. In lijn met het streefbeeld voor de Noord-Oostelijke polders kunnen voorzieningen met name worden geboden op de bestaande agrarische erven of bij de bestaande woningen of bedrijven in het gebied.

De mogelijkheden voor wandelen, fietsen en paardrijden dienen te worden vergroot. In een studie wordt verkend waar kansen liggen om te komen tot de realisatie van veilige fiets- en wandelroutes. Belangrijk aandachtspunt hierbij vormt de toegankelijkheid van het gebied vanuit Alkmaar en de achterliggende stedelijke concentraties, waarbij het Noord-Hollands kanaal en de N9 een barrière vormen, en het bieden van de mogelijkheid om een 'lokaal ommetje' te maken vanuit de kern Bergen of vanuit bijvoorbeeld Schoorl of Groet. Het recreatieve fietsverkeer maakt reeds gebruik van de aanwezige plattelandswegen. Hier vormt de combinatie met het landbouwverkeer een punt van zorg.

Onderzocht wordt waar zich kansen voordoen om het fietsverkeer van het overige verkeer te kunnen scheiden. Het fietspad bij de nieuwe fietsvlotbug vanuit Alkmaar vormt een waardevolle aanvulling op het fietspaden netwerk door de polder en naar de kust. Nieuwe paden zijn met name noodzakelijk voor wandelaars. Met name de realisatie van zogenaamde struinpaden vormt een aanvulling op de aanwezige voorzieningen. Het wandelpadennetwerk voorziet hierin.

In aanvulling op de fiets- en wandelroutes wordt in de noord-oostelijke polders aan agrariers de mogelijkheid geboden om op hun erf kleinschalige recreatieve voorzieningen te realiseren. Deze mogelijkheid wordt verbonden aan het agrarische bedrijf om hen te ondersteunen in de verbreding van hun inkomen en om de recreatieve voorzieningen van een 'landelijk karakter' te voorzien.

Kleinschalige kampeerterrinen vormen een belangrijke aanvulling op de reeds aanwezige recreatieve voorzieningen. Ook hierbij staat eigenheid en een zorgvuldige inpassing in het open landschap voorop. Vanwege de openheid van het landschap is het van belang dat deze kleinschalige kampeerterrinen zorgvuldig op een streekeigen wijze landschappelijk worden ingepast.

In de noord-oostelijke polders worden in lijn met de nota 'Kamperen in de gemeente Bergen' geen mogelijkheden geboden voor de vestiging van nieuwe reguliere kampeerterrinen of voor de doorgroei van kleinschalige kampeerterrinen naar grotere campings. Binnen het streefbeeld voor de polders dat gericht is op behoud van landelijkheid en rust past de ontwikkeling van een relatief grootschalig kampeerterrin niet. Verstening van kampeerterrinen mag niet langer plaatsvinden.

Het is van belang om de bestaande groensingels rond recreatieterreinen in stand te houden of te (laten) herstellen. Door uitpounding (verkoop van losse kavels op een recreatieterrein) dreigt de samenhang in het beheer van de groensingels in gedrang te komen. Voorkomen moet worden dat eigenaren de groensingels open breken om uitzicht te krijgen op het fraaie landschap en daardoor schade toebrengen aan de landschappelijke inpassing van de recreatieterreinen.

Verkeer

Met betrekking tot verkeer ligt het accent in de noord-oostelijke polders op het behouden of creëren van een verkeersluw karakter om het recreatieve fietsverkeer niet te hinderen. Onderzocht zal worden of het hiertoe noodzakelijk is bepaalde wegen uitsluitend toegankelijk te maken voor bestemmingsverkeer.

Tijdens de landschapsconferentie is gepleit voor een fietstransferium in Schoorl. Het fietstransferium aan de Rekerkoogweg ligt te ver weg en is te onbekend.

Een aftakking van de N9 is vooralsnog niet aan de orde (zie paragraaf 4.9). Als later blijkt dat die verbinding zinvol is, dan moet deze zorgvuldig landschappelijk ingepast worden.

Wonen

Karakteristiek voor de noord-oostelijke polders is dat de bebouwing van bedrijven en woningen als eilandjes in het open landschap zijn gelegen. Om de weidsheid te behouden is het ongewenst nieuwe locaties met bebouwing toe te voegen.

Mogelijkheden om nieuwe ontwikkelingen een kans te bieden liggen vooral op bestaande locaties met agrarische bebouwing. Deze kansen doen zich met name voor op locaties waar agrarische bedrijven worden stopgezet.

Het omvormen van dergelijke vrijgekomen agrarische erven kan benut worden om nieuwe woongemeenschappen een kans te bieden. Te denken valt bijvoorbeeld aan de omvorming van een agrarisch erf tot een inspirerende woon- en werkomgeving voor kunstenaars uit de gemeente of woongroepen.

In de praktijk zal slechts incidenteel een agrarisch erf op deze wijze kunnen worden omgevormd. Het doel is nadrukkelijk de versterking van landschappelijke kwaliteit en niet het realiseren van een bepaald woningbouwprogramma.

Natuur

Op de overgang van binnenduinrand naar de polders doen zich kansen voor om nieuwe natuur te realiseren over een grote lengte van noord naar zuid binnen de gehele gemeente. Door vernatting met schoon duinwater te combineren met een verschralend beheer ontstaat een brede strook van voor planten en dieren interessante weides en sloten langs de dorpen en duinen. De graslanden reageren op de voedselomstandigheden van het water: ten zuiden van Bergen zullen zich kalkrijke graslanden ontwikkelen, ten noorden van het dorp zullen kalkarme graslanden ontstaan. Beide types kennen hun eigen plantengemeenschappen.

In Catrijp is een gebied (Catrijpermoor) van 94 ha door de provincie begrensd als natuurgebied als verbinding van de duinen naar de natuurgebieden in Geestmerambacht. In de periode tot 2020 wordt gewerkt aan de realisatie ervan. Dit gebied is een duidelijke overgang van zand naar klei met schoon kwelwater. Het doel is om gebruik te maken van het schone kwelwater door middels extensief (agrarisch) beheer bloemrijke graslanden te ontwikkelen en om de omstandigheden voor de weidevogels te versterken. Ook elders op de overgang tussen binnenduinrand en de polders is deze ontwikkeling gewenst. De noord-oostelijke polders zijn voor een deel opgenomen in de ecologische hoofdstructuur. Natuurbeherende instanties hebben aangegeven voor het beheer gebruik te willen maken van agrariërs uit de directe omgeving. De natuur die in dit gebied past betreft extensieve graslanden en natuurvriendelijke oevers. Daarnaast kent het gebied bijzondere potenties voor weidevogels. De provincie ondersteunt het weidevogelbeheer door subsidies beschikbaar te stellen.

Aan de oostzijde van de kern Bergen wordt een natuurlijke afronding gerealiseerd. Hierbij wordt een multifunctionele inrichting nagestreefd, waarbij zachte overgangen worden aangelegd tussen het stedelijk gebied en het open weidegebied waarbij waterberging, natuurontwikkeling en toegankelijkheid worden gecombineerd.

Waterberging

Binnen de noord-oostelijke polder is waterberging noodzakelijk in de Vereenigde Polders, het gebied ten oosten van de kern Bergen. De gemeente steunt de strategie die het Hoogheemraadschap heeft ingezet. In overleg met grondeigenaren wordt gezocht naar oplossingen waarbij de oorspronkelijke kavelstructuur zoveel mogelijk gehandhaafd blijft en zogenaamde "droge bergingen" worden gerealiseerd.

Deze oplossingen bestaan uit het verbreden van watergangen, het wijzigen van profielen en peilen en het verlagen van landbouwpercelen. Vanaf het begin wordt er gezocht naar slimme combinaties met andere belangen die er spelen (landbouw, natuur, recreatie, etc.).

De waterbergingen blijven beschikbaar voor agrarisch gebruik of er wordt een combinatie met natuur gemaakt.

Bedrijvigheid / economie

86

De agrarische bedrijvigheid in de noord-oostelijke polders zal zich in de toekomst kunnen verbreden. In de landbouwparagraaf (par. 4.3) is reeds beschreven welke mogelijkheden er zijn voor niet-agrarische neventakken.

5.4 OMGEVING BERGERMEERPOLDER

5.4.1 *Omgeving Bergermeerpolder*

Historische ontwikkeling

Het Berger- en Egmondermeer waren onderdeel van de strandvlakte en daarmee een moerassig gebied met restgeulen van het Oer-IJ. In dit moerassige gebied lagen enkele hoger gelegen gronden. Na de inpoldering van de Berger- en Egmondermeer in 1565 zijn deze hogere delen herkenbaar door hun onregelmatige verkavelingspatroon binnen het overwegende regelmatige verkavelingspatroon van de droogmakerijen. Om de waterafvoer van de Berger- en Egmondermeer te vergemakkelijken werden de twee polders opgedeeld in aparte poldereenheden. Iedere polder kende een eigen molen die de uitwatering regelde. In 1937 werd in de Bergermeer een militair vliegveld aangelegd onder de dreiging van de Tweede Wereldoorlog. Het terrein werd geëgaliseerd en met een regelmatige verkaveling opnieuw ingedeeld. Drie jaar later werd het vliegveld in gebruik genomen door de Duitsers, die om het vliegveld verschillende bunkercomplexen lieten bouwen ter verdediging ervan.

In het begin van de twintigste eeuw liepen er twee stoomtramlijnen door het landschap die naar de badplaatsen Egmond aan Zee en Bergen aan Zee leiden. De stoomtrams zijn niet meer in het landschap aanwezig maar de tracés zijn nog wel deels waarneembaar.

Ruimtelijke kwaliteit

Het landschap in en rond de Bergermeer wordt gekenmerkt door relatieve openheid. Deze openheid wordt binnen dit landschap opgedeeld door de aanwezigheid van bebouwing, geconcentreerd langs de wegen die het gebied doorkruisen en diverse functies die omzoomd zijn door een forse beplantingsingel. Daarnaast vallen de verschillende molens langs de Bergerringvaart in het gebied op. Het open landschap kent een gevarieerd gebruik. Het merendeel wordt gebruikt als weidegrond, maar ook de bollenteelt en natuur hebben een aandeel in het openhouden van het landschap.

Aan de oostkant van het deelgebied bepaalt de stadsrand van Alkmaar sterk de grens, terwijl de dorpsrand en de bossen van Bergen dat voor de noordkant doen. De begrenzing aan de zuidkant door de Hoevervaart en de binnenduintrand aan de westkant zijn minder duidelijk doordat het polderlandschap aan beide zijden doorloopt.

Aan het verkavelingspatroon kunnen we zien dat de Berger- en Egmondermeer ooit een plassengebied is geweest. De onregelmatige verkaveling wijst op de hogere en drogere delen en in de lagere delen treffen we regelmatigere blok- en slagenverkaveling aan. Rond het voormalige vliegveld is de ontginningsgeschiedenis deels verloren gegaan, omdat dit deel opnieuw is verkaveld.

Kaartje bergermeerpolder

Streefbeeld

Open agrarisch landschap met toenemende natuurwaarden, veeteelt, voldoende voorzieningen voor waterberging, bollenteelt

88

De openheid van het landschap staat hoog in het vaandel. Dit betekent dat er weinig ruimte is voor aanleg van nieuwe landschapselementen midden in open gebieden. De zichtlijnen tussen de vijf molens worden hersteld.

In de Egmondermeer blijft het accent liggen op een veeteeltgebied, afgewisseld met enkele akkerbouwgronden. In dit gebied is kavelruil wenselijk voor een betere bedrijfsvoering.

Bij de ontwikkeling van dit landschap staat de agrarische identiteit voorop. In dit deelgebied zijn diverse gronden in de Philisteinsche polder en de Bergermeerpolder aangewezen als EHS. De natuur zal zich op deze gronden kunnen ontwikkelen door een extensivering van het beheer en een verbetering van de waterkwaliteit. Het gebied heeft tevens een functie voor weidevogels. De bestaande agrariërs kunnen een functie vervullen in het beheer van dit landschap.

In de Bergermeerpolder ligt een opgave voor een droge waterberging (grasland dat tijdelijk onder water komt te staan), die mogelijk gekoppeld wordt met de opgave voor natuurontwikkeling. Het Hoogheemraadschap heeft ingezet op realisering hiervan op het voormalige Vliegveld.

Het schone water dat via duinrellen het gebied binnenkomt wordt zo lang mogelijk vastgehouden in de binnenduinrand. Dit schone water kan ten gunste komen van de natuurontwikkelingsgebieden.

In het noordoostelijk deel van de Bergermeerpolder zal de bestaande bollenteelt kunnen blijven of vrijwillig worden uitgeplaatst naar andere bollengebieden. Het betreft hier geen bollenconcentratiegebied. Het streven voor de lange termijn is om de bollengronden hier weer terug te brengen naar weidegebied.

In het gehele gebied is de agrarische identiteit leidend voor nieuwe ontwikkelingen. Functieveranderingen buiten het benoemde grondgebruik zijn mogelijk ter versterking van de vitaliteit van de bestaande erven en hebben een relatie met zorg, recreatie, natuur of kunst.

Het gebied is gevoelig voor verrommeling. Her en der neemt het paard de plaats in van de koe. Deze ontwikkeling moet worden ontmoedigd.

Het recreatief medegebruik van de polders wordt versterkt door de verbetering van fietsroutes in noord-zuid richting (Bergen - Heiloo) en oost-west richting (Alkmaar - 't Woud). De verkeersveiligheid van de Hoeverweg moet wordt aangepakt. Met name het kruispunt Hoeverweg – Kalkovensweg. (U)

Op het MOB complex van Egmond aan den Hoef kan bedrijvigheid worden ondergebracht.

In de visie op 2020 wordt het gebied van het Bergermeer e.o. gekarakteriseerd als een open natuurlijk weidelandschap waar rust, landelijkheid, natuur (weidevogels, slootkanten) te ervaren zijn.

Het oorspronkelijk open gebied is enigszins verdicht door de aanleg van landschapselementen en het beplante MOB complex van Bergen. Het bewaren en herstellen van het open karakter is daarom uitgangspunt. Grote delen van het gebied bestaan in de toekomst uit halfnatuurlijke schaallanden, afgewisseld met grote agrarische bedrijven die hun activiteiten hebben verbreed met agrarisch natuurbeheer, kleinschalige recreatieve voorzieningen, zorgvoorzieningen of andere kleinschalige niet-agrarische activiteiten. Als eilanden in de polder liggen op voormalige agrarische erven enkele burgerwoningen al of niet met enkele, of een cluster, kunstenaarswoningen.

Het gebied heeft een verkeersluw karakter en is in trek bij recreanten die wandelend, fietsend of te paard ontspanning zoeken in de beleving van natuur, landschap en cultuur. Alle ontwikkelingen die in het gebied plaatsvinden worden zorgvuldig vervlecht met het karakter van het gebied dat bekend staat als open, natuurlijk, weidelandschap. Het noord-oostelijke deel van dit gebied vormt een buffer van rust en landelijkheid tussen de stedelijke kernen Alkmaar en Bergen.

5.4.2 ***Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie***

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- beleving van een redelijk open landschap, relatieve duisternis en stilte
- de groene binnenduinrand vormt de begrenzing aan de westzijde, de stadsrand van Alkmaar vormt de visuele begrenzing aan de oostzijde
- historische structuurlijnen (ringvaarten rond de Bergermeer en Egmondermeer, on- en regelmatige blokverkaveling reagerend op de ondergrond van zand en klei)
- cultuurhistorische objecten (vijf molens, waarvan één restant, tussenliggende zichtlijnen, stolpboerderijen, landgoed Kaperton, onderdelen MOB complex)
- aanwezigheid duinrellen

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- behoud en herstel open landschap
- behoud bestaande agrarisch beeldkarakter (grondgebruik en architectuur) van het buitengebied
- behoud en herstel cultuurhistorisch karakteristieke objecten (stolpboerderijen en molens, WO II-erfgoed)
- behoud en versterking zichtrelaties tussen de verschillende molens
- behoud en versterking bestaande cultuurhistorische verkavelingspatronen en ringvaarten
- nevenactiviteiten moeten passen binnen de landschappelijke en agrarische beeldkwaliteit van het gebied

5.4.3 ***Consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld***

Nieuwe ontwikkelingen zijn binnen de Bergermeer e.o. mogelijk onder de voorwaarde dat het karakter van het open weidelandschap behouden blijft. Dit betekent dat functies die samenhangen met bebouwing, zoals woningen of bedrijven, uitsluitend op de reeds aanwezige erven mogelijk zijn, waarbij de aard van de functies kan wijzigen. In het open veld wordt geen nieuwe bebouwing toegestaan.

Ten tweede betekent het dat het agrarische grondgebruik in principe in stand dient te blijven dan wel omgezet kan worden in natuurlijke graslanden en dat andere grootschalige wijzigingen in het grondgebruik in principe niet mogelijk zijn.

Hieronder worden de consequenties voor de verschillende functies uitgewerkt.

Landbouw

De kwaliteit van het landschap in de Bergermeer e.o. hangt sterk samen met de aanwezigheid van veehouderijbedrijven. Om dit landschapsbeeld in stand te houden streeft de gemeente naar het behoud van agrarische bedrijvigheid. Dit behoud staat onder druk vanwege een reorganisatie in de landbouw en de concurrentie op de wereldmarkt. De gemeente wil de agrarische bedrijven ondersteunen door ruimte te bieden aan schaalvergroting en/of verbreding van de bedrijfsactiviteiten, waaronder zorg.

Schaalvergroting wordt gefaciliteerd door in dit deelgebied een geleidelijke groei van de bouwpercelen toe te staan onder de voorwaarde dat een zorgvuldige streek eigen landschappelijke inpassing van het gehele erf plaatsvindt. De kwaliteit van het uiterlijk van de bebouwing wordt conform een aangepaste welstandsnota bewaakt. Via kavelruil, in met name de Egmondermeer, kan de schaalvergroting worden ondersteund.

Omdat de Bergermeer e.o. voor weidevogels een belangrijk gebied vormt, wordt het telen van ruwvoer in dit gebied niet toegestaan. De aanwezigheid van weidevogels betekent niet alleen een beperking. Het biedt tevens de mogelijkheid om via gesubsidieerd weidevogelbeheer het agrarische inkomen aan te vullen.

Op enkele plekken in de Bergermeer vindt bollenteelt plaats. Voor een deel betreft het locaties tussen Bergen en het MOB-complex in het door de provincie aangewezen 'consolideringsgebied'. In dit gebied is een uitbreiding van de bollenteelt niet toegestaan. Op twee locaties aan weerszijden van de Hoeverweg wordt bollenteelt uitgeoefend binnen het door de provincie aangewezen 'concentratiegebied'. Binnen dit gebied kan de bollenteelt nog worden uitgebreid, voorzover er nog percelen zijn die niet als bollengrond in gebruik zijn.

Recreatie en toerisme

De verschillende mogelijkheden om in de omgeving van de Bergermeer van natuur en landschap te genieten maken een essentieel onderdeel uit van het brede recreatieve product in de gemeente Bergen. In de visie van de gemeente Bergen ligt het accent qua recreatie en toerisme in de Bergermeer e.o. op de beleving van natuur- en landschap via wandelen, fietsen, kanoën en paardrijden. De aard en de schaal van de voorzieningen dient te passen bij het streefbeeld dat gericht is op een open weidelandschap met rust en een landelijk karakter. Grootschalige recreatieve voorzieningen zijn in dit gebied daarom niet gewenst. Voorzieningen die qua aard en schaal passen bij de identiteit van het gebied vormen een versterking van de kwaliteit van het recreatieve product in Bergen. Voor voorzieningen die zich kenmerken door kwaliteit en eigenheid is een duidelijke markt. In lijn met het streefbeeld voor de Bergermeer e.o. kunnen voorzieningen met name worden geboden op de bestaande (vrijkomende) agrarische erven of bij de bestaande woningen of bedrijven in het gebied.

Het verkeersluwe karakter, de natuurlijke graslanden, het weidse uitzicht en de kronkelige wegen, dijken en vaarten maakt de omgeving Bergermeer tot een aantrekkelijk gebied om te wandelen, te fietsen te kanoën of paard te rijden. De mogelijkheden voor wandelen,

fietsen en paardrijden dienen te worden vergroot. In de omgeving Bergermeer gaat het om een extra fietsroute vanuit Alkmaar richting het strand. (U) Daarnaast gaat het om het realiseren van een noord-zuid gerichte fietsroute tussen Bergen en Heiloo (U) Hiervoor zijn aanvullingen nodig langs bestaande doorgaande structuren in het gebied, bijvoorbeeld in aansluiting op (doodlopende of ontoegankelijke) wegen en langs de vaarten.

Uniek aan de omgeving Bergermeer zijn de mogelijkheden om vanaf het water de rust en aanwezige natuur te beleven bijvoorbeeld per kano. Vanuit Alkmaar is er een rondgaande tocht door de Bergermeer mogelijk van circa 12 kilometer. In overleg met het Hoogheemraadschap kan worden bezien in hoeverre aanvullende voorzieningen voor de kanovaart noodzakelijk en mogelijk zijn. (U)

In aanvulling op de recreatieve routes wordt in de Bergermeer e.o. aan agrariërs de mogelijkheid geboden om op hun erf kleinschalige recreatieve voorzieningen te realiseren. Deze mogelijkheid wordt verbonden aan het agrarische bedrijf om hen te ondersteunen in de verbreding van hun inkomen en om de recreatieve voorzieningen van een 'landelijk karakter' te voorzien.

Kleinschalige kampeertreinen kunnen een belangrijke aanvulling vormen op de reeds aanwezige recreatieve voorzieningen. Ook hierbij staat eigenheid en een zorgvuldige inpassing in het open landschap voorop. Vanwege de openheid van het landschap is het van belang dat deze kleinschalige kampeertreinen zorgvuldig op een streekeigen wijze landschappelijk worden ingepast.

Binnen het streefbeeld voor de Bergermeer dat gericht is op behoud van landelijkheid en rust past de ontwikkeling van grootschalig kamperen niet. Wellicht met uitzondering van de mogelijkheid voor uitbreiding van bestaande kampeertreinen langs de Hoeverweg, waar deze uitbreiding visueel weg kan vallen achter bestaande bebouwing of groen. Versterking van kampeertreinen mag niet langer plaatsvinden.

Wonen

Karakteristiek voor de Bergermeer e.o. is dat de bebouwing van bedrijven en woningen als eilandjes in het open landschap zijn gelegen. Om de weidsheid te behouden is het ongewenst nieuwe locaties met bebouwing toe te voegen.

Mogelijkheden om nieuwe ontwikkelingen een kans te bieden liggen met name op bestaande locaties met bebouwing. Deze kansen doen zich met name voor op locaties waar agrarische bedrijven worden stopgezet.

Het omvormen van dergelijke vrijgekomen agrarische erven kan benut worden om nieuwe woongemeenschappen een kans te bieden. Te denken valt bijvoorbeeld aan de omvorming van een agrarisch erf tot een inspirerende woon- en werkomgeving voor kunstenaars uit de gemeente. Verder dient onderzocht te worden of permanente bewoning op zorgboerderijen door (oud) cliënten onder voorwaarden mogelijk is.

Naast deze regeling voor de omvorming van agrarische erven biedt de gemeente de mogelijkheid om, onder voorwaarden, relatief grote woningen te splitsen in meerdere wooneenheden.

De MOB-complexen vormen voor de Bergermeer kenmerkende groene oases die de openheid van het omringende landschap dramatiseren. Karakteristieke gebouwen in de

dichte beplantingsrand geven een indruk van de binnenwereld, en verwijzen naar een specifieke periode in de geschiedenis van Bergen.

Het MOB-complex Bergen heeft haar functie voor defensie verloren. Aan het complex kan een nieuwe functie worden toegekend. Te denken valt aan de realisatie van extensieve hoogwaardige woningbouw op het terrein na sloop van de aanwezige bebouwing. Als voorwaarde geldt dat het groene decor in stand blijft waardoor slechts een glimp van de aanwezige bebouwing zichtbaar is. Het geheel kan gezien worden als een experiment van duurzaam bouwen aan een inspirerende woonomgeving met faciliteiten voor kunstenaars binnen de gemeente. Uit de voormalige militaire functie die nog zichtbaar is in de omgeving kan inspiratie voor de nieuwe vormgeving van het terrein en de gebouwen worden ontleend. Als aantrekkelijk alternatief kan worden onderzocht of een volledige sanering van zowel alle bebouwing en beplanting op het terrein mogelijk is, waarbij compensatie mogelijk is door extra woningbouw bij één van de kernen binnen de gemeente. Het achterblijvende terrein kan als natuur (open weidegebied) worden ingericht. Het open en weidse karakter van de Bergermeer wordt hierdoor versterkt.

Natuur

De omgeving van de Bergermeer wordt gekenmerkt door bijzondere natuurwaarden en hoge potenties voor natuur. Het streven is erop gericht een doorlopend weidelandschap te creëren en in stand te houden tussen de duinen en de Westrand van Alkmaar. Grote delen zijn daarom als EHS begrensd.

In de overgangszone van duin naar polder liggen hoge potenties voor bloemrijke graslanden. De Damlanderpolder vormt reeds een natuurgebied bestaande uit schraal duingrasland met unieke vegetaties. De overgang van duinen naar polder en de toestroom van schoon duinwater via duinrellen maakt de Damlanderpolder en de aangrenzende Philisteinse Polder interessant voor de natuur.

Ook de Loterijlanden vormen reeds een natuurgebied bestaande uit oude, bijzonder voedselarme, hooilanden. Deze bloemrijke graslanden zien in het voorjaar geel van de dotterbloemen en rood van de echte koekoeksbloem. De Damlanderpolder, de Philisteinse polder, de Loterijlanden en de omgeving van het voormalige vliegveld maken deel uit van één groot weids landschap dat van belang is voor weidevogels. Het is daarom wenselijk om ook op het voormalige vliegveld bloemrijke graslanden tot ontwikkeling te laten komen, zodat één aaneengesloten natuurgebied ontstaat. In potentie ontstaat een weids gebied met bloemrijke graslanden vanaf de duinen tot aan de grenzen van Alkmaar.

Ook op de overige graslanden buiten de ecologische hoofdstructuur zijn potenties aanwezig om de natuurwaarden van de graslanden te vergroten door extensief graslandbeheer. Er geldt echter geen actief beleid gericht op het realiseren van natuur door het aankopen van gronden. Het uitgangspunt is dat op vrijwillige basis (gesubsidieerde) natuurbeheer kan plaatsvinden, of dat gronden door natuurbeherende instanties kunnen worden aangekocht ten behoeve van natuurontwikkeling. De natuur die in dit gebied past betreft bloemrijke graslanden, mede gericht op de behoefte van weidevogels en een natuurlijk watersysteem.

Waterberging

Binnen de omgeving Bergermeer is waterberging noodzakelijk met name in de Bergermeerpolder, maar ook in de Damlanderpolder en de Philisteinsepolder. De aandacht van het Hoogheemraadschap gaat vooral uit naar de mogelijkheden voor waterberging op het voormalige vliegveld. In een visie op de waterberging op deze locatie wordt een droge

berging gecreëerd, dus geen meer. Alleen bij momenten van hevige regenval komt het water boven het maaiveld uit. De gemeente stimuleert combinaties met andere belangen die er spelen (landbouw, natuur, recreatie, etc.).

Voormalig vliegveld in de Bergermeerpolder

Bedrijvigheid / economie

Nieuwe bedrijvigheid kan worden gevestigd op het MOB-complex Egmond aan den Hoef. Ook dit MOB-complex vormt een groene oase in het weidse landschap, waarbij de zichtbaarheid van gebouwen in de dichte beplantingsrand een indruk geven van de binnenwereld op het terrein. De zichtbare bebouwing dient van een goede beeldkwaliteit te worden voorzien, waarbij inspiratie kan worden opgedaan uit het militaire verleden van het terrein. Indien het MOB-complex Egmond aan den Hoef als bedrijventerrein wordt ontwikkeld zal ook de afslag vanaf de Hoeverweg naar dit terrein op een verkeersveilige manier worden heringericht.

Verkeer

Met betrekking tot verkeer ligt het accent in de Bergermeer e.o. op het behouden of creëren van een verkeersluw karakter, waarbij mogelijkheden voor het fietsverkeer worden verbeterd. Tevens wordt gestreefd naar het vergroten van de verkeersveiligheid op de Hoeverweg, met name op de kruising met de Kalkovensweg . (U)

5.5 SAMMERPOLDER

94

5.5.1 *Sammerpolder*

Historische ontwikkeling

De abdij van Egmond had grote belangen in dit gebied. Om zichzelf en de aanwezige gronden in de binnenduinrand te beschermen tegen het Oer-IJ werd in de elfde eeuw de Hoge Dijk aangelegd. Nadat het Berger- en Egmondermeer waren drooggemalen is de Sammerpolder als aandijkingspolder ontstaan en ontgonnen. In de tweede helft van de negentiende eeuw doet de bollenteelt zijn intrede in het gebied.

De aanwezige gronden zijn hiervoor omgespit om zo de bollenteelt mogelijk te maken. De Hoevervaart en Egmonder Binnenvaart zijn waarschijnlijk gegraven in restgeulen van het Oer-IJ, die noodzakelijk waren voor een betere waterafvoer of betere bereikbaarheid voor de scheepvaart. In de twintigste eeuw doet de stoomtram zijn intrede en lopen er twee tramlijnen van Alkmaar naar de badplaatsen Bergen aan Zee en Egmond aan Zee. Hoewel de stoomtram al lang niet meer aanwezig is in het gebied zijn de tracés nog steeds deels waarneembaar.

Ruimtelijke kwaliteit

De openheid was al lange tijd de ruimtelijke kwaliteit van de Sammerpolder. Steeds meer bepalen bollenvelden het beeld boven weidebouw. Met name in het voorjaar spreekt dit beeld tot de verbeelding. Deze toename heeft ertoe bijgedragen dat de provincie het gebied benoemd heeft tot bollenconcentratiegebied binnen de gemeente. Binnen de openheid vallen de moderne bollenschuren op doordat er geen beplanting aanwezig is en door hun grootte. De enige beplanting binnen de Sammerpolder is de forse beplanting langs de Heilooër Zeeweg, die daarmee ruimtelijk de polder in tweeën splitst.

Het landschap van de Sammerpolder wordt begrensd door drie cultuurhistorische structuurlijnen. De (Kromme) Hoge Dijk is een van de weinige wegen van de Sammerpolder. De Hoevervaart en de Egmonder binnenvaart zijn ringvaarten van de Berger- en Egmondermeer.

Streefbeeld

In de visie op 2020 wordt het gebied van de Sammerpolder gekarakteriseerd als een voor de recreatie aantrekkelijk bollenlandschap, waar efficiënte agrarische productie wordt gecombineerd met mogelijkheden voor recreanten om te genieten van rust, landelijkheid, cultuurhistorie en bloeiende bollenvelden. Het gebied heeft een verkeersluw karakter.

Open aantrekkelijk bollenlandschap met enige veeteelt

De openheid van de Sammerpolder zal in stand gehouden worden door de aanwezige bollenvelden en de afwisseling met de weidegronden. De grote bollenschuren dienen landschappelijk ingepast te worden in dit open landschap. Langs de dwars door het gebied lopende Heilooër Zeeweg wordt de forse groenstructuur in stand gehouden en versterkt als ecologische verbindingzone. Op de locatie van het sportcomplex Hogedijk wordt, na eventueel vertek van de sportverenigingen ruimte geboden aan een bolleneducatiecentrum.

Kaartje sammerpolder

Mogelijk met een horecafunctie, aansluitend bij een bestaand agrarisch bedrijf, wat past bij de maat en schaal van dit bollengebied en goed aansluit bij de (recreatieve) ontsluiting van dit gebied.

Versterking van de bollenteelt binnen de Sammerpolder kan gepaard gaan met verdere schaalvergroting. De blokverkaveling binnen de Sammerpolder is ontstaan na een ruilverkaveling en is niet oorspronkelijk.

Zowel in de noord-zuid richting als in de oost-west richting wordt gezocht naar aanvullende mogelijkheden voor recreatief medegebruik (wandelen, fietsen en kanoën) op of langs bestaande structuurlijnen, zoals de Egmonder Binnenvaart, de Hoevervaart, de Hogedijk en de grenzen van kavelstructuren, in navolging van het Monnikenpad.

5.5.2 ***Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie***

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- open landschap, met beleving van relatieve duisternis en stilte
- gelegen tussen groene binnenduinrand en groene rand van Heiloo
- bollenvelden in het voorjaar
- historische structuurlijnen (van Hoge dijk, Hoevervaart en Egmonder Binnenvaart)

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- Behoud agrarische openheid Sammerpolder
- Versterken recreatieve routes in aansluiting op de omgeving
- Behoud en versterking bestaande groenstructuur Heilooer Zeeweg

5.5.3 ***Consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld***

Nieuwe ontwikkelingen zijn binnen de Sammerpolder mogelijk onder de voorwaarde dat het karakter van het open bollenlandschap behouden blijft en de mogelijkheden voor extensieve recreatie (wandelen, fietsen, kanoën) kunnen worden versterkt. Dit betekent dat functies die samenhangen met bebouwing, zoals woningen of bedrijven, uitsluitend op de reeds aanwezige erven mogelijk zijn, waarbij de aard van de functies kan wijzigen. In het open veld wordt geen nieuwe bebouwing toegestaan.

Hieronder worden de consequenties voor de verschillende functies uitgewerkt.

Landbouw

Binnen de gemeente Bergen is de Sammerpolder een echt bloembollengebied ondanks het feit dat de bollenvelden worden afgewisseld met graslanden. Het maakt onderdeel uit van het bloembollenconcentratiegebied. De tulp is met ruim 190 hectare het belangrijkste bloembollenteeltgewas in de gemeente Bergen. De bollenteelt maakt deel uit van een groter bollencomplex in Noord- en Zuid Holland.

De aantrekkelijkheid van het landschap in de Sammerpolder hangt sterk samen met de aanwezigheid van bloeiende bollen. Recreanten en toeristen brengen soms speciaal voor dit bijzonder kleurrijke landschapsbeeld een bezoek aan de gemeente. Na het rooien van de bollen blijft er een braakliggend terrein perceel over dat landschappelijk of recreatief geen enkele aantrekkelijkheid heeft. Tijdens de landschapsconferentie is aangegeven dat gestreefd moet worden om de bollenvelden ook buiten het bloeiseizoen een aantrekkelijk beeld te geven. In de praktijk zal dat moeilijk te realiseren zijn. Het streven is erop gericht

de gronden jaarrond van gewassen te voorzien om hiermee de landschappelijke kwaliteit te vergroten. De aanwezigheid van graslanden te midden van de bollenvelden leidt tot een variatie in grondgebruik en een aantrekkelijk landschapsbeeld.

Schaalvergroting wordt in de Sammerpolder gefaciliteerd door een geleidelijke groei van de bouwpercelen toe te staan onder de voorwaarde dat een zorgvuldige streekeigen landschappelijke inpassing van het gehele erf plaatsvindt. Met name de inpassing van relatief grote bollenschuren vraagt grote zorgvuldigheid. De gemeente zal extra toezien op de kwaliteit van deze landschappelijke inpassing. Via kavelruil zou de schaalvergroting nog kunnen worden ondersteund. Voor de bollenteelt is de huisvesting van seizoensarbeidskrachten gewenst. Hiervoor dient de gemeente beleid te ontwikkelen.

Recreatie en toerisme

De verschillende mogelijkheden om in de omgeving van de Sammerpolder van het landschap te genieten maken een essentieel onderdeel uit van het brede recreatieve product in de gemeente Bergen. In de visie van de gemeente Bergen ligt het accent qua recreatie en toerisme in de Sammerpolder op de beleving van het landschap via wandelen, fietsen, kanoën en paardrijden. De aard en de schaal van de voorzieningen dient te passen bij het streefbeeld dat gericht is op een open bollenlandschap met rust en een landelijk karakter. In lijn met het streefbeeld voor de Sammerpolder kunnen voorzieningen met name worden geboden op de bestaande (vrijkomende) agrarische erven of bij de bestaande woningen of bedrijven in het gebied.

Het verkeersluwe karakter, de bloei van bollen, cultuurhistorische vaarten, dijken of wegen maken de Sammerpolder tot een aantrekkelijk gebied om te wandelen, te fietsen, te kanoën of paard te rijden. De mogelijkheden voor wandelen, fietsen en paardrijden dienen te worden vergroot.

De realisatie van het Monnikenpad vormt een voorbeeld van nieuwe wandelpaden die binnen de gemeente zijn gewenst. Realisatie van het wandelpadennetwerk geeft hier verder invulling aan. Via recreatieve routes wordt de bezoeker geleid langs historische plekken waardoor de ontstaansgeschiedenis van het gebied tot leven wordt gebracht.

Ook vanaf het water is het landschap van de Sammerpolder te beleven. Vanuit Alkmaar is er een tocht mogelijk tot in de kern Egmond aan den Hoef en tot aan Egmond-Binnen. De toegang tot het cultuurhistorisch waardevolle haventje van Egmond-Binnen wordt op termijn mogelijk gemaakt door de aanwezige dam te vervangen door een brug. In overleg met het Hoogheemraadschap wordt bezien in hoeverre aanvullende voorzieningen voor de kanovaart (zoals bijvoorbeeld een verbinding tussen de Hoevervaart en de Wimmenumvaart) noodzakelijk en mogelijk zijn. (U)

In aanvulling op de recreatieve routes wordt in de Sammerpolder aan agrariërs de mogelijkheid geboden om op hun erf kleinschalige recreatieve voorzieningen te realiseren. Deze mogelijkheid wordt verbonden aan het agrarische bedrijf om hen te ondersteunen in de verbreding van hun inkomen en om de recreatieve voorzieningen van een 'landelijk karakter' te voorzien.

Op de sportvoorziening aan de Hogedijk is de tennisclub Hogedijk en de voetbalvereniging Zeevogels actief. De gemeente Bergen en de sportverenigingen voeren overleg over een concentratie van de sportvoorzieningen in Egmond-Binnen, Egmond aan de Hoef en

Egmond aan Zee. De exacte locatie van de concentratie aan sportvoorzieningen dient nader te worden bepaald. (U)

Wonen

98

Karakteristiek voor de Sammerpolder is dat de bebouwing van bedrijven en woningen als eilandjes in het open landschap zijn gelegen. Karakteristiek aan het gedeelte ten zuiden van de Heilooerzeeweg is dat er in het geheel geen bebouwing aanwezig is. Om de weidsheid te behouden is het ongewenst nieuwe locaties met bebouwing binnen de Sammerpolder toe te voegen.

Natuur

De belangrijkste natuurkwaliteiten zijn te vinden in de groenzone langs de Heilooer Zeeweg. De natuurwaarden worden hier verder versterkt. (U) Tijdens de landschapsconferentie is verder de aanleg van natuurvriendelijke oevers genoemd.

Waterberging

In de Sammerpolder is geen opgave om te komen tot een centrale waterberging.

Bedrijvigheid / economie

De bedrijvigheid in de Sammerpolder blijft zich ook in de toekomst voornamelijk beperken tot bollenbedrijven.

Verkeer

Met betrekking tot verkeer ligt het accent in de Sammerpolder op het behouden van een verkeersluw karakter om het recreatieve fietsverkeer niet te hinderen.

5.6 BINNENDUINRAND NOORD

5.6.1 *Binnenduinrand Noord*

Historische ontwikkeling

De hogere ligging van de Heereweg maakte het al vroeg een belangrijke doorgaande route in de binnenduinrand. De weg vormt de aanleiding voor het ontstaan van de dorpskernen in de binnenduinrand. De dorpen zijn ontstaan rond of bij de geestgronden (gemeenschappelijke akkergronden) op de hoger gelegen oudere strandwallen. Iedere kern had een eigen kenmerkende structuur. De ovale vorm van Groet kwam voort uit de bebouwingsconcentratie aan beide zijden van de geest. De planmatige uitbreidingen uit de jaren 1960 en 1980 hebben een andere oorzaak, zoals zovele ontwikkelingen in Schoorl na de invoering van de WRO en nieuwe Woningwet in de jaren zestig. Het eerste streekplan van de provincie was de aanzet tot de uitbreiding van Groet, voor het plan Evendijk, voor de kampeerterreinen in Aagtdorp en voor de aanzet voor een rondweg om Schoorl heen die tevens de vorm bepaalde voor de eerste uitbreiding van Groet en die van het plan Evendijk. Schoorl was een tweezijdig lint aan de Duinweg en Bergen is ontstaan uit vier buurtschappen (Oudburg, Oostdorp, Westdorp en Zanegeest) rond de geestgronden met een kerkbuurt. De vormverschillen zijn tegenwoordig niet of nauwelijks meer te herkennen doordat vanaf de 19^e eeuw zowel het toerisme als het woonbestand een enorme vlucht heeft genomen. De noordelijke binnenduinrand is een vrijwel aaneengesloten lint.

Kaartje binnenduinrand

Ruimtelijke kwaliteit

De binnenduinrand ligt op oude strandwallen en vormt de overgangszone tussen de jonge duinen en het polderlandschap. Inmiddels is deze zone uitgegroeid tot de ruggengraat van het landschap van Bergen met de Heereweg als ontginningsas. De dorpskernen van de noordelijke binnenduinrand en de bijbehorende geestgronden zijn aan elkaar geregen door toenemende woningbouw en recreatiebehoefte. Het oude agrarische karakter langs de Heereweg is grotendeels verloren, alleen de stolpboerderijen en de doorzichten naar het polderlandschap verraden de agrarische achtergrond. De binnenduinrand heeft een wisselend en dorps karakter. De relatieve beslotenheid van de binnenduinrand wordt naast de veelheid aan bebouwing gevormd door het groene fijnmazige netwerk van bosjes, lijnvormige beplantingen, beplanting in openbare ruimte en wegbeplanting. Binnen de binnenduinrand liggen de duinrellen vrij verborgen maar deze dragen bij aan de ruimtelijke, natuurlijke en landschappelijke kwaliteit.

Streefbeeld

Kleinschalig gevarieerd recreatief overgangslandschap met dorpskarakter.

De uitdaging voor de noordelijke binnenduinrand is de historisch gegroeide dynamiek en diversiteit te behouden maar tegelijk deze zodanig te sturen dat het kleinschalig karakter, alsmede de landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwetenschappelijke kwaliteiten behouden blijven of waar mogelijk versterkt.

De Heereweg, vormt van oudsher de ruggengraat van de binnenduinrand en blijft ook in de toekomst de belangrijkste doorgaande route, van waaruit ontwikkelingen georganiseerd en beleefd worden. De open doorkijkjes en de landschappelijke en natuurlijke overgang van de duinen naar de binnenduinrand en de polder zullen behouden worden en aanvullend specifiek op deze overgang ingericht en beleefbaar gemaakt worden. De duinrellen zullen op deze, en andere, plekken worden hersteld en heringericht om de aanvoer van schoon kwelwater en de daaraan gekoppelde potentiële vegetatie te ontwikkelen en beleefbaar te maken. De binnenduinrand vormt een fraaie groene rand vanuit de polder, recreatievoorzieningen zijn landschappelijk goed ingepast.

In de visie op 2020 wordt de noordelijke binnenduinrand als een dynamisch, gemengd, kleinschalig gebied gezien waar meerdere functies uitgeoefend kunnen worden.

Langs de ontwikkelingsas kunnen kleinschalige ontwikkelingen plaats vinden. Deze ontwikkelingen dienen bij te dragen aan de ruimtelijke kwaliteit van de dorpen en gepaard te gaan met beplanting. De ontwikkelingsrichting zal haaks op de weg plaatsvinden om zo, tezamen met het groen, de kenmerkende doorkijkjes en zichtlijnen de polder in te behouden en te versterken.

Bij kleinschalige ontwikkelingen dient rekening gehouden te worden met:

- Het overgangslandschap, waar van de grenzen worden gemarkeerd door: de Oude Duinen in het westen en, via een flauw aflopend reliëf, de 0- NAP lijn in het oosten. De geomorfologie is zeer bepalend voor het huidig bebouwingsbeeld omdat de strandwal zich bij uitstek leende voor bebouwing;
- Het van oorsprong agrarische lint en de buurtschappen: zodoende is een -van oorsprong- agrarisch lint ontstaan dat zich uitstrekt van Bergen via Schoorl tot Groet.

Langs dit lint zijn diverse buurtschappen aanwezig die, hoewel aan elkaar gegroeid, nog zeker te onderscheiden zijn door de aanwezigheid van onbebouwde ruimtes;

- De agrarische geschiedenis en de richting van de regelmatige blokverkaveling: de agrarische geschiedenis is af te lezen aan de nog aanwezige stolpboerderijen en de smalle polderwegen die vaak haaks op de strandwal de polder inlopen. Aan de richting van de regelmatige strokenverkaveling is te zien dat de ontginning vanaf de binnenduinrand verliep;
- Doorkijkjes: bijzonder is dat in het lint nog 'gaten' aanwezig zijn, onbebouwde kavels. Hierdoor ontstaat een zichtrelatie tussen de polder, de binnenduinrand en de duinen: het 'doorkijkje'. Dit ruimtelijke fenomeen is met name vanaf de Heereweg richting polder goed merkbaar, maar ook omgekeerd vanuit de polder te beleven doordat het zicht op de duinvoet geopend wordt. De doorkijkjes worden vaak begeleid door houtwallen of singels.
- De duinrellen: de nog aanwezige duinrellen zijn eveneens een verbinding tussen duinen en polder en bezitten een bijzondere natuurwetenschappelijke waarde. Een duinrel is erg schoon en bevat heel weinig voedingsstoffen, doordat het zand van de duinen als een soort filter werkt. Er komen speciale planten en dieren in duinrellen voor, die zijn aangepast aan voedselarme omstandigheden;
- De plotselinge overgang: richting de 0- NAP lijn neemt de bebouwing snel in dichtheid af, op sommige momenten is in het noordelijk deel de bebouwing zelfs alleen aan of langs de Heereweg gevestigd. Hierdoor ontstaat een tamelijk plotselinge overgang van de beschutte en het dynamische karakter van de strandwal, naar de open rust van de polder;
- De "groene kamers": in het zuidelijke deel, in het buurschap Aagtdorp is juist meer sprake van verspreide bebouwing in de vorm van huizen of recreatiehuizenterreinen. Daartussen zijn groene 'kamers' ontstaan. Deze kamers hadden vroeger een agrarische of tuinbouw functie maar hebben in de loop der tijd een meer hobbymatig karakter gekregen. De overgang naar de polder verloopt in Aagtdorp hierdoor geleidelijker.

5.6.2 ***Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie***

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- oude strandwal met binnenduinrand, overgangszone tussen jonge duinen en polders
- historische structuurlijn Heereweg, oude ontginningsas, verkaveling en ontwikkeling loodrecht op deze as, authentiek dorps karakter begeleid door veel beplantingen
- cultuurhistorische objecten; grote reeks stolpboerderijen
- aaneengeregen reeks van dorpen
- zichtlijnen op aangrenzende polders
- geestgronden (gezamenlijke akkers)
- duinrellen

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- behoud en versterking landschappelijke en natuurlijke gradiënt duin-binnenduinrand - polder
- behoud en versterking kleinschalig en groen karakter binnenduinrand
- behoud, versteking en eventueel herstellen van zichtlijnen vanaf Heereweg naar duinen en polderlandschap
- behoud en versterking duinrellen en toevoer schoon kwelwater
- Heereweg blijft de ontwikkelingsas (lintkarakter met bestaande karakteristieken)

Consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld

De visie op het deelgebied is er op gericht de kleinschaligheid, maar tegelijk de dynamiek en diversiteit te behouden. Verder worden de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten behouden en waar mogelijk versterkt. Nieuwe ontwikkelingen dienen deze kwaliteiten niet aan te tasten.

De gemeente voorziet daarom geen grootschalige ontwikkelingen in de noordelijke binnenduinrand. De reeds aanwezige bebouwing moet qua gebruiksmogelijkheden ruimhartig bekeken worden. Hiermee is ook in de toekomst een zekere uitwisselbaarheid van de functies wonen, recreatie, horeca, dienstverlening en/of maatschappelijke voorzieningen mogelijk. Dit komt de diversiteit en levendigheid ten goede. De nieuwe functie dient daarbij passend en niet belastend te zijn voor de omgeving. Te allen tijde wordt als tegenprestatie gevraagd te investeren in de landschappelijke kwaliteit van het erf en haar directe omgeving.

Landbouw

De landbouwfunctie is nog slechts in beperkte mate aanwezig in de binnenduinrand. De nog aanwezige restanten zijn echter zeer belangrijk voor de leesbaarheid van het gebied. De achterliggende polders werden namelijk ontgonnen en bestierd vanuit de agrarische bedrijven die zich op de strandwal hadden gevestigd. Het is vanwege milieuhygiënische overwegingen (met name geuroverlast) niet wenselijk de landbouwfunctie in het oude lint te stimuleren. Schaalvergroting is vanwege milieuaspecten nagenoeg uitgesloten. De cultuurhistorisch waardevolle agrarische stolpen dienen wel zoveel mogelijk behouden te blijven zodat het agrarisch verleden zichtbaar blijft. Afhankelijk van het type bebouwing en de stedenbouwkundige context kan aan cultuurhistorisch waardevolle agrarische bebouwing in of nabij het lint aan de Heereweg een nieuwe functie worden gegeven. Gedacht kan worden aan zorg, kinderopvang, wonen, detailhandel, horeca of bedrijvigheid. Nadrukkelijk wordt ook genoemd een vervolgfunctie op het gebied van kunst en cultuur. Voormalige agrarisch-industriële gebouwen, bijvoorbeeld de bollenschuur aan de Duinweg in Aagtdorp, lenen zich vaak goed voor een atelier, een kleinschalig museum en dergelijke. De functie dient te allen tijde zowel ruimtelijk, verkeerstechnisch als milieutechnisch inpasbaar te zijn in de omgeving.

Meer naar het oosten toe, richting de noordoostelijke polders, gaat het grondgebruik over in grondgebonden weidebouw. Omdat de weidebouw een belangrijke rol vervult in ondermeer het behoud van de openheid wordt het telen van ruwvoer in dit gebied niet toegestaan. Omzetting naar natuur (bloemrijke graslanden) of natuurlijk beheerd grasland is op termijn mogelijk. De plannen voor de Catrijpermooor kunnen daarbij als voorbeeld dienen.

Recreatie en toerisme

De verstening van voormalige kampeerterrinen heeft de afgelopen jaren een vlucht genomen. Deze terreinen, die voorheen deels in gebruik waren als kampeerterrin, deels als huisjesterrein, zijn herontwikkeld voor alleen recreatiehuizen. Als gevolg hiervan zijn in dit deelgebied bijna geen kampeerterrinen voor tenten en campings meer aanwezig. Verdere verstening mag niet plaatsvinden.

De vraag naar extra toeristische standplaatsen is gemeentebreed geformuleerd en kan ook op dit deelgebied van toepassing verklaard worden. De verblijfsrecreatie is van oudsher

geconcentreerd op de strandwal. Verspreid langs de Heereweg/ Duinweg van Camperduin tot Aagtdorp komen diverse recreatiehuizerterreinen voor.

Kleinschalige seizoen kampeertreinen met een beperkt aantal plaatsen vormen een belangrijke aanvulling op de reeds aanwezige recreatieve voorzieningen. Het past bij het streven om een breed gevarieerd keuze aan de gasten aan te bieden. Ook hierbij staat de eigenheid van gebied en een zorgvuldige inpassing in relatie tot het landschap voorop. De doorzichten naar het polderlandschap mogen niet worden beschadigd en/of verkleind.

Daarnaast leent de strandwal van de noordelijke binnenduinrand zich door de aanwezigheid van meerdere recreatiehuizerterreinen (deels voormalig kampeertrein) ook het beste voor een eventuele uitbreiding van kampeermogelijkheden, direct aansluitend op een reeds aanwezig recreatiehuizerrein of kampeertrein.

Voorts dienen de bestaande recreatiehuizerterreinen voor de toeristische sector behouden te blijven.

Wonen

Op sommige plaatsen binnen de binnenduinrand is sprake van een stedenbouwkundig weinig waardevolle afronding van de dorpskern. Het betreft delen van zoeklocaties aan de de Oudendijk, de Binnenweg en de Hargerweg, de Campergeesten, de Bosrandweg en de Smeerlaan. Een kleinschalige woningbouw zou hier een landschappelijke kwaliteitsimpuls kunnen geven. Over deze locaties wordt pas concreet besloten als nieuw regionaal volkshuisvestingsbeleid is vastgesteld.

Daarnaast kan een incidentele invulling van het lint plaatsvinden. Dit is alleen mogelijk door het toestaan van nieuwe (woning)bouwmogelijkheden in die situaties waar al sprake is van verdichting van het hele lint. Het overwegend losstaande karakter van de bebouwing dient gehandhaafd te blijven en de woningen dienen qua korrel aan te sluiten op de omgeving. Uiteraard dienen de waardevolle doorkijkjes behouden te blijven.

Naast de incidentele lintbebouwing en de planmatige locaties kan, afhankelijk van de situatie na sloop van ontsierende bebouwing, de bouw van nieuwe woningen worden toegestaan of op een locatie dicht bij de kern of buurtschap indien sanering landschappelijk grote winst oplevert.

Natuur en landschap

Door de overgang van de hoger gelegen zandgronden naar de lager gelegen inpolderingsgebieden is een gradiëntsituatie ontstaan. Het hoogteverschil in de binnenduinrand kan oplopen tot 2,5 meter. Op sommige plaatsen is een volledige doorkijk duinvoet- strandwal (Heereweg)- polder aanwezig waardoor het hoogteverschil beleefd kan worden. Het water dat is geïnfiltreerd in het duingebied komt in dit gebied in de vorm van zoete kwel aan de oppervlakte. De kwelinvloeden zijn onder andere te herkennen aan de karakteristieke duinbeken en duinrellen in het landschap. Deze gaan gepaard met waardevolle vegetaties.

De waardevolle doorkijkjes dienen behouden te blijven en van bebouwing en beplanting gevrijwaard te worden. Ook de duinrellen worden behouden en hersteld. Een gedeelte van het deelgebied ligt binnen de 'Catrijpermoor'. Dit is een begrensd natuurgebied in de provinciale ecologische hoofdstructuur. Dit binnenduinrandgebied is een duidelijke overgang van zand naar klei met schoon kwelwater. Natuurdoel is om bloemrijke graslanden te

ontwikkelen en om de omstandigheden voor de weidevogels te versterken. Natte inrichting in combinatie met waterberging is hier mogelijk.

Verrommeling

De binnenduinrand heeft zich van een agrarisch gebied steeds meer ontwikkeld tot een typisch dorpsrandengebied waarin allerlei functies zich voordoen. Dit gaat op sommige plaatsen gepaard met verrommeling. Dit uit zich niet alleen in de vele hekwerken of verouderde bebouwing maar ook in slecht onderhoud van het land of ongewenst gebruik van gebouwen of grond. De oude agrarische kavels zijn kadastraal verdeeld over meerdere particulieren, die elk hun perceel inrichten en willen afscheiden. Ook dat kan tot verrommeling leiden. Het realiseren van gebouwen en andere bouwwerken dient binnen het bestaande bouwvlak te gebeuren. De bebouwing verspreidt zich daardoor niet over het gebied maar kan geclusterd worden. Verder speelt de toename van het aantal hobbypaarden in dit deelgebied een rol bij de verrommeling.

Bedrijvigheid / economie

De lokale bedrijvigheid hangt nauw samen met vraag en aanbod in de toeristische sector. Diverse horecagelegenheden, bedrijfjes en winkeltjes die gelegen zijn in het lint zijn afhankelijk van het verblijfs- en dagtoerisme. Door de toeristische sector blijvend te ondersteunen, kan het lokale voorzieningenniveau in stand blijven.

Verkeer

De structuurvisie voorziet niet in grootschalige ontwikkelingen in dit deelgebied. De mogelijkheden die wel worden geboden zijn inpasbaar binnen de bestaande infrastructuur.

5.7 BINNENDUINRAND ZUID

5.7.1 *Binnenduinrand Zuid*

Historische ontwikkeling

De binnenduinrand is te herkennen als overgangsgebied tussen de hoge, reliëfrijske duinen en de vlakke polders. Ook in dit gebied vormde de Herenweg de belangrijkste doorgaande route waarlangs verschillende dorpen en buurtschappen zijn ontstaan. De dorpen Egmond aan den Hoef en Egmond-Binnen zijn duidelijke lintdorpen die zijn ontstaan op de hogere ligging van de strandwal. De buurtschappen het Woud, Wimmenum en Rinnegom zijn ontstaan rond de geestgronden.

Een belangrijke rol in de ontstaansgeschiedenis van het landschap in de zuidelijke binnenduinrand vormde de aanwezigheid van de abdij. Om de invloed van het Oer-IJ in te dammen begonnen de monniken van de Abdij in het begin van de twaalfde eeuw met het aanleggen van dijken. De Zanddijk ten zuiden van Egmond-Binnen was de eerste, later volgde de Hoge Dijk, Kromme Hoge Dijk en de Kromme Dijk. Door deze ingreep konden de lagere delen van de strandvlakte ook worden ontgonnen.

Belangrijk voor de geschiedenis is de afvoer van het duinwater richting de polder. De aanwezige stroompjes werden vergraven tot duinrellen. Dit schone duinwater was gunstig voor diverse nijverheidsfuncties zoals papiermolens, wasserijen en bierbrouwerijen.

Wimmenum was van belang voor de schelpenvisserij. Deze inkomsten waren in de zestiende eeuw belangrijker dan agrarische inkomsten. Dit buurtschap had een eigen schulpstet

(overslagstation voor schelpen, tussen schulpweg en schulpvaart) aan de Schulpvaart. Aan de zuidzijde zijn grote campings en bungalowparken verzeen.

Ruimtelijke kwaliteit

Net als de noordelijke binnenduintrand ligt de zuidelijke binnenduintrand op oude strandwalen en vormt de overgangszone tussen de jonge duinen en het polderlandschap. De zone is uitgegroeid tot de ruggengraat van het Bergense landschap, met de Herenweg als ontginningsas. De dorskernen, buurtschappen en bijbehorende geestgronden zijn nog steeds ruimtelijk van elkaar gescheiden door de grote doorzichten op het polderlandschap. Wel is de toename van woning- en recreatiebehoefte merkbaar.

De ruimtelijke kwaliteit van de zuidelijke binnenduintrand is op te delen in drie gebieden. Het eerste deel, tussen de Franschman en Wimmenum langs de Herenweg is vrij besloten met grote doorzichten naar de flauw aflopende open binnenduintrand die uiteindelijk overgaat in het open polderlandschap. Vanaf Wimmenum is het karakter van de binnenduintrand te typeren als vrij open. De Herenweg doorkruist het open bollengebied en biedt zicht op zowel de duinen als het polderlandschap. Tussen Rinnegom en Egmond Binnen is de structuur langs de Herenweg nog steeds vrij open. De structuur van de Herenweg wordt op enkele punten doorsneden door bossen. Binnen de zuidelijke binnenduintrand liggen de duinrellen vrij verborgen maar dragen bij aan de ruimtelijke, natuurlijke en landschappelijke kwaliteit.

Streefbeeld

In de visie op 2020 wordt de Binnenduintrand-Zuid gekarakteriseerd als een kleinschalig gevarieerd landschap met relatief veel beplantingsingels, dat de verbinding vormt tussen de duinen en de polders, waarbinnen een breed palet aan functies zorgvuldig is ingebed. Het palet bestaat uit een waardevolle frequente afwisseling van de grotere kernen, buurtschappen, bollengronden, natuurlijke duinweides met duinrellen, bungalowparken, campings, dagrecreatieve voorzieningen zoals maneges of musea. De Binnenduintrand-Zuid vormt vanwege het palet aan functies een dynamische zone waarbinnen een belangrijk deel van het maatschappelijke leven van de gemeente zich af speelt en waar sprake is van een concentratie van recreatieve activiteit.

Het accent in de visie op de Binnenduintrand-Zuid ligt op herstel en versterking van het landschap, zodat een robuuste groene structuur wordt gerealiseerd. Binnen deze robuuste landschappelijke structuur kunnen verschillende functies worden opgenomen. Het streven is er daarom op gericht om met nieuwe ontwikkelingen op het gebied van wonen, recreatie en natuur de landschappelijke kwaliteit van dit deel van de binnenduintrand te versterken. De aanwezige dynamiek wordt zorgvuldig in goede banen geleid, zodat de landschappelijke kwaliteiten en de kwaliteiten voor natuurontwikkeling (duinrellen, duinweiden) extensieve recreatie (wandelen, fietsen, ruitersport) optimaal kunnen worden benut en zodat een prettige en (verkeers)veilige woonomgeving ontstaat van een goede beeldkwaliteit met ruimte voor alle benodigde voorzieningen.

Binnen de Binnenduintrand-Zuid wordt van noord naar zuid onderscheid gemaakt in drie delen met verschillende accenten:

Vanaf de Zeeweg tot aan Wimmenum ligt het accent op behoud van het relatief rustige karakter en voortzetting van de aanwezige functies. De relatieve rust sluit aan op het natuurlijke karakter van de aangrenzende polders (Damlanderpolder, Philisteinse polder). De karakteristieke open ruimten en zichtlijnen van de duinen naar de polder zullen open blijven

door ze voor agrarisch gebruik (bollenteelt en veeteelt) of natuurontwikkeling, waaronder herstel en behoud van de duinrellen, te gebruiken.

Vanaf Wimmenum tot Egmond aan den Hoef ligt het accent op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Nieuwe kleinschalige woningbouw kan in een robuuste groene setting gerealiseerd worden op plekken waar het wenselijk is ontsierende randen van bestaande woonwijken en van verblijfsrecreatieterreinen op te heffen. Het doel is primair het versterken van het groene karakter van de Binnenduinrand, dat ter hoogte van Egmond aan den Hoef versterking behoeft. Bollenvelden blijven een onderdeel van het palet aan functies.

Vanaf Egmond aan den Hoef tot Egmond-Binnen ligt het accent eveneens op het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Aan de westzijde van de Herenweg wordt ingezet op het benutten van de potenties voor natuurontwikkeling, op een cultuurhistorisch verantwoorde wijze. Kleinschalige recreatieve voorzieningen blijven hier mogelijk. Rond de Tijdverdrifslaas blijft de bollenteelt een rol spelen in het totale landschapsbeeld. Ten oosten van de Herenweg blijft het accent liggen op de bollenteelt afgewisseld met kleinschalige weilanden. De Herenweg vormt een herkenbare verbindende schakel tussen de verschillende sferen.

De gemeente Bergen en de sportverenigingen voeren overleg over een concentratie van de sportvoorzieningen in Egmond-Binnen, Egmond aan de Hoef en Egmond aan Zee. De exacte locatie van de concentratie aan sportvoorzieningen dient nader te worden bepaald. (U)

5.7.2 ***Randvoorwaarden vanuit landschap, natuur en cultuurhistorie***

Aspecten van ruimtelijke kwaliteit

- behoud en versterk de afwisselende ruimtelijke kwaliteit in de binnenduinrand (openheid-bossen-agrarisch gebied-kleinschalige bebouwingsclusters-recreatie)
- behoud en versterk de natuurlijke gradiënt (duin-binnenduinrand-polder)
- behoud en versterk de aanwezige kleinschaligheid in beplanting, bebouwing en afwisseling van het bodemgebruik in de binnenduinrand
- behoud de agrarische identiteit ten oosten van de Herenweg, waarbij bollen een belangrijke rol spelen

Randvoorwaarden vanuit landschap/natuur/cultuurhistorie

- behoud en versterk het cultuurhistorisch karakter van de doorgaande Herenweg met verschillende ligging ten opzichte van de duinrand
- Herenweg blijft de ontwikkelingsas en belangrijkste route, van waaraf zicht op de polders en duinen bestaat
- versterk en herstel duinrellen en de toevoer van schoon kwelwater
- verzacht de harde bebouwingsranden van de kernen van Egmond aan den Hoef en Egmond Binnen met kleinschalige bebouwingseenheden en forse beplanting
- behoud en versterk de zichtlijnen op de Abdij en ruïne van Egmond

5.7.3 ***Consequenties voor diverse functies vanuit het streefbeeld***

In de Binnenduinrand Zuid is een versterking van de landschappelijke structuur gewenst. Nieuwe ontwikkelingen worden ingezet als middel om de landschappelijke structuur te versterken. Als voorwaarde voor het toestaan van nieuwe ontwikkelingen geldt daarom dat de ontwikkeling zelf passend moet zijn in de omgeving, en bovendien dat nadrukkelijk wordt geïnvesteerd in de landschappelijke kwaliteit van de omgeving. Daarnaast geldt als uit-

gangspunt dat de variatie aan functies (bollenteelt, duinrellen, duinweiden, kernen en buurtschappen, recreatieterreinen) en daarmee ook variatie in sferen (agrarisch, natuurlijk, stedelijk) en dynamiek (rust, drukte) behouden dient te blijven.

Hieronder worden de consequenties voor de verschillende functies uitgewerkt.

Landbouw

Een wezenlijk onderdeel van het palet aan functies in de Binnenduinrand Zuid is de bollenteelt. De bollenteelt vertegenwoordigt de agrarische sfeer in het gebied en creëert ruimte en doorzicht in het landschap. Recreanten en toeristen brengen soms speciaal voor dit bijzonder kleurrijke landschapsbeeld van de bollen een bezoek aan de gemeente.

De bollenteelt maakt deel uit van een groter bollencomplex in Noord- en Zuid-Holland. De Binnenduinrand-Zuid is deels door de provincie aangemerkt als bollenconcentratiegebied, met uitzondering van de delen die als ecologische hoofdstructuur zijn aangemerkt. Binnen dit bollenconcentratiegebied mogen agrarische gronden, die nog niet in gebruik zijn voor de bollenteelt, alsnog in voor de bollenteelt in gebruik worden genomen.

De bollenteelt is tijdens de bloei van grote waarde voor het landschapsbeeld en de toeristische aantrekkelijkheid van het gebied. Na het rooien van de bollen blijft er een braakliggend perceel over dat landschappelijk of recreatief geen enkele aantrekkelijkheid heeft. Met het oog op de versterking van de landschappelijke kwaliteit is het gewenst dat de gronden jaarrond van gewassen worden voorzien. Aan de agrarische sector de uitdaging om dit op een economisch rendabele wijze te kunnen realiseren.

Paardenhouderij

Er zijn binnen de Binnenduinrand-Zuid verschillende maneges gevestigd. De markt voor een toename is naar verwachting beperkt. Nieuwe maneges worden alleen toegestaan op vrijgekomen kavels van agrarische bedrijven, waarbij wordt meegewogen of een veilige afwikkeling van het verkeer mogelijk.

Het houden van hobbypaarden wordt niet gestimuleerd. Noodzakelijke voorzieningen (paardenbak, e.d.) moeten binnen het bouwvlak kunnen worden gerealiseerd, mits zorgvuldig landschappelijk ingepast.

Schaalvergroting en verbreding

De kwaliteit van het landschap in de Binnenduinrand-Zuid hangt samen met de aanwezigheid van agrarische bedrijven. Om dit landschapsbeeld in stand te houden streeft de gemeente naar het behoud van agrarische bedrijvigheid. De gemeente wil de agrarische bedrijven ondersteunen door ruimte te bieden aan schaalvergroting en verbreding van de bedrijfsactiviteiten. Schaalvergroting wordt gefaciliteerd door een geleidelijke groei van de bouwpercelen toe te staan onder de voorwaarde dat een zorgvuldige streekeigen landschappelijke inpassing van het gehele erf plaatsvindt.

Recreatie en toerisme

De verschillende mogelijkheden om in de omgeving van de Binnenduinrand-Zuid van natuur en landschap te genieten maken een essentieel onderdeel uit van het brede recreatieve product in de gemeente Bergen. In de visie van de gemeente Bergen ligt het accent qua recreatie en toerisme in de Binnenduinrand-Zuid evenals in de overige deelgebieden op de beleving van natuur- en landschap via wandelen, fietsen en paardrijden. De bijbehorende voorzieningen zoals verblijfsvoorzieningen (campings/vakantieparken) en slechtweervoorzieningen blijven geconcentreerd in de Binnenduinrand. Hierdoor worden de open polders zoveel mogelijk vrijgehouden van bebouwing. In de Binnenduinrand, die vanouds een structuur kent die rijk is aan beplantingen, zijn meer mogelijkheden om bebouwing in het landschap in te passen.

De aard en de schaal van de voorzieningen dient te passen bij de kleinschaligheid en de kwaliteit van het gebied. Bij de invulling van grootschalige toeristische attracties wordt binnen het beleidsuitgangspunt 'nee tenzij', ondermeer getoetst op:

- grootschalig ruimtegebruik is alleen mogelijk aanpalend aan kernen;
- landschappelijke inpassing moet passen bij het omliggende gebied;
- verkeersaantrekkende werking (waaronder parkeren) dient binnen de voorziening te worden opgelost, dan wel hiervoor een innovatieve oplossing voor te vinden;
- daadwerkelijke kwantificeerbare bijdrage aan lokale economische ontwikkeling;

In aansluiting op de polders en de duinen dienen de mogelijkheden voor wandelen, fietsen en paardrijden te worden vergroot. Voltooiing van het wandelpadennetwerk voorziet hier deels in.

Om de krachten van de verschillende sportclubs te binden vindt overleg plaats over de concentratie van de sportvoorzieningen van Egmond aan Zee, Egmond-Binnen en Egmond aan den Hoef op één locatie. In een locatiestudie moeten de diverse mogelijkheden nader worden uitgewerkt. (U)

Wonen

Vanouds vormt de Binnenduinrand de zone waar het wonen was geconcentreerd. Deze zone vormt de relatief veilige strandwal tussen het water van de zee en het water uit de vroeger moerassige polders. Verspreid over de hele Binnenduinrand-Zuid wordt in verschillende

dichtheden gewoond. Het gaat om individuele erven, om buurtschappen zoals Het Woud, Wimmenum, Duyncroft, Rinnegom, en de kernen Egmond aan den Hoef en Egmond-Binnen. In de Binnenduintrand-Zuid wordt ruimte geboden voor kleinschalige vormen van woningbouw met als doel om tot een verbetering van de landschappelijke kwaliteit te komen. Het streven is gericht op enerzijds het versterken van het groene en besloten karakter van de binnenduintrand en anderzijds het opheffen van ontsierende bebouwingsranden van bestaande woongebieden of recreatieterreinen. Door op strategische plekken in een robuuste groene setting nieuwe woningen toe te voegen kan de identiteit van het landschap in de Binnenduintrand-Zuid worden versterkt. De groene setting dient daarbij niet te bestaan uit randbeplanting, maar een wezenlijk onderdeel te vormen van de structuur van het nieuwe woongebied. Er ontstaat een groene structuur waarin wordt gewoond en geen woongebied omzoomd door een groen element.

Deze landschappelijke woningbouw dient ertoe te leiden dat de structuur van het landschap weer beter zichtbaar wordt. Het gaat daarbij om het onderscheid tussen een binnenduintrand met relatief veel opgaande beplanting ten opzichte van open polders. Ook gaat het om de zichtbaarheid van 'geesten'. Mogelijkheden voor dergelijke 'landschappelijke woningbouw' worden onderzocht, anderzijds liggen mogelijkheden op bestaande locaties met bebouwing.

Natuur

In de binnenduintrand vindt, als onderdeel van de Derde Module Landinrichting BES, een aantal natuurontwikkelingsprojecten plaats. Zo zijn er onder andere vijf duinrellen aangewezen die door het nemen van maatregelen ecologisch worden verbeterd. Verder worden gronden die tegen de duinen zijn gelegen weer omgevormd tot natuur. Een en ander met respect voor de cultuurhistorische waarden in het gebied.

Waterberging

In de Binnenduintrand-Zuid is geen opgave om te komen tot een centrale waterberging.

Bedrijvigheid / economie

De bedrijvigheid in de Binnenduintrand-zuid zal zich in de toekomst kunnen verbreden. Zoals beschreven onder het kopje 'recreatie en toerisme' betreft het onder andere de toevoeging van recreatiebedrijven ten westen Egmond-Binnen. Daarnaast is het mogelijk om op locaties waar nu reeds bebouwing aanwezig is, deze bebouwing te benutten ten behoeve van bedrijvigheid.

Verkeer

Met betrekking tot verkeer ligt het accent in de Binnenduintrand-zuid op het scheiden van autoverkeer en al of niet recreatief fietsverkeer. Het autoverkeer wordt nadrukkelijk over de hoofdwegen geleid. De Herenweg vormt de centrale doorgaande as van de Binnenduintrand-zuid. Vanaf deze as wordt de binnenduintrand beleefd, maar ook de polders en de duinen. De cultuurhistorische betekenis en het doorgaande karakter van de Herenweg zullen versterkt worden door een visie op de profilering en materialisatie uit te werken en consequent van noord naar zuid toe te passen. De Herenweg kan hierdoor in belangrijke mate bijdragen aan de herkenbaarheid van de landschappelijke structuur.

Door de aanleg van een nieuwe afslag op de A9 richting Heiloo is er een grote kans op sluipverkeer vanaf de A9 via deze afslag richting Egmond-Binnen om vervolgens door te rijden richting Egmond aan Zee. De gemeente Bergen verzoekt de provincie Noord-Holland en de gemeente Heiloo dit sluipverkeer te voorkomen. (U)

6 UITVOERINGSPARAGRAAF

111

Inleiding

In de structuurvisie landelijk gebied dient ingegaan te worden op de wijze waarop de gemeente zich voorstelt de voorgenomen ontwikkelingen voor de komende tien jaar, tot 2020, te verwezenlijken. De Structuurvisie geeft de structuur weer van het gewenste eindbeeld van het gebied over tien jaar. De huidige krachten van het landelijk gebied dienen gekoesterd te worden en waar mogelijk verbeterd.

De gemeente is een belangrijke partij in het gebied maar zeker niet de enige partij. Veel initiatieven moeten opgepakt en uitgewerkt worden. De uitgangspunten van de structuurvisie vormen de basis voor de toetsing van deze initiatieven. De in deze uitvoeringsparagraaf genoemde projecten (in de tekst van de structuurvisie zijn deze met een (U) aangeduid) zijn de instrumenten om de doelen uit de structuurvisie te behalen. In de uitvoeringsparagraaf wordt aangegeven op welke wijze de projecten haalbaar kunnen worden uitgevoerd.

Op dit moment worden meer projecten opgenoemd dan waarvoor middelen beschikbaar zijn. Daarnaast is nog niet duidelijk welke gevolgen de komende bezuinigingen gaan krijgen voor de verschillende (landelijke) subsidiestromen voor het landschap. Tenslotte is de zoektocht naar co-financiers nog niet afgerond. Derhalve is gekozen de uitvoeringsparagraaf op detail in te vullen voor de komende 4 jaar (tot 2014). Zo veel mogelijk wordt aangesloten aan de reeds opgenomen budgetten en kredieten in de meerjarenbegroting.

Daar de SVLG in december 2010 wordt vastgesteld, kan voor 2011 niet worden aangesloten aan de gemeentelijke begrotingscyclus. Voor de projecten in 2011 die vallen onder 'nieuw beleid' dient de raad in december 2010 een separaat besluit te nemen. Vanaf 2011, voor het uitvoeringsjaar 2012, wordt de uitvoeringsparagraaf jaarlijks geactualiseerd, synchroon aan de cyclus voor de Perspectiefnota van de gemeente Bergen.

In onderstaande uitvoeringsparagraaf wordt per project aangegeven op welke wijze dit tot stand komt, wat het (tussen)resultaat is en wie de betrokken partijen zijn. Tenslotte wordt aangegeven in welk jaar het project wordt uitgevoerd.

De uitvoeringsparagraaf heeft nog de status van concept. De komende maanden wordt deze verder uitgewerkt, zodat in december 2010 bij de definitieve vaststelling van de structuurvisie ook de uitvoeringsparagraaf kan worden vastgesteld.

Tabel uitvoeringsparagraaf

7 LITERATUURLIJST

116

1. CBS: Gemeente op Maat 2006
2. Europese Unie: Europese Kaderrichtlijn Water, 2000
3. Europese Unie: Verdrag van Valetta, 1992
4. Gemeente Alkmaar: Ontwerp structuurvisie Alkmaar Westrand 2010-2040, 2010
5. Gemeente Bergen, Bergen verzetten
6. Gemeente Bergen, Detailhandelsstructuurvisie, 2008,
7. Gemeente Bergen, Nota Kampeerbeleid, 2007
8. Gemeente Bergen, Ruimtelijke Visie op Hotels en Pensions, 2009
9. Gemeente Bergen, Visie op toerisme en recreatie, 2005
10. Gemeente Bergen: Beeldkwaliteitsplan Bergen, 2008
11. Gemeente Bergen: Beleidsnota Cultuurhistorie Gemeente Bergen 2008 – 2018, 2008
12. Gemeente Bergen: Categorisering wegen, 2005
13. Gemeente Bergen: Het hebben en houden van paarden en paardenbakken, 2007
14. Gemeente Bergen: Kaderbesluit, 2008
15. Gemeente Bergen: Notitie Ruimtelijk Parkeerbeleid, 2009
16. Gemeente Bergen: Van Woonwens tot Maatwerk, 2005
17. Gemeente Bergen: Welstandsnota
18. Gemeente Zijpe: Veelkleurig landschap, 2009
19. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Raamplan bescherming tegen wateroverlast,
20. Landinrichtingscommissie: Duurzame inrichting de Egmonden, 2006
21. Landschapsbeheer Nederland: Akkoord van Apeldoorn, 2008
22. Ministerie van LNV : Flora- en faunawet, 2002
23. Ministerie van LNV, Agenda Vitaal Platteland, 2005
24. Ministerie van LNV, Agenda voor Landbouw en Visserij 2008 – 2011, 2008
25. Ministerie van LNV: Natuurbeschermingswet 1998
26. Ministerie van Verkeer en Waterstaat: Nationaal Bestuursakkoord Water, 2002
27. Ministerie van VROM: Monumentenwet 1988
28. Ministerie van VROM: Wet ruimtelijke ordening, 2008
29. Ministerie van VWS: Wet Maatschappelijke Ondersteuning, 2007
30. Ministerie VROM: Beleidslijn voor de kust, 2007
31. Ministerie VROM: Nota Ruimte: Ruimte voor Ontwikkeling, 2006
32. MRA: Bodembeheerplan, 2009
33. MRA: Bodemkwaliteitskaart, 2009
34. MRA: Toekomst gericht bouwen, 2008
35. Provincie Noord-Holland: Herstructurering bedrijventerreinen, 2009
36. Provincie Noord-Holland: Noord Holland Noord in Balans 2009
37. Provincie Noord-Holland: Noord-Holland Noord Duurzaam 2009
38. Provincie Noord-Holland: Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, 2010
39. Provincie Noord-Holland: Bereikbaarheid Kust, 2006
40. Provincie Noord-Holland: Concept Structuurvisie Noord- Holland 2040, 2009
41. Provincie Noord-Holland: Cultuurhistorische Waardenkaart Kennemerland, 2002
42. Provincie Noord-Holland: Evenwichtig omgaan met water, 2003
43. Provincie Noord-Holland: Handreiking Ruimte voor Ruimte in Noord-Holland, 2009

44. Provincie Noord-Holland: Natuurbeheerplan Noord-Holland, ILG-Regio Noord-Kennemerland, 2009
45. Provincie Noord-Holland: Noord-Holland Natuurlijk! Nota Natuurbeleid, 2005
46. Provincie Noord-Holland: Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord 2004-2014, 2006
47. Provincie Noord-Holland: Provinciaal verkeer- en vervoersplan, 2007
48. Provincie Noord-Holland: provinciale woonvisie, 2004
49. Provincie Noord-Holland: Weidevogelvisie, 2009
50. Regio Alkmaar, regionale detailhandelstructuurvisie, 2010
51. Regio Noord-Kennemerland: Regionale Bereikbaarheidsvisie Noord-Kennemerland, 2006
52. Regio Noord-Kennemerland: regionale woonvisie 2005.
53. Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland (2005): Cultuurhistorische atlas 'Bergen Lusthof', 2005
54. Stivaseo: Agrarisch Structuuronderzoek Bergen, 2009